

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Martin Slobodník

**TRESTNÍ ODPOVĚDNOST PRÁVNICKÝCH
OSOB VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU**

Rigorózní práce

Martin Slobodník

2016

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne...

.....

Martin Slobodník

Rád bych touto cestou poděkoval konzultantovi této práce a svému školiteli prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., za odbornou pomoc a cenné rady při tvorbě této práce, dále své mamce Ing. Jarmile Slobodníkové a své přítelkyni Radce Karvánkové, které mi byly oporou a rovněž mým přátelům, kteří mi byli inspirací.

Obsah:

1. Úvod	1
2. Mezinárodní a evropské souvislosti trestní odpovědnosti právnických osob a stručný nástin jejího vývoje	3
2.1. Úvod	3
2.2. Mezinárodní a evropský vývoj institutu trestní odpovědnosti právnických osob ve 20. století	6
2.3. Demonstrativní přehled právních aktů upravujících odpovědnost právnických osob v rámci ES/EU	11
2.3.1. Právní úprava jednotlivých pramenů.....	11
2.3.2. Demonstrativní výčet jednotlivých pramenů	13
2.3.3. Legislativní technika	16
2.3.4. Hodnocení implementace závazků členských států vůči Evropské unii	19
2.3.5. Corpus Juris	20
2.4. Demonstrativní přehled právních aktů upravujících odpovědnost právnických osob v rámci mezinárodního práva	22
2.4.1. Právní úprava jednotlivých pramenů.....	22
2.4.2. Mezinárodní smlouvy.....	23
2.4.3. Právní akty Rady Evropy	24
2.4.4. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva	25
2.5. Shrnutí	26
3. Německá právní úprava odpovědnosti spolků za protiprávní činy	27
3.1. Úvod	27
3.2. Německá právní úprava de lege lata	30
3.2.1. Zákonná úprava správního práva	30
3.2.1.1. Podmínky dovození odpovědnosti	30
3.2.1.2. Sankční úprava	32
3.2.1.3. Vztah správní a trestní úpravy	38
3.2.2. Zákonná úprava trestního práva	41
3.2.2.1. Podmínky dovození odpovědnosti	41
3.2.2.2. Sankční úprava	44
3.2.3. Civilní úprava	47
3.3. Německá právní úprava de lege ferenda	49

3.3.1. Reformní úvahy	49
3.3.2. Vlastní návrh	51
3.3.3. Kritika reformního návrhu.....	54
3.4. Shrnutí	57
4. Rakouská právní úprava odpovědnosti spolků za protiprávní činy.....	59
4.1. Úvod	59
4.2. Rakouská právní úprava de lege lata.....	61
4.2.1. Osobní působnost VbVG.....	61
4.2.2. Rozsah kriminalizace	63
4.2.3. Konstrukce odpovědnosti	68
4.2.4. Trestní sankce.....	74
4.3 Shrnutí	79
5. Trestní odpovědnost právnických osob na Slovensku.....	81
5.1 Legislativní vývoj trestní odpovědnosti právnických osob	81
5.1.1. Cesta k zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob.....	81
5.1.2. Přijetí návrhu z roku 2010	84
5.2 Trestní odpovědnosti právnických osob de lege lata	90
5.2.1. Osobní působnost	92
5.2.2. Rozsah kriminalizace	93
5.2.3. Konstrukce odpovědnosti	95
5.2.4. Trestní sankce.....	97
5.3 Trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda	102
5.4 Shrnutí	104
6. Trestní odpovědnost právnických osob v Polsku.....	105
6.1 Legislativní vývoj trestní odpovědnosti právnických osob	105
6.2 Trestní odpovědnosti právnických osob de lege lata	107
6.2.1. Osobní působnost	107
6.2.2. Rozsah kriminalizace	109
6.2.3. Konstrukce odpovědnosti	110
6.2.4. Trestní sankce.....	113
6.3 Trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda	118
6.4 Shrnutí	121
7. Závěr	122

Seznam zkratek.....	127
Přílohy.....	129
Příloha č. 1 – Návrh VerbStrG.....	129
Seznam použité literatury a pramenů.....	143
Abstract	152
Resumé.....	154

1. Úvod

Téma trestního sankcionování právnických osob je hojně diskutovaným kontroverzním tématem, ke kterému se právní nauka nestaví jednotně. Jedná se o téma velmi aktuální nejen v českém odborném prostředí, ale též v sousedních státech střední Evropy. V žádném případě se nejedná o latentní problematiku. Legislativní aktivity nejen v České republice, ale především na Slovensku či ve Spolkové republice Německo jasně ukazují, že právní úprava prochází neustálým vývojem, kdy zákonodárci jednotlivých států stále hledají optimální zakotvení účinného sankcionování právnických osob včetně institutů s tím spojených.

Vývoj kontinentální trestněprávní nauky byl ovlivněn celou řadou okolností, ať už se jednalo o ekonomické, sociální či politické procesy, přičemž důležitou roli dle mého názoru sehrálo též mezinárodní společenství a jeho tlak na zakotvení přiměřených, účinných a odstrašujících sankcí za protiprávní jednání právnických osob. I proto tato práce v úvodu poměrně stručně shrnuje změny pohledu na právní osobnost a odpovědnost právnických osob a s tím související posuny kontinentální trestněprávní nauky. Jednotlivé státy střední Evropy jsou demokratické republiky a zároveň členské státy Evropské unie. Jakožto právní státy respektují své závazky vyplývající z mezinárodního práva či práva Evropské unie. S ohledem na řečené považuji za vhodné věnovat zbývající část úvodní kapitoly závazkům, které mají tyto státy společné. Tyto závazky rovněž procházejí určitým vývojem a v čase bývají nahrazovány novými právními nástroji. Z toho důvodu poskytuji též aktualizované demonstrativní výčty jednotlivých nástrojů.

Cílem této práce je předestřít v zásadě totožné mezinárodní a evropské závazky jednotlivých států střední Evropy: Spolkové republiky Německo, Rakouské republiky, Slovenské republiky, Polské republiky a České republiky, a jejich promítnutí do jednotlivých právních řádů těchto států. Čtenáři je poskytnuto též hodnocení implementace závazků členských států vůči Evropské unii, případně vůči jiným nadnárodním subjektům.

Následující kapitoly si nekladou za cíl všeobsažné shrnutí právní úpravy sankcionování právnických osob za trestné činy v jednotlivých státech, ale zaměřují se na vymezení jednotlivých modelů odpovědnosti, které tyto státy přijaly a dále se snaží o detailnější zkoumání klíčových atributů každé úpravy sankcionování právnických osob. Zvláště pak se text zaměřuje na vymezení osobní působnosti zákona, rozsah kriminalizace, přičitatelnost trestného činu právnické osobě se zaměřením na analýzu jednání orgánu právnické osoby a jednání zaměstnanců právnické osoby, a v neposlední řadě též na právní následky protiprávního jednání právnické osoby za jednání, které je v rozporu s normami trestního práva. Tyto klíčové prvky jsou též průběžně srovnávány s českou právní úpravou či pokud je to vhodné, jsou jednotlivé atributy právních úprav porovnávány navzájem.

Kapitoly věnované právní úpravě v sousedních státech se zabývají jednak analýzou odpovídajících ustanovení *de lege lata*, jednak na základě komparativních zkušeností shrnují případné návrhy *de lege ferenda*. V závěru této práce čtenář nalezne shrnutí nejdůležitějších dílčích závěrů, které vyplynuly z jednotlivých kapitol této práce.

2. Mezinárodní a evropské souvislosti trestní odpovědnosti právnických osob a stručný nástin jejího vývoje

2.1. Úvod

Zejména ve 20. století se začala stále patrněji objevovat silící moc právních subjektů odlišných od fyzických osob. Tyto osoby existovaly v určitých formách již v nejstarším římském právu¹ či ve středověku², avšak o vzniku skutečné právní osoby se hovoří spíše v souvislosti s vývojem obchodu za dob průmyslové revoluce, kdy zejména obchodníci při rozvíjení velkých projektů hledali nástroje, jak omezit riziko ztráty vlastního majetku v případě neúspěchu.³

Nejstarší dochované prameny vztahující se k trestní odpovědnosti právnických osob pocházejí ze 16. století, avšak z oblasti angloamerického typu právní kultury; právě ta je pokládána za „kolébku“ této formy odpovědnosti.⁴ Ty však možnost trestat korporace odmítají.⁵ Později v roce 1821 se pro možnost trestního postihu vyslovuje W. Hazlitt, který uvádí, že právnické osoby jsou mnohem více zhýralé a zkorumpované než

---

¹ V římském právu existují některé druhy právnických osob *universitates personarum*, které mohly být nositeli práv a povinností a které mohly vlastnit majetek, a to zcela nezávisle od svých zakladatelů, avšak tyto subjekty nemohly mít vlastní vůli a tudíž ani nemohly spáchat trestný čin v duchu zásady *societas delinquere non potest*.

² Ve středověku vznikaly různé subjekty především při správě věcí hanzovních, církevních či univerzitních. Tyto subjekty velmi často vznikaly zejména za účelem ochrany proti zásahům panovníka, v těchto případech nelze hovořit o právní osobnosti v pravém slova smyslu.

³ ELIÁŠ, K. a kol.: Občanské právo pro každého: Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 113.

⁴ FENYK, J.: Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob a český návrh zákona o trestním soudnictví nad právnickými osobami. Státní zastupitelství, 2003, č. 2 – 3, str. 2.

⁵ Např. PERKINS, M. R. Criminal Law. Mincola, New York: The Foundation Press, Inc. 1969.

jednotlivci.⁶ Od roku 1840 se pak v Anglii trestní odpovědnost právnických osob běžně praktikuje a od této doby již není zpochybňována.

Byly to právě rozvoj moderní průmyslové společnosti, moderní globalizační a integrační procesy, stále sílící skutečný vliv právnických osob a jejich stále častější a závažnější závadná protiprávní jednání, která vedla k prvotním teoretickým diskusím. V poslední čtvrtině dvacátého století se i na mezinárodních fórech stále častěji začala prosazovat snaha postihovat protiprávní jednání právnických osob efektivními sankcemi.⁷

Uvedené snahy vyústily v přijetí řady mezinárodněprávních, politických nebo vědeckých dokumentů, kterými se následující kapitola blíže zabývá. Již od konce 70. let dvacátého století tyto dokumenty vznikaly a vznikají zejména na půdě OSN, OECD, Rady Evropy, Evropského parlamentu, Evropských společenství, Evropské unie, ale také na významných vědeckých fórech.⁸ Je nezbytné uvědomit si, že povinnost některých států kriminalizovat určité formy protispolečenského chování nevyplývá jen ze závazné legislativy Evropské unie, vyplývá i ze smluv připravených v řadě výše zmíněných mezinárodních organizací. Právní povaha přijímaných dokumentů se velmi liší. Je možné se setkat jak se závaznými mezinárodními smlouvami, které ukládají účastnickým státům povinnost zavést ve svém vnitrostátním právu deliktní odpovědnost právnických osob, tak i dokumenty s povahou doporučení, či takové jež jsou bez právního charakteru.⁹

Musil uvádí následující společné rysy těchto mezinárodních aktivit:

---

⁶ HAZLITT, W.: Table Talk, World Classics, first publ. 1901, str. 359., HUBER, B.: Trestní odpovědnost korporací. Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích. Trestní právo. 2000. č. 9. str. 2.

⁷ HUBEROVÁ, B.: Trestní odpovědnost korporací. Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích. Trestní právo, 2000, č.9, s. 2.

⁸ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007. s. 107.

⁹ ŠÁMAL, P.: K úvodním ustanovením připravované rekodifikace trestního zákona. Trestněprávní revue 2002, č. 12. s. 354.

- chybí kategorický požadavek na zavedení výlučně trestněprávních sankcí *sensu stricto*;
- ukládané sankce by měly být účinné, přiměřené a odstrašující („*effective, proportionate a dissuasive*“; „*wirksame, angemessene und abschreckende*“);
- není vysloven výlučný požadavek trestní odpovědnosti, mluví se obecně o požadavku odpovědnosti¹⁰ (*liability, responsabilité, Verantwortung*).¹¹

Tyto mezinárodní aktivity lze považovat za významný krok směrem k efektivnější mezinárodní spolupráci mezi jednotlivými státy, neboť sílící globalizační a integrační procesy nejen umožňují, ale zároveň usnadňují přeshraniční aktivity obchodních korporací. Podstatnými znaky jednotlivých mezinárodních aktivit, které nelze opomenout, jsou ohledy na legislativní bariery tvořené na ústavní či zákonné úrovni ve vnitrostátním právu. S ohledem na odlišnosti v ústavní tradici jednotlivých států tyto dokumenty běžně připouští mimotrestní odpovědnost právnických osob. Doktrína trestního práva považuje otázky trestní odpovědnosti právnických osob za jedny z nejspornějších v rámci trestněprávní teorie vůbec. Právě ustoupení od zásady individuální trestní odpovědnosti působí v mnoha státech doktrinální neshody ve vztahu k systému základních principů kontinentálního typu právní kultury. „*Trestní právo kontinentálního typu od počátku 19. století počítalo s pachatelem jako osobou fyzickou, tedy bytostí z masa a kostí, bytostí myslící, cítící, mající vůli, nikoliv s bytostmi neviditelnými a nemateriálními.*“¹²

---

¹⁰Tyto dokumenty mnohdy obsahují terminologii výslovně připouštějící alternativní právní povahu odpovědnosti a sankcí („trestní nebo mimotrestní sankce“ etc.).

¹¹ ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GŘIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 17 – 18.

¹² JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 358.

2.2. Mezinárodní a evropský vývoj institutu trestní odpovědnosti právnických osob ve 20. století

Ve 20. století se pod vlivem angloamerického typu právní kultury objevují myšlenky o zavedení pravé trestní odpovědnosti právnických osob i na Starém kontinentu. Tyto myšlenky se díky vlivu hospodářského a sociálního rozvoje objevují zejména na poli mezinárodního práva a mezinárodních konferencí. V oblasti kontinentálního typu právní kultury bývá za první pozitivní ohlas ve vztahu k institutu trestní odpovědnosti právnických osob považován 2. Mezinárodní kongres trestního práva v Budapešti roku 1929. Za povšimnutí stojí vystoupení generálního zpravodaje Rouxe, ve kterém se staví pozitivně k odpovědnosti korporací. Tento postoj si sice širší podporu nezískal, avšak problematiku trestní odpovědnosti právnických osob na mezinárodní úrovni otevřel.¹³ Za zmínku jistě stojí i 40. Sjezd německých právníků roku 1953 v Hamburku, kde se k uvedené problematice vyjádřili i Heinitz a English.¹⁴

Podobné úvahy jsou patrné i z Londýnské dohody o vytvoření mezinárodního vojenského tribunálu pro velké válečné zločince z roku 1945,¹⁵ podle které byly sankce stanoveny i proti zločinným organizacím. V rámci tohoto procesu představila prokuratura obžalobu proti 24 válečným zločincům a 6 zločinným organizacím - vedoucí sbor Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP), Schutzstaffel (SS), Sicherheitsdienst (SD), Gestapo, Sturmabteilung (SA) a Oberkommando der Wehrmacht (OKW).¹⁶

První právně závazná ustanovení o odpovědnosti podniků byla obsažena v zakládacích dokumentech třech evropských společenství, a to v Evropské úmluvě zakládající Evropské společenství uhlí a oceli v roce 1951 a Úmluvě zakládající

---

¹³ MUSIL, J. Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne? In. Trestí právo. Praha. C. H. Beck. č. 7-8, 2000, s. 3.

¹⁴ MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA, F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. Trestní právo. 2001, č. 3, s. 9.

¹⁵ FENYK, J. Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob a český návrh zákona o trestním soudnictví nad právnickými osobami. Státní zastupitelství, 2003, č. 2 – 3, s. 2.

¹⁶ Nuremberg Trial Proceedings Indictment: Appendix B. Dostupné online na webových stránkách <http://avalon.law.yale.edu/imt/countb.asp>

Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM) v roce 1957. Tyto mezinárodněprávní nástroje jsou velmi významné i s ohledem na pozdější aplikační praxi. V šedesátých a sedmdesátých letech minulého století bylo přijato přes 60 rozhodnutí ukládajících peněžité tresty podnikům, které se provinily proti pravidlům Evropského společenství uhlí a oceli.¹⁷

Již v sedmdesátých letech se setkáváme s mezinárodněprávními, politickými či vědeckými dokumenty, které vyslovují požadavek sankcionovat vnitrostátním právem právnické osoby za jejich protiprávní jednání. Nutno však podotknout, že žádný z těchto mezinárodních dokumentů neukládá státům povinnost zavést tzv. pravou trestní odpovědnost právnických osob. Zpravidla se ponechává volnost co do druhu odpovědnosti, tj. zda smluvní strana takového dokumentu zvolí odpovědnost trestněprávní, správněprávní či civilněprávní. Společným atributem jednotlivých dokumentů je obecný požadavek na sankce, tedy že zvolené sankce musí být účinné („*effective*“), přiměřené („*proportionate*“) a odstrašující („*dissuasive*“). Rozdílná je naopak právní povaha těchto dokumentů. Tyto dokumenty mohou mít formu jak závazné mezinárodní smlouvy, mohou mít rovněž povahu doporučení, tak mohou existovat i bez právního charakteru.¹⁸

V rámci vývoje Evropských společenství se odborná literatura často vrací k prvním usnesením a doporučením Evropské rady z období let 1979 až 1982, která obsahují podněty k přezkumu možnosti zavést institut trestní odpovědnosti právnických osob. Je zapotřebí zmínit tato doporučení:

- Doporučení (77)28 o úloze trestního práva k ochraně životního prostředí;
- Doporučení (81)12 o hospodářské kriminalitě;
- Doporučení (82)15 o úloze práva v ochraně spotřebitelů;
- Doporučení (88)17 Komise ministrů (Evropské rady) členskými státy o odpovědnosti podniků s právní subjektivitou za trestné činy spáchané v rámci výkonu jejich činnosti.

---

¹⁷ HUBER, B.: Trestní odpovědnost korporací (Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích). In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 9, 2000, s. 4.

¹⁸ Sněmovní tisk č. 745, IV. volební období Poslanecké sněmovny.

Na přelomu tisíciletí dochází stále častěji k přijímání právních aktů vztahujících se k trestní odpovědnosti korporací, a to nejen v rámci Evropského společenství a Evropské unie, ale též v rámci mezinárodního společenství.

Mimo to bude v budoucnu jistě zajímavé sledovat, jakým směrem se budou vyvíjet diskuse¹⁹ ohledně zavedení institutu trestní odpovědnosti právnických osob i před Mezinárodním trestním soudem v Haagu a k případné změně Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, neboť tento v ustanovení čl. 25 výslovně zakotvuje individuální trestní odpovědnost, když uvádí:

Článek 25

Individuální trestní odpovědnost

1. Soud má podle tohoto statutu jurisdikci vůči fyzickým osobám.
2. Pachatel zločinu spadajícího do jurisdikce Soudu má individuální odpovědnost a může mu být uložen trest podle tohoto statutu.
3. V souladu s tímto Statutem je osoba trestně odpovědná a může ji být uložen trest za zločin spadající do jurisdikce Soudu, pokud tato osoba:
  - a) spáchala takový zločin samostatně, společně s jinou osobou nebo prostřednictvím jiné osoby, bez ohledu na trestní odpovědnost této jiné osoby;
  - b) nařídila spáchání takového zločinu, navedla či podněcovala jiného ke spáchání zločinu, který byl skutečně dokonán, nebo došlo k jeho pokusu;
  - c) s cílem usnadnit spáchání takového zločinu se dopustila napomáhání či nadržování nebo jinak pomáhala při jeho spáchání či pokusu, včetně poskytnutí prostředků pro jeho spáchání;
  - d) jinak přispěla ke spáchání zločinu nebo jeho pokusu skupinou osob jednajících se společným záměrem. Příspěvní musí být úmyslné a musí:
    1. směřovat k podpoře trestné činnosti nebo zločinného záměru skupiny, pokud tato činnost či záměr zahrnuje spáchání zločinu spadajícího do jurisdikce Soudu; nebo
    2. být provedeno s vědomím, že skupina má v úmyslu spáchat takový zločin.
    3. pokud jde o zločin genocidy, přímo a veřejně podněcuje jiné ke spáchání genocidy;
    4. dopustí se pokusu takového zločinu, spočívajícího v tom, že vykoná čin zásadním způsobem zahajující naplňování skutkové podstaty zločinu, nicméně zločin není dokonán vzhledem k okolnostem nezávislým na jejím úmyslu. Osoba, která upustí od dalšího jednání potřebného

---

¹⁹ CHIOMENTI, C.: Corporations and the International Criminal Court. In: De Schutter, O. (ed.): Transnational Corporations and Human Rights. Oxford: Hart, 2006.

k dokonání zločinu či jinak zmaří dokonání zločinu, nebude trestána za pokus podle tohoto Statutu, pokud zcela a dobrovolně neupustila od zločinného úmyslu.

4. *Žádným z ustanovení tohoto Statutu o individuální trestní odpovědnosti nebude dotčena odpovědnost států podle mezinárodního práva.*

Právě zakotvení individuální trestní odpovědnosti vedlo k nejistotě ohledně samotné existence pojetí trestní odpovědnosti právnických osob v rámci mezinárodního práva. Některé státy dokonce zastávají názor, že korporace jsou mimo rámec mezinárodního trestního práva.²⁰

Za velmi významný, z pohledu trestní odpovědnosti právnických osob, považují Zvláštní tribunál pro Libanon (angl. *Special Tribunal for Lebanon*, STL), jakožto zvláštní ad hoc mezinárodní trestní soud, který byl ustanoven na základě dohody mezi vládou Libanonu a OSN.²¹ Základem je rezoluce Rady bezpečnosti č. 1757 (2007) pro vyšetření a potrestání pachatelů vraždy bývalého libanonského premiéra Rafika Harírího a dalších 22 osob, která byla spáchána dne 14. února 2005.²²

V roce 2014 bylo Zvláštním tribunálem pro Libanon rozhodnuto, že Tribunál má pravomoc nad korporací věnující se zpravodajství, ačkoliv spáchaným trestným činem mělo být pohrdání soudem a nikoliv některý z hlavních trestných činů, které má tento mezinárodní tribunál pravomoc řešit. Jednalo se o důležitý krok, protože to bylo poprvé,

---

²⁰ Viz například jeden z dopisů tzv. *amicus curiae* ze Spojeného království či holandské vlády na podporu společnosti Shell v případě *Kiobel*, str. 17-20. *Amicus curiae* briefs jsou dostupné na webové adrese <https://ccrjustice.org/sites/default/files/assets/2012.02%20UK%20Govt%20et%20al%20Amicus%20Brief%20.pdf>. Srov. *Brief of Amicus Curiae Professor James Crawford in Support of Conditional Cross-Petitioner, Presbyterian Church of Sudan v. Talisman Energy, Inc.*, cert. denied, 131 S.Ct. 79 (2010) (No. 09-1262) (Brief filed June 23, 2010). Nebo též dopisy ostatních profesorů mezinárodního práva: *Brief of Amicus Curiae Professor Christopher Greenwood, CMG, QC, in Support of Defendant-Appellee, Presbyterian Church of Sudan v. Talisman Energy, Inc.* 582 F.3d 244 (2d Cir. 2009) (No. 07-0016) (Brief filed May 4, 2007); *Brief of Amicus Curiae Professor Malcolm N. Shaw in Support of Conditional Cross-Petitioner, Presbyterian Church of Sudan v. Talisman Energy, Inc.*, cert. denied, 131 S.Ct. 79 (2010) (No. 09-1262) (Brief filed June 23, 2010).

²¹ JANKŮ, L. Právní základ zřízení Zvláštního tribunálu pro Libanon. Brno : Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2011.

²² Informační materiál o vztahu ČR k mezinárodnímu trestnímu soudnictví. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2014.

kdy se mezinárodní trestní tribunál rozhodl stíhat společnost, avšak případ zůstává osamocen a mezinárodní stíhání společností či podniků za takové trestné činy není v současné době možné.²³

V současné době počet různých právních nástrojů překročil čtyři desítky, přičemž tyto dokumenty vznikaly a vznikají na půdě OSN, OECD, Rady Evropy, Evropského parlamentu, Evropských společenství, Evropské unie, ale také na vědeckých fórech (např. světový kongres Mezinárodní asociace pro trestní právo – AIDP). S ohledem na velké množství těchto mezinárodních dokumentů budou v následujících podkapitolách uvedeny pouze jejich demonstrativní výčty.

---

²³ BERNAZ, N.: Including Corporate Criminal Liability for International Crimes in the Business and Human Rights Treaty: Necessary but Insufficient. Middlesex University School of Law.

2.3. Demonstrativní přehled právních aktů upravujících odpovědnost právnických osob v rámci ES/EU

2.3.1. Právní úprava jednotlivých pramenů

Smlouva o Evropské unii,²⁴ která byla podepsána v Maastrichtu dne 7. února 1992 a vstoupila v platnost dne 1. listopadu 1993 zavedla nové oblasti spolupráce členských zemí a vytvořila strukturu sestávající se z tzv. tří pilířů. Byla to právě tato smlouva, která zařadila oblast trestního práva do třetího pilíře. Podstatnou překážkou pro dosahování zamýšlených cílů v této oblasti byla nutnost kvalifikovaného mezivládního konsensu.

Právním prostředkem regulace pro oblast třetího pilíře byla v souladu s čl. 34 odst. 2 písm. b) Smlouvy o Evropské unii tzv. rámcová rozhodnutí. Rámcová rozhodnutí byla určena ke sblížení legislativních aktů jednotlivých členských států a jsou závazná pro členské státy co do výsledku, kterého má být dosaženo. Volba příslušných prostředků je ponechána na uvážení jednotlivých členských států a jejich vnitrostátních orgánů. Stát tudíž může použít normy práva trestního, správního či občanského. Důležitou vlastností rámcových rozhodnutí je to, že nemají přímý účinek, nelze však opomenout jejich nepřímý účinek²⁵, a to v podobě ve které byl judikován Evropským soudním dvorem (dnes Soudní dvůr Evropské unie²⁶). Jedná se o povinnost interpretovat vnitrostátní právo v souladu se závaznými normami Evropské unie, tedy tzv. povinnost eurokonformního výkladu. Je nutné si uvědomit, že v oblasti trestních

---

²⁴ Podle ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie mají zakládací smlouvy a akty Společenství (dnes už jen EU) přijaté při výkonu svěřených pravomocí přednost před právem členských států. Zásadní přelom v těchto otázkách znamenal rozsudek *Costa vs. E.N.E.L.* z roku 1964. Viz blíže TICHÝ, L. a kol. Dokumenty ke studiu evropského práva. Praha, 1999, s. 188-189.

²⁵ Nepřímý účinek vychází z rozsudků *Von Colson a Kamann 14/83*, dále z rozsudku *Marleasing C-106/89* a dalších. Z těchto rozsudků vyplývá, že nepřímý účinek se uplatní bez ohledu na případný přímý účinek příslušné normy.

²⁶ Úlohou Soudního dvora Evropské unie je snaha o to, aby bylo právo EU vykládáno a uplatňováno stejným způsobem ve všech zemích EU; dále se snaží zajistit, aby země a orgány EU dodržovaly právní předpisy EU.

věcí zůstávají jednotlivá rámcová rozhodnutí v platnosti, a to i po přijetí Lisabonské smlouvy.

Zahraniční odborná literatura uvádí, že veškerá rámcová rozhodnutí přijatá před Lisabonskou smlouvou ponechala otevřenou otázku povahy korporátních sankcí, požadující po členských státech pouze přijetí nezbytných opatření, které povedou k odpovědnosti právnických osob za stanovené delikty a povedou k uložení sankcí účinných (*effective*), přiměřených (*proportionate*) a odstrašujících (*dissuasive*), ať už trestních (*criminal*) či mimotrestních (*non criminal*).²⁷

Komise k uvedené problematice konstatovala, že v roce 2000 nezavazoval Českou republiku žádný platný mezinárodní dokument k tomu, aby zavedla trestní odpovědnost právnických osob, přičemž tuto povinnost neobsahuje ani právo Evropské unie.²⁸

V souvislosti s přijetím tzv. Lisabonské smlouvy (celým názvem Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, někdy označované též jako „Reformní smlouva“) došlo ke zrušení shora zmiňované tří pilířové soustavy práva EU. V rámci této změny byla oblast justiční a policejní spolupráce ve věcech trestních přenesena pod systém prvního pilíře EU. Smlouva o fungování EU již nadále nepočítá s další existencí institutu rámcových

---

²⁷ Viz blíže A. BERNARDI, All'indomani di Lisbona: note sul principio europeo di legalità penale, in Quaderni costituzionali, 2009, n.1, p. 37 et seq.; W. FRENZ - H. WÜBBENHORST, Die Europäisierung des Strafrechts nach der Lissabon-Entscheidung des BVerfG, in wistra 2009, p. 449 et seq.; E. HERLIN KARNELL, What Principles Drive (or Should Drive) European Criminal Law?, in German Law Journal, vol. 11, n. 10, 2010, p. 1117; A. NIETO MARTIN, An approach to Current Problems in European Criminal Law, in Arroyo Zapatero - Nieto Martin (eds.), European Criminal Law: An overview, Cuenca, 2010, pp. 43 et seq.; C. SOTIS, Il Trattato di Lisbona e le competenze penali dell'Unione Europea, in Cass. pen., 2010, p. 1146 et seq.; K. AMBOS (ed.), Europäisches Strafrecht post-Lissabon, Göttingen, 2011; H. SATZGER, Quels principes pour une politique criminelle européenne après le Traité de Lisbonne? Le droit pénal européen, Etat des lieux et perspectives ouvertes par le Traité de Lisbonne, in Revue Internationale de Droit Pénal, 2011, p. 137-152.

²⁸ JELÍNEK, J. HERCZEG, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář s judikaturou. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, 17 s.

rozhodnutí, který byl v této oblasti nejvíce používaným druhem právního aktu,²⁹ nadále tato smlouva upravuje přijímání nařízení, směrnic a rozhodnutí. Smlouva tedy předpokládá, že k harmonizaci bude docházet především prostřednictvím směrnic, a to řádným legislativním postupem Radou a Evropským parlamentem.³⁰

2.3.2. Demonstrativní výčet jednotlivých pramenů

Mezi dokumenty ES a EU, které upravují delikt ní odpovědnost právnických osob patří:

- Druhý protokol k Úmluvě EU o ochraně finančních zájmů Evropských společenství z 19. června 1997 (97/C221/02);
- Společná akce EU ze dne 24. února 1997 o potírání obchodování s lidmi a sexuálního vykořisťování dětí (97154/JI No L 063);
- Společná akce EU ze dne 21. prosince 1998 o kriminalizaci účasti na zločinném spolčení v členských státech EU (98/733/JI No L 351);
- Společná akce EU z 22. prosince 1998 o korupci v soukromém sektoru (98/742/JI No L 358);
- Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 28. května 2001 o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků (2001/413/SVV);
- Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu (2002/475/SVV);
- Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 27. ledna 2003 o trestněprávní ochraně životního prostředí (2003/80/SVV);

---

²⁹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 104.

³⁰ DUBOWSKI, T.: Constitutional Law Of The European Union. Białystok Law Books. Temida. Poland. 2011, s. 116.

- Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 19. července 2002 o boji proti obchodování s lidmi (2002/629/SVV);
- Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 28. listopadu 2002 o posílení trestního rámce s cílem zabránit napomáhání k nepovolenému vstupu, tranzitu a pobytu (2002/946/SVV);
- Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii (2004/68/SVV);
- Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami (2004/757/SVV);
- Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 12. července 2005 k posílení rámce trestního práva pro boj proti znečišťování z lodí (2005/667/SVV);
- Rámcové rozhodnutí Rady ES ze dne 22. července 2003 o boji proti korupci v soukromém sektoru (2003/568/SVV)
- Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami (2004/757/SVV);
- Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 24. října 2008 o boji proti organizované trestné činnosti (2008/841/SVV);
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí (2008/99/ES);
- Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva (2008/913/SVV);

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES ze dne 18. června 2009 o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí;
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. října 2009, kterou se mění směrnice 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání;
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV;
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV;
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/40 / EU ze dne 12. srpna 2013 o útocích na informační systémy, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2005/222 / SVV (Úř EU L 218, 14.8.2013);
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/62 / EU ze dne 15. května 2014 o trestněprávní ochraně eura a ostatních měn proti padělání, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2000/383 / SVV (Úř EU L 151, 21.5.2014).

Jelínek uvádí, že vzhledem k charakteru rámcových rozhodnutí, které nemají přímý účinek, nejsou vynutitelná před Evropským soudním dvorem, nemohou nahradit či změnit mezinárodní smlouvu, přičemž požadavek na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob obsažený v těchto rámcových rozhodnutích jen doplňuje, a tak posiluje závazky plynoucí z mezinárodních smluv.³¹ S ohledem na pozdější evropskou úpravu je nutné doplnit, že pokud se jedná o směrnice, Soudní dvůr Evropské unie ve své judikatuře doplnil evropské právo o zásadu přímého účinku směrnice za určitých

---

³¹ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007. s. 146.

okolností.³² I jednotlivec se může přímo dovolávat přímo účinné normy, která existuje mimo rámec vnitrostátního práva a soudní orgán je povinen tuto normu aplikovat.³³

2.3.3. Legislativní technika

Jednotlivé shora uvedené právní nástroje užívají obdobných legislativních technik, pro které je typické vymezení subjektu, na který se ta která norma vztahuje, dále koncepci přičitatelnosti určitého jednání právnické osobě a v neposlední řadě i ustanovení upravující sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob. Podobnost jednotlivých konstrukcí se pokusím demonstrovat na dvou níže uvedených příkladech. Jak ale uvedené příklady ukazují, ne každý přijatý právní nástroj obsahuje veškeré jinak obvyklé instituty³⁴.

Jako první příklad poslouží Rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu. Toto rámcové rozhodnutí (2002/475/SVV) a změna rozhodnutí (2008/919/SVV) vyžadují, aby země EU sladily své právní předpisy a zavedly minimální tresty v souvislosti s teroristickými trestnými činy. Rozhodnutí vymezuje teroristické trestné činy a také trestné činy spojené s teroristickými skupinami nebo trestné činy spojené s teroristickými činnostmi a stanoví pravidla pro provádění v zemích EU.³⁵ Uvedená norma vymezuje základní instituty následujícím způsobem:

Odpovědnost právnických osob je zakotvena v článku 7, který stanoví:

Článek 7 - Odpovědnost právnických osob

---

³² Francovich vs. Itálie (C-6/90) je judikátem Evropského soudního dvora z roku 1990. Tento rozsudek založil odpovědnost členského státu Evropské unie za škodu, kterou jednotlivcům způsobilo nenáležité (chybné) provedení směrnice. Evropské právo působí nejen na členské státy, ale rovněž i na jednotlivce. Těm vyplývají z evropského práva nejen povinnosti, ale také subjektivní práva. Národní soudy se evropským právem musejí řídit a musejí v souladu s ním jednotlivce chránit.

³³ Judikatura ESD se v této věci vyvíjela poměrně dlouhou dobu. Viz případy Ratti 148/78, Marshall 152/84.

³⁴ Jednotlivé nástroje zpravidla obsahují vymezení subjektu, konstrukci přičitatelnosti, rozsah kriminalizace, sankcionování a soudní příslušnost.

³⁵ EUR-Lex. Právní předpisy Evropské unie dostupné na webových stránkách <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV:l33168>.

„1. Každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby zajistil, že právnické osoby lze činit odpovědnými za trestné činy uvedené v člancích 1 až 4, které v jejich prospěch spáchá jakákoli osoba jednající samostatně nebo jako člen orgánu dotyčné právnické osoby, která v této právnické osobě působí ve vedoucím postavení na základě:

- a) oprávnění zastupovat tuto právnickou osobu;*
- b) pravomoci přijímat rozhodnutí jménem této právnické osoby;*
- c) pravomoci vykonávat kontrolu v rámci této právnické osoby.*

2. Kromě případů uvedených v odstavci 1 přijme každý členský stát opatření nezbytná k zajištění odpovědnosti právnických osob v případech, kdy nedostatek dohledu nebo kontroly ze strany osoby uvedené v odstavci 1 umožnil spáchání některého z trestných činů uvedených v člancích 1 až 4 ve prospěch uvedené právnické osoby osobou podřízenou osobě uvedené v odstavci 1.

3. Odpovědnost právnických osob podle odstavců 1 a 2 nevylučuje trestní stíhání fyzických osob, které jsou pachateli, návodci nebo pomocníky některého z trestných činů uvedených v člancích 1 až 4.“

Uvedený článek zakotvil konstrukci přičitatelnosti jednání právnické osobě. Toto rámcové rozhodnutí však neobsahuje jinak obvyklé vymezení subjektu - právnické osoby, a toto zřejmě ponechává na vnitrostátním právu. Podstatné je však zakotvení souběžné nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob.

Rozsah kriminalizace je zakotven v článku 1 Teroristické trestné činy a základní práva a zásady, který stanoví, že:

„každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby byla za teroristické trestné činy považována úmyslná jednání uvedená níže v písmenech a) až i), vymezená ve vnitrostátních právních předpisech ...

- a) útoky ohrožující lidský život s možným následkem smrti;*
- b) útoky ohrožující tělesnou integritu člověka;*
- c) únos nebo brání rukojmí;*
- d) způsobení rozsáhlého poškození vládních nebo veřejných zařízení, dopravního systému, infrastruktury, včetně informačního systému, pevné plošiny na kontinentálním šelfu, veřejného místa nebo soukromého majetku, které může ohrozit lidské životy nebo vyústit ve značné hospodářské ztráty; ... etc.“*

Sankcionování je upraveno v člancích 5 a 8.

„Každý členský stát přijme nezbytná opatření nezbytná k zajištění toho, aby za teroristické trestné činy uvedené v člancích 1 až 4 bylo možné uložit účinné, přiměřené a odrazující tresty, které mohou vést k vydání pachatele.“

„Každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby právníckou osobu odpovědnou podle článku 7 bylo možné postihnout účinnými, přiměřenými a odrazujícími sankcemi, které zahrnují pokuty trestní nebo jiné povahy a mohou zahrnovat i jiné sankce, například:

- a) zbavení oprávnění pobírat veřejné výhody nebo podpory;*
- b) dočasný nebo trvalý zákaz provozování obchodní činnosti;*
- c) uložení soudního dohledu;*
- d) zrušení rozhodnutím soudu;*
- e) dočasné nebo trvalé uzavření provozoven užívaných pro spáchání trestného činu.“*

Jiným příkladem může být Rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami. Toto rámcové rozhodnutí obsahuje veškeré obvyklé instituty³⁶, kdy jednak definuje právníckou osobu v čl. 1 odst. 3, stanoví jejich trestní odpovědnost (konstrukce přičitatelnosti) v čl. 6 a rovněž uvádí i sankce ukládané právníckým osobám. V neposlední řadě uvádí též rozsah kriminalizace a soudní příslušnost.

Právnícká osoba je definována tradičním způsobem jako *„každý právní subjekt, který má takové postavení podle platných vnitrostátních právních předpisů, s výjimkou států nebo jiných veřejnoprávních subjektů vykonávajících veřejnou moc a veřejných mezinárodních organizací.“*

Rozsah odpovědnosti a přičitatelnost jednání jsou stanoveny tak, že *„každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby zajistil, že právnícké osoby lze činit odpovědnými za trestné činy uvedené v člancích 2 a 3, které v jejich prospěch spáchá jakákoliv osoba jednající samostatně nebo jako člen orgánu dotyčné právnícké osoby, která v této právnícké osobě působí ve vedoucím postavení na základě:*

- a) oprávnění zastupovat tuto právníckou osobu;*

---

³⁶ SUMMERS, S., SCHWARZENEGGER, Ch. Ege, G. Young, F. The Emergence of EU Criminal Law. Cyber Crime and the Regulation of the Information Society. First Edition, 2014, s. 77.

b) pravomoci přijímat rozhodnutí jménem této právnické osoby;

c) pravomoci vykonávat kontrolu v rámci této právnické osoby.“

2.3.4. Hodnocení implementace závazků členských států vůči Evropské unii

Předně je zapotřebí připomenout již zmíněné, a to, že Evropská unie ve svých právních aktech nepožaduje zavedení výlučně trestních sankcí pro právnické osoby. V drtivé většině případů se setkáme s požadavkem přijmout nezbytná opatření, která učiní právnické osoby odpovědné za protiprávní jednání a postihnou je účinnými, přiměřenými a odrazujícími sankcemi.

Vzhledem k takto formulovaným požadavkům hodnotící zprávy Komise o implementaci závazků obvykle uvádí, že většina členských států implementovala ustanovení o odpovědnosti právnických osob. Této povinnosti dostaly i státy, které ve svých právních řádech nezakotvili trestněprávní odpovědnost právnických osob. Typickým příkladem je stále Spolková republika Německo a její systém správních sankcí.

Jako příklad může posloužit hodnotící zpráva Komise o implementaci *Rámcového rozhodnutí Rady o posílení trestněprávního rámce pro potírání pomoci k nedovolenému vstupu a průjezdu a k nedovolenému pobytu*.³⁷ Dle této, či dalších zpráv³⁸ je zopakováno, že není nutné zavést trestněprávní sankce, postačí zavedení sankcí účinných a přiměřených. Komise dále uvádí, že členské státy převážně dostaly svým implementačním závazkům, nicméně úroveň sankcí se mezi jednotlivými státy podstatně liší. Komise si je přesto vědoma skutečnosti, že charakter příslušných vnitrostátních pravidel je vnitřní věcí jednotlivých států. Členské státy jsou zavázány

---

³⁷ REPORT FROM THE COMMISSION based on Article 9 of the Council Framework Decision of 28 November 2002 on the strengthening of the penal framework to prevent the facilitation of unauthorised entry, transit and residence; COM (2006) 770 final.

³⁸ REPORT FROM THE COMMISSION to the Council and the European Parliament based on Article 10 of the Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings; COM/2006/187, 9 pages, available at https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/report-commission-council-and-european-parliament-based-article-10-council-framework_en.

k vytvoření účinných a přiměřených právních pravidel postihu, ale způsob regulace je ponechán na uvážení těchto států.

2.3.5. Corpus Juris

Corpus Juris byl trestněprávním legislativním projektem, zpracovaným dle požadavků Komise a Parlamentu skupinou nezávislých expertů. Pracovní skupina nezávislých expertů byla složena z osob, které byly původem z různých členských států Evropské unie, a působila pod vedením profesorky pařížské Sorbonny Mireille Delmas-Marty. Tato skupina jako celek dospěla ke kategorickému požadavku vypracovat návrh trestněprávního díla označeného jako Corpus Juris. Návrh byl založen na kombinaci horizontálního a vertikálního principu. Corpus Juris („CJ“) obsahoval návod pro harmonizaci trestního práva hmotného v oblasti trestněprávní ochrany finančních zájmů Evropských společenství a základních procesních pravidel v zemích Evropské unie.³⁹

Základem kodexu měl být výčet skutkových podstat trestných činů podvodu k poškození finančních zájmů Evropských společenství. Jedním z cílů tohoto projektu mělo být sjednocení rozdílných právních systémů členských států.⁴⁰

Z pohledu odpovědnosti právnických osob jsou klíčová ustanovení předpokládaných článků 13 a 14 CJ, které počítaly se zavedením trestní odpovědnosti právnických osob.⁴¹ Článek 13 CJ se výslovně zabývá trestní odpovědností „organizací“, když stanoví, že trestných činů definovaných v článcích 1 až 8 CJ se může dopustit korporace, ale též organizace, která je dle národního právního řádu způsobilá držet majetek vlastním jménem. Předpokladem pro dovození této odpovědnosti je, že

---

³⁹ FENYK, J. Projekt Evropského veřejného žalobce (Nová podoba mezinárodní justiční spolupráce v rámci členských států Evropské unie?), otištěno v ročence mezinárodního práva – CYIL, Second Decade Ahead: Tracing the Global Crisis (eds. A. Bělohlávek, N. Rozehnalová), Juris Publishing, New York, 2010, a v monografii Europeizace trestního práva (ed. M. Tomášek), AUC Iuridica, Praha, 2008, s. 35 – 51.

⁴⁰ Srov. ZEZULOVÁ, J. Corpus Juris – soubor trestněprávních ustanovení vytvořených na ochranu finančních zájmů Evropských společenství. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, č. 1, s. 21-25.

⁴¹ Viz VERVAELE J.A.E.- Delmas – Marty, M., Corpus Juris 2000, český překlad Fenyk, J.- Kloučková S., soukromé vydavatelství P. Sypták, Brno 2000.

čin je spáchán ve prospěch organizace osobou vymezenou v čl. 13 CJ. Může se jednat o orgán této organizace, jejího zástupce či jakoukoliv osobu, která jedná jejím jménem a má oprávnění činit rozhodnutí, ať už ze zákona nebo pouze fakticky.

Zároveň je výslovně zakotveno, že trestní odpovědnost této organizace nevylučuje trestní odpovědnost fyzické osoby. Jedná se tudíž o souběžnou a nezávislou trestní odpovědnost. Corpus Juris byl velmi ambiciózním projektem, pro který nebyla členskými státy Evropské unie nalezena dostatečná shoda a zůstal pouze v rovině akademického dokumentu.

2.4. Demonstrativní přehled právních aktů upravujících odpovědnost právnických osob v rámci mezinárodního práva

2.4.1. Právní úprava jednotlivých pramenů

Právní povaha pramenů této oblasti je poměrně různorodá, neboť jednotlivá opatření⁴² se vyznačují různou měrou závaznosti. Souběžně se vznikem univerzálních organizací pro politickou spolupráci, jakými byla v minulosti například Společnost národů, či dnes zejména OSN, jsou jednotlivé normy postupně systematicky kodifikovány prostřednictvím psaného mezinárodního práva, nejčastěji mezinárodních smluv. Zvláštní roli v tomto směru hraje Komise OSN pro mezinárodní právo jako pomocný orgán Valného shromáždění OSN.⁴³ Podstatná je však též úloha specializovaných mezivládních organizací při kodifikaci zpravidla v užších oblastech působnosti.⁴⁴

Jelínek k úpravě těchto opatření uvádí, že vzhledem k jejich častému překrývání, opakování, doplňování apod. je ztížena možnost tyto opatření poznat a orientovat se v nich, včetně možnosti je efektivně používat.⁴⁵

---

⁴² Obsahem mezinárodních závazků a doporučení se blíže zabývá např. HUBER, B. Trestní odpovědnost korporací. Trestní právo. 2000, č. 9, s. 2 a násl., či BOHUSLAV, L. Trestní odpovědnost právnických osob. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 71 a násl., nebo VIDRNA, J., DOLANSKÝ, P. Trestní odpovědnost obchodních společností a územních samosprávných celků, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 4 a násl.

⁴³ Ústav Státu A Práva Av ČR, V.v.i, dostupné na webové adrese <http://www.ilaw.cas.cz/index.php?page=55>

⁴⁴ Např. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (zkráceně OECD z angl. Organisation for Economic Co-operation and Development) jakožto mezivládní organizace 34 ekonomicky nejrozvinutějších států na světě, které přijaly principy demokracie a tržní ekonomiky. Z iniciativy OECD vznikla mj. Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (Paříž, 17. prosince 1997). Jedná se o závaznou mezinárodní smlouvu, kterou podepsala a ratifikovala i Česká republika, kde vstoupila v platnost dne 21. března 2000.

⁴⁵ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007. s. 108.

2.4.2. Mezinárodní smlouvy

Malenovský mezinárodní smlouvu definuje jako ujednání dvou nebo více subjektů mezinárodního práva, které má z vůle těchto subjektů mezinárodněprávní účinky a řídí se mezinárodním právem.⁴⁶ Závaznost mezinárodních smluv v českém právu je dána čl. 10 Ústavy ČR.⁴⁷

Požadavek na zavedení deliktů odpovědnosti a sankcionování právnických osob obsahují zejména tyto ratifikované mezinárodní dokumenty:

- Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (Paříž, 17. prosince 1997). Jde o závaznou mezinárodní smlouvu vzniklou z iniciativy OECD, kterou podepsala a ratifikovala též Česká republika, pro níž vstoupila v platnost dne 21. března 2000 (viz Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 25/2000 Sb. mezinárodních smluv). Sdělení MZV č. 25/2000 Sb. m. s.
- Úmluva o potlačování a financování terorismu (přijata rezolucí Valného shromáždění OSN č. 54/109 ze dne 9. prosince 1999) - závazná mezinárodní úmluva, kterou Česká republika podepsala dne 6. září 2000. Sdělení MZV č. 18/2006 Sb. m. s., ve znění sdělení MZV č. 9/2010 Sb. m. s.

Žádná výše uvedená mezinárodní smlouva neobsahuje definici pojmu „právnická osoba“ ani žádná kritéria pro určení toho, zda se deliktů odpovědnost a sankcionování vztahuje na veškeré právnické osoby, či pouze některé z nich.⁴⁸

---

⁴⁶ MALENOVSKÝ, J. Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2008, s. 180.

⁴⁷ Tento článek stanoví, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Srovnej MOLEK, P. in ŠIMÍČEK, V. a kol. Ústava České republiky – Komentář. 1. vydání. Praha : Linde, 2010, s. 179-180.

⁴⁸ ŠÁMAL, P., a kol. Trestní odpovědnost právnických osob, Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 18.

Jednotlivé státy zpravidla omezují deliktní odpovědnost právnických osob pouze na některé z nich.⁴⁹

2.4.3. Právní akty Rady Evropy

Požadavek na zavedení deliktní odpovědnosti a sankcionování právnických osob obsahují zejména tyto dokumenty Rady Evropy:

- Úmluva o trestněprávní ochraně životního prostředí (Štrasburk, 4. listopadu 1998, ETS no. 172) - závazná mezinárodní smlouva otevřená k podpisu všem státům, Česká republika ji dosud neratifikovala.
- Trestněprávní úmluva o korupci (Štrasburk, 27. ledna 1999, ETS no. 173) - závazná mezinárodní smlouva otevřená k podpisu všem státům (Česká republika ji ratifikovala uložením ratifikační listiny dne 8. září 2000). Sdělení MZV č. 70/2002 Sb. m. s., ve znění sdělení MZV č. 43/2009 Sb. m. s.
- Doporučení Rady Evropy (77)28 o úloze trestního práva při ochraně životního prostředí - nezávazné doporučení, týkající se též České republiky.
- Doporučení Rady Evropy (81)12 o hospodářské kriminalitě - nezávazné doporučení, týkající se též České republiky.
- Doporučení Rady Evropy (82)15 o úloze práva při ochraně spotřebitelů - nezávazné doporučení, týkající se též České republiky.
- Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy (88)17 o odpovědnosti podniků a jiných právnických osob za delikty spáchané při výkonu jejich aktivit - nezávazné doporučení, týkající se též České republiky.

---

⁴⁹ Viz blíže v České republice zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, či na Slovensku, kde došlo k přijetí úpravy zákona č. 91/2016 Z. z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

2.4.4. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Z pohledu judikatury Evropského soudu pro lidská práva je nutné kromě účinnosti postihu zkoumat také procesní záruky a hodnotit je z pohledu právního státu, resp. doktríny *rule of law*. Vzhledem k tomu, že trestní postih obvykle znamená závažný a negativní dopad na odsouzené, je ukládání trestního postihu spojeno s určitými procesními zárukami – například presumpce nevinu, právo na obhajobu *etc.*

Srovnatelné záruky však nemusíme nutně nalézt v předpisech o správním řízení, neboť jeho dopad není považován za tolik škodlivý pro potrestaného. Pokud se tedy stát rozhodne postihovat právnické osoby pouze při dovození administrativní odpovědnosti, musí dle tohoto soudu poskytovat dostatečné procesní záruky stejně jako v řízení trestním, a to alespoň v případech, kdy jsou právnické osoby trestány pro spáchání trestného činu. V opačném případě by takový systém neobstál a nesplnil by požadavky stanovené Evropským soudem pro lidská práva.⁵⁰

---

⁵⁰ Např. česká úprava správních deliktů právnických osob je všeobecně považována za nedokonalou a tradičně bývá kritizována – viz. MIKULE, V. Poznámky k českému trestnímu právu správnímu. In: Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám. Praha: Codex Bohemia, 1998.

2.5. Shrnutí

Delikt ní odpovědnost právnických osob za protiprávní jednání se dostává do popředí zejména ve druhé polovině 20. století a jako relativně mladé téma stále získává na významu.

Ustanovení o odpovědnosti právnických osob zakotvuje celá řada mezinárodních dokumentů rozličné povahy, ať už se jedná o mezinárodní smlouvy či předpisy Evropské unie. Tyto dokumenty zpravidla stanoví obecný požadavek na sankce, tj. aby zvolené sankce byly účinné (*effective*), přiměřené (*proportionate*) a odstrašující (*dissuasive*). Volba prostředků je tradičně ponechána jednotlivým státům a jejich vlastnímu uvážení při zohlednění národních právních tradic a zvyklostí. Z hodnocení implementace nadnárodních závazků jednotlivé státy vychází poměrně pozitivně, neboť tyto standardně implementují ustanovení o odpovědnosti právnických osob. Této povinnosti dostojí i státy, které ve svých právních řádech nezakotvily trestněprávní odpovědnost právnických osob. Typickým příkladem je stále Spolková republika Německo a její systém správních sankcí.

3. Německá právní úprava odpovědnosti spolků za protiprávní činy

3.1. Úvod

V této kapitole se pokusím stručně nastínit přístup německého zákonodárce a jurisprudence k otázce zda a do jaké míry postihovat protiprávní jednání právnických osob právem veřejným (konkrétně pak trestním či správním právem) nebo právem soukromým (občanským či obchodním). Dále se tato kapitola bude věnovat otázkám německé právní úpravy *de lege lata* a *de lege ferenda*.

Trestní právo v obecném pojetí má velmi specifické postavení v rámci veřejného práva, zajímavý je ale přístup německé jurisprudence. Historicky je možno považovat za základ veřejného práva právo správní, které dle Wintra nejlépe vystihuje charakter veřejnoprávních vztahů mezi nositelem veřejné moci a osobou, která této moci podléhá.⁵¹ Těžištěm veřejného práva a v podstatě celého právního řádu je právo ústavní, kdy nelze tvrdit, že trestní právo či správní právo jsou autonomní součásti ústavního práva, které se oddělily.⁵² Německá jurisprudence však někdy řadí trestní právo jako zvláštní obor vedle práva soukromého a veřejného.⁵³

Německá právní úprava vychází z kontinentálního typu právní kultury, která je nejrozšířenějším typem právní kultury na světě. V rámci dělení tohoto typu právní kultury bývá německé právo zařazeno do tzv. germánského okruhu, který kromě Německa zahrnuje např. i Rakousko, Švýcarsko, nebo též právní řád České republiky.⁵⁴ V rámci tohoto okruhu velmi blízkých právních řádů považuji za vhodné v rámci celé této práce rozebrat odlišné přístupy jednotlivých zákonodárců.

---

⁵¹ WINTR, J. Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva. Praha: Karolinum, 2006. s. 123.

⁵² Ibidem.

⁵³ Srov. např. ROBBERS, G. Einführung in das deutsche Recht, 2. Aufl., Baden-Baden.1998.

⁵⁴ GERLOCH, A. Teorie práva. 5., upravené vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. s. 104.

Německé trestní právo vychází z tradiční koncepce kontinentálního trestního práva založené na individuální trestní odpovědnosti fyzické osoby, kdy právnické osoby nejsou trestně odpovědné.⁵⁵ V Německu převládl názor příklánějící se k tradiční administrativněprávní odpovědnosti právnických osob. Trestněprávní konstrukce pravé trestní odpovědnosti právnických osob byla v roce 2000 odmítnuta komisí⁵⁶ pro reformu systému trestních sankcí.⁵⁷ Nutno však připomenout, že v minulosti byla uplatňována na území dnešní Spolkové republiky Německo trestní odpovědnost spolků.⁵⁸

Germánské právo znalo trestní odpovědnost spolků či sdružení, což bylo pochopitelné zejména s ohledem na skutečnost, že toto právo přiznávalo jednotlivým společenstvím statut reálných, nikoliv fiktivních subjektů. Tudiž nejen jednotlivci, ale též korporace byly vnímány jako reálné subjekty práva.⁵⁹

Poté, co zde byl vytvořen systém různě organizovaných územních jednotek, byla vůči nim zároveň uplatňována odpovědnost za trestné činy spáchané jejich členy. Pop k tomuto uvádí, že zdůvodnění dřívější konstrukce můžeme spatřovat především ve funkci tehdejšího trestu. Důvodem pro uložení trestu byla existence účinku trestného činu a snaha o následné nahrazení vzniklé újmy. Díky takovému pojetí mohla být újma nahrazena kolektivem jako jediným subjektem.⁶⁰

---

⁵⁵ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 184.

⁵⁶ Jedná se o komisi, která působí při Spolkovém sněmu (Deutscher Bundestag), který jako ústavní orgán vykonává především legislativní funkci.

⁵⁷ Abschlussbericht der Kommission zur Reform des strafrechtlichen Sanktionensystem (März 2000), Teil 12 [cit. 19. 2. 2016]. Dostupný online na webové stránce <https://www.bib.uni-mannheim.de/fileadmin/pdf/fachinfo/jura/abschlussber-der-komm-strafreform.pdf>.

⁵⁸ Viz blíže MARKUS D. Dubber, The Comparative History and Theory of Corporate Criminal Liability. 16 New Criminal Law Review, 2013, s. 203.

⁵⁹ POP, A. I. Criminal Liability of Corporations – Comparative Jurisprudence, s. 9. Dostupné na webových stránkách: http://www.law.msu.edu/king/2006/2006_Pop.pdf.

⁶⁰ Ibidem.

V období novověku byla uvedená konstrukce opuštěna a nikdy nebyla opětovně zavedena. Trestní kodexy⁶¹ vydané na německém území v 19. století možnost trestního postihu korporací nezakotvovaly.⁶²

---

⁶¹ V 19. století dochází na německém území k modernizaci trestního práva. Nejprve byl přijat bavorský trestní zákoník r.1813, později došlo k přijetí pruského zákoníku z r.1851, který se stal hlavním podkladem pro říšský trestní zákoník z r. 1871.

⁶² DUBBER, Markus Dirk a Tatjana HÖRNLE. Criminal law: a comparative approach. New York: Oxford University Press, 2014, s. 337.

3.2. Německá právní úprava de lege lata

3.2.1. Zákonná úprava správního práva

3.2.1.1. Podmínky dovození odpovědnosti

Německý zákonodárce se rozhodl pro cestu administrativní odpovědnosti právnických osob, kterou v roce 1949 zakotvil v zákoně o přestupcích (OWiG).⁶³ Jedná se o pramen práva, který umožňuje uložení sankce právnické osobě, pokud její orgán, oprávněný společník nebo generální zmocněnec spáchá trestný čin nebo přestupek tím, že způsobí porušení povinnosti týkající se právnické osoby nebo sdružení osob, nebo pokud má či mělo dojít k jejich obohacení.⁶⁴ Podstatou německého přestupkového zákona je především úprava procesních pravidel stíhání přestupků, včetně postupů před správními orgány či též postupu v řízení před německými soudy. Německá úprava definuje přestupek jako protiprávní a zavrženíhodné jednání, které naplňuje znaky zákonné skutkové podstaty, která může být podle zákona sankcionována pokutou. Pokutou postihnutelné jednání je též takové, které naplňuje znaky zákonné skutkové podstaty, přestože není svou povahou zavrženíhodné.

---

⁶³ Gesetz über Ordnungswidrigkeiten in der Fassung v. 19. 2. 1987 BGBl. Teil I. S. 602. (zákon o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů; OWiG)

⁶⁴ § 30 zákona o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Pokuty ukládané právnickým osobám a sdružením osob,

odst. 1:

Spáchal-li někdo

1. jako statutární orgán právnické osoby nebo jako člen takového orgánu,

2. jako předseda představenstva sdružení bez právní subjektivity nebo jako člen takového představenstva,

3. jako společník oprávněný k zastupování osobní obchodní společnosti, nebo

4. jako generální zmocněnec nebo v řídicím postavení jako prokurista nebo zmocněnec k jednání za právnickou osobu nebo sdružení osob uvedených v bodu 2 nebo 3

trestný čin nebo přestupek tím, že byly porušeny povinnosti, které se týkají právnické osoby nebo sdružení osob, nebo byla právnická osoba nebo sdružení osob obohacena nebo měla být obohacena, může jí být uložena pokuta.

Ustanovení § 30 OWiG je nejčastěji chápáno jako norma, která spojuje prvky pachatelství, ale také prvky přičítání.⁶⁵ Tato úprava vychází z pojetí odpovědnosti za vlastní jednání, nikoli z modelu přičítání odpovědnosti cizí. Z textu citovaného ustanovení je zřejmé, že právnické osobě je přičítáno protiprávní a zaviněné jednání těchto osob, které zákonodárce vnímá jako její vlastní jednání. Odpovědnost právnické osoby je tudíž dovozena ze skutečnosti, že její orgán nebo oprávněný zástupce spáchal přestupek a tento je vnímán jako její vlastní. Podstatné je, že není bezpodmínečně nutné identifikovat konkrétní fyzickou osobu, která trestný čin spáchala, pokud je patrné, že muselo jít o osobu, jejíž jednání lze přičíst právnické osobě.⁶⁶ Ustanovení § 30 OWiG dále stanoví, že právnické osobě může být uložena pokuta, přičemž pokuta se jí zásadně ukládá tehdy, když mohla spáchání protiprávního jednání zabránit. Nejedná se tudíž o pojetí odpovědnosti ve formě „*Gefährdungshaftung*“ či „*strict liability*“, jako odpovědnosti v zásadě bez zavinění. V případech, kdy právnická osoba zavede vhodné vnitřní kontrolní mechanismy a bude nad svými zaměstnanci vykonávat v rozumné míře dohled, tj. v míře takové, kterou po ní lze rozumně požadovat, nebude možné dovodit odpovědnost za přičitatelné jednání jejího zaměstnance. Tyto případy se vztahují typicky na podnikatelskou činnost osob právnických, nikoliv však osob fyzických. Na ty se ustanovení § 30 OWiG nevztahuje a nelze dovodit jejich odpovědnost za protiprávní jednání jejich zaměstnanců.

Shora uvedená úprava zakotvuje především dvě základní podmínky vzniku odpovědnosti, a to porušení povinností, jejichž adresátem je právnická osoba, a obohacení či zamýšlené obohacení této právnické osoby.

Povinnosti ukládané právnickým osobám vychází především z veřejného práva, přičemž tyto se stávají jejich adresáty s ohledem na okruh své činnosti. Odpovědnost právnické osoby lze dovodit jak z obecných, tak ze zvláštních deliktů. Z obecných deliktů literatura uvádí např. porušení povinnosti chránit život a zdraví, pokud naplnění skutkové podstaty zahrnuje též porušení povinnosti vztahující se k podniku, s výjimkou

---

⁶⁵ PRÁŠKOVÁ, H. Správní trestání právnických osob v Německu. Trestněprávní revue. 2007, č. 9, s. 253.

⁶⁶ KAVĚNA, M.: Trestní odpovědnost právnických osob ve vybraných státech EU. Praha: Parlament České republiky. Parlamentní institut, Studie č. 5. 270. 2007. s 10.

deliktů spáchaných porušením povinnosti ryze osobního charakteru (např. zanedbání povinné výživy).⁶⁷ Kromě obecných požadavků zakotvuje právní úprava též zvláštní příkazy a zákazy, které ukládají právnickým osobám specifické povinnosti v oblasti jejich činnosti (např. v oblasti hospodářských obohacovacích deliktů).

Cílem oné druhé podmínky dovození odpovědnosti, tj. obohacení či zamýšleného obohacení právnické osoby, je právně reagovat na prospěch, resp. potenciální prospěch, který právnická osoba získává z protiprávního jednání svého orgánu či zástupce. Snahou zákonodárce je především odebrat právnické osobě takto získaný protiprávní prospěch, byť se nejedná o jediný účel takové úpravy. Pro dovození odpovědnosti nepostačí pouhé obohacení bez dalšího, nutností je zkoumat kauzální nexus mezi jednáním statutárního orgánu či zákonem předvídaného zástupce a samotným obohacením. V případech, kdy kauzální nexus chybí, či tyto osoby jednájí na popud vlastního soukromého motivu, není dovození odpovědnosti právnické osoby na místě.

Ze shora uvedeného je patrné, že zákonodárce správně rozlišuje mezi tím, kdy fyzická osoba jedná sama vlastním jménem a na vlastní účet, a kdy jedná jako člen orgánu právnické osoby nebo jako její zástupce. U prvně zmiňované varianty není pochyb o tom, že takové jednání nesouvisí s právnickou osobou, u které fyzická osoba působí např. jako statutární orgán a takové jednání nebude právnické osobě nikterak k tíži. Pokud však tato osoba bude jednat z pozice statutárního orgánu právnické osoby, bude nutné využít zákonné konstrukce jednání za jiného, která je upravena v ustanovení § 9 OWiG.

3.2.1.2. Sankční úprava

Ustanovení § 30 zákona o přestupcích umožňuje uložit právnické osobě nebo sdružení osob pokutu. V této souvislosti musím připomenout, že výraz pokuta může mít dle německého práva více významů. Je možné narazit na označení „*Geldbuße*“ podle zákona o přestupcích (Ordnungswidrigkeitengesetz, OWiG), ukládané za méně závažné

---

⁶⁷ PRÁŠKOVÁ, H. Správní trestání právnických osob v Německu. Trestněprávní revue, 2007, č. 9, s. 254.

činy, které nejsou právně kvalifikovány jako trestné činy podle německého trestního zákoníku (*Strafgesetzbuch*). Pokuty však mohou být uloženy též podle německého trestního práva (*Geldstrafe*) jako důsledek řízení před soudem.

Obecně však platí, že pro uložení pokuty je vyžadován konkrétní právní základ. Z dalších zákonů lze uvést zákon o dohledu v oblasti pojišťovnictví⁶⁸ (VAG), zákon o obchodování s cennými papíry⁶⁹ (WpHG) či zákon proti omezování hospodářské soutěže⁷⁰ (GWB). Tyto poskytují konkrétní právní základ pro ukládání pokut společnostem. Dále dle ustanovení § 130 OWiG může být uložena peněžitá pokuta vlastníku závodu nebo podniku, pokud tento vlastník, ať již úmyslně, nebo z nedbalosti, nezavedl potřebná kontrolní opatření, která by předcházela porušování povinností takového vlastníka. Zároveň však musí být kumulativně naplněny následující podmínky - toto jednání je postižitelné trestem nebo peněžitou pokutou a toto protiprávní jednání bylo spácháno.

Pokutu je možné uložit nejen společnosti, ale též osobě jednající jménem takové společnosti. Výše pokuty je obvykle stanovena s ohledem na ekonomický přínos, který společnost takovým jednáním nabyla.

Pokuty v sobě tradičně obsahují dva prvky, a to potrestání pachatele (*Ahndungsteil*) a vydání nezákonného prospěchu (*Abschöpfungsteil*)⁷¹ s cílem zbavit společnost ekonomických výhod získaných protiprávními činy. Jednotlivé pokuty ukládané společnostem se v posledních letech citelně zvyšují a v tomto trendu setrvává německý zákonodárce i nadále v případě, že dojde k zavedení plánovaného trestního zákoníku právnických osob. Změny s sebou přináší též nové nařízení o zneužívání

---

⁶⁸ Gesetz über die Beaufsichtigung der Versicherungsunternehmen. Gesetz vom 01.04.2015 (BGBl. I S. 434), in Kraft getreten am 01.01.2016 (Versicherungsaufsichtsgesetz).

⁶⁹ Gesetz über den Wertpapierhandel. Ursprüngliche Fassung vom 26. Juli 1994 (BGBl. I S. 1749), In kraft treten am 1. August 1994, bzw. 1. Januar 1995. (Wertpapierhandelsgesetz).

⁷⁰ Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen. Ursprüngliche Fassung vom 27. Juli 1957 (BGBl. I S. 1081), In kraft treten am 1. Januar 1958. (Kartellgesetz).

⁷¹ V anglickém jazyce označované jako „*disgorgement*“, tj. akt vzdání se něčeho (například nelegálně získaného prospěchu) na požádání nebo na základě právního donucení. In Black's Law Dictionary (10th ed. 2014: Bryan A. Garner, ed.) p. 568.

trhu⁷², které poskytuje přepracovaný systém sankcí pro většinu správních deliktů v současné době upravených podle WpHG. Tato nová úprava se velmi podobá současné úpravě zakotvující antimonopolní porušení a určuje pokuty na základě obratu podniku. Výše uvedené v praxi znamená pravděpodobnost mnohem vyšších pokut. Totéž platí i o novém návrhu trestního zákoníku právnických osob, který však podrobněji rozebírá samostatná podkapitola.

Vzhledem k tomu, že výše ukládaných pokut stále narůstá, vyvstává v praxi otázka, zda je možné, aby byly uloženy a zaplacené pokuty vymáhány např. od statutárních orgánů zodpovědných za činy, které vedly k uložení pokuty. Mnoho osob, které se uvolí být členem takového orgánu obchodní korporace, uzavírá pojištění své odpovědnosti – tyto pojistné smlouvy jsou označovány jako D & O.⁷³ Skutečnost, že téma narůstající odpovědnosti osob ve vrcholném managementu je na pořadu dne, dokládá mj. i jeho zařazení do programu 70. Deutscher Juristentag v Hannoveru.

S ohledem na skutečnost, že sankcí ukládanou právnické osobě za přestupek je pokuta, nezbývá německému zákonodárci než upravit právní normou též situace, kdy pachatelé neplní tyto peněžité pokuty dobrovolně. Pokud pachatel dobrovolně nesplní peněžitou povinnost uloženou příslušným orgánem, uplatní se výkon rozhodnutí podle devátého oddílu v části druhé OWiG tj. ustanovení § 89 *et seq.* Rozhodnutí o uložení sankce se stává vykonatelné poté, co nabude právní moci. Pokud OWiG nestanoví jinak,

---

⁷² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 596/2014 ze dne 16. dubna 2014 o zneužívání trhu (nařízení o zneužívání trhu) a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/6/ES a směrnic Komise 2003/124/ES, 2003/125/ES a 2004/72/ES. Nařízení se použije od 3. července 2016 s výjimkou čl. 4 odst. 4 a 5, čl. 5 odst. 6, čl. 6 odst. 5 a 6, čl. 7 odst. 5, čl. 11 odst. 9, 10 a 11, čl. 12 odst. 5, čl. 13 odst. 7 a 11, čl. 16 odst. 5, čl. 17 odst. 2 druhého pododstavce, čl. 17 odst. 3, 10 a 11, čl. 18 odst. 9, čl. 19 odst. 13, 14 a 15, čl. 20 odst. 3, čl. 24 odst. 3, čl. 25 odst. 9, čl. 26 odst. 2 druhého, třetího a čtvrtého pododstavce, čl. 32 odst. 5 a čl. 33 odst. 5, které se použijí ode dne 2. července 2014. Členské státy byly povinny do 3. července 2016 přijmout nezbytná opatření pro dosažení souladu s články 22, 23 a 30, čl. 31 odst. 1 a články 32 a 34.

⁷³ Directors and officers liability Insurance (často označované jako D&O) je pojištění odpovědnosti uzavírané řediteli a vedoucími pracovníky podniku nebo organizace pro případy náhrady škody za ztráty nebo náklady na právní zastoupení v případě vzniku pojistné události, kdy tato ztráta vznikla v důsledku neoprávněných kroků těchto osob, jakožto ředitelů a vedoucích pracovníků.

postupuje správní orgán při výkonu správních rozhodnutí podle zákona o výkonu správních rozhodnutí⁷⁴. Pokud se však jedná o řízení u některého ze zemských správních orgánů, postupuje se podle příslušných ustanovení zemských právních předpisů. Orgánem příslušným pro výkon rozhodnutí je ten, který vykonávané rozhodnutí vydal. Tento orgán započne vymáhat správní pokutu po uplynutí dvou týdnů ode dne její splatnosti, pokud je z okolností zřejmé, že se pachatel vyhýbá jejímu zaplacení. Určitou odlišnost od jiných právních řádů (např. české úpravy) lze spatřovat v možnosti německého soudce, který je oprávněn po uplynutí dvoutýdenní lhůty nařídít exekuční vazbu při splnění dalších zákonných podmínek. Exekuční vazba však nesmí překročit šestitýdenní, resp. tříměsíční lhůtu v případě, že pokuta byla uložena v maximální zákonné výši. Soudce je oprávněn tuto lhůtu zkrátit, nelze ji však prodloužit. Výkon exekuční vazby lze odvrátit zaplacením uložené peněžité pokuty.

Zvláštní zákony stanoví, které sociální dávky nemohou být předmětem výkonu rozhodnutí. Příkladem může být sociální zákoník (SGB XII, Sozialgesetzbuch XII)⁷⁵, který vyloučil zabavení některých sociálních dávek. Před výkonem rozhodnutí jsou tak mj. chráněny peněžité dávky poskytované v mateřství či dávky poskytované na pokrytí základních životních potřeb a zajištění životního minima.

Německá správněprávní úprava *de lege lata* zakotvuje též jiné právní následky protiprávního jednání mimo samotné udělení pokuty. Ustanovení § 29a OWiG upravuje uložení tzv. „propadnutí“ („*Verfall*“ či anglicky „*Forfeiture*“). Samotné ukládání pokut považoval německý zákonodárce za nedostatečné, tudíž v rámci jedné z mnoha novelizací trestupravního zákona zakotvil ve druhé polovině 80. let novou sankci – propadnutí. Důvody pro zavedení byly poměrně prosté. Téměř čtyřicetiletá praxe poukázala na nedostatky sankcionování pokutou, když tato odčerpávala pouze takový zisk, který byl získán protiprávním zaviněným jednáním naplňujícím znaky přestupku a

---

⁷⁴ Verwaltungs-Vollstreckungsgesetz vom 27. April 1953 (BGBl. I S. 157).

⁷⁵ Sozialgesetzbuch (SGB) Zwölftes Buch (XII) - Sozialhilfe - (Artikel 1 des Gesetzes vom 27. Dezember 2003, BGBl. I S. 3022). Dostupný online na webové adrese http://www.gesetze-im-internet.de/sgb_12/index.html [cit. 30. 5. 2016].

zároveň zisk, který obohatil pachatele trestného činu.⁷⁶ Naproti tomu sankce propadnutí je způsobilým prostředkem pro odčerpání neoprávněného zisku osob odlišných od pachatele přestupku, tedy osob, na které sankce v podobě pokuty nemůže dopadnout. Právě odčerpání výhod osob odlišných od pachatele vhodně doplňuje shora popsanou sankční úpravu v podobě pokuty.

S pohledu sankcionování právnických osob považuji za důležité ustanovení § 29 odst. 2 OWiG, které stanoví:

2) Pokud pachatel činu, který může být sankcionován pokutou, jednal pro jiného, a tato osoba tímto něco získala, může jí být uloženo propadnutí částky až do výše určené v odstavci 1.

Vzhledem k této zákonné konstrukci je zřejmé, že propadnutí může být uloženo jak pachateli protiprávního činu, tak osobě za kterou pachatel jednal a kterou něčím obohatil. V rámci této úpravy je výrazně snazší sankcionovat právě právnické osoby, v jejichž prospěch pachatelé mnohdy jednají a které protiprávním jednáním pachatelů získávají majetkové výhody. Toto ustanovení bylo po zhruba šesti letech aplikační praxe pozměněno tak, že namísto původně užitého spojení „majetková výhoda“ („*Eigenschaft Vorteil*“ či anglicky „*property advantage*“) byl tento pojem nahrazen pojmem „něco“ („*etwas*“ či anglicky „*something*“).⁷⁷ Již pouhým jazykovým výkladem užitého pojmu lze dospět k závěru, že německý zákonodárce zvolil spíše extenzivní přístup ve snaze odčerpát neoprávněný prospěch získaný z protiprávních činů. Osobám, ať už fyzickým nebo právnickým, které se takto obohatily, lze odebrat veškeré statky s nějakou materiální hodnotou. Tento postup je možné uplatnit jak proti věcem movitým či nemovitým, tak proti věcným či závazkovým právům apod. Samotný předmět propadnutí je tudíž koncipován poměrně široce.

---

⁷⁶ PRÁŠKOVÁ, H. Správní trestání právnických osob v Německu. Trestněprávní revue, 2007, č. 9, s. 253.

⁷⁷ Původní úprava ve Zweites Gesetz zur Bekämpfung der Wirtschaftskriminalität z 15. 5. 1986 (BGBl. I 721) byla změněna úpravou v Gesetz zur Änderung des Aussenwirtschaftsgesetzes, des Strafgesetzbuches und anderer Gesetze z 28. 2. 1992 (BGBl. I 372).

Jednotlivé zákonné podmínky pro uložení propadnutí se poměrně zásadně odlišují od podmínek pro uložení pokuty. Ve vztahu k právnickým osobám ustanovení § 29a OWiG nevyžaduje, aby osoba jednala jako statutární orgán právnické osoby nebo jako člen takového orgánu, či jako předseda představenstva sdružení bez právní subjektivity nebo jako člen takového představenstva, nebo jako společník oprávněný k zastupování osobní obchodní společnosti, nebo jako generální zmocněnec či osoba v řídicím postavení jako prokurista, a aby zároveň byla porušena povinnost týkající se právnické osoby nebo tato právnická osoba byla či měla být obohacena. Pro uložení propadnutí postačí, pokud bude čin spáchán kteroukoliv osobou, která za právnickou osobu jedná. Může se tudíž jednat o vybrané zaměstnance nebo člena příslušného orgánu.

Za zajímavé z pohledu českého právního prostředí lze považovat ustanovení § 29a odst. 3 OWiG, který *expressis verbis* stanoví, že ono „něco“, tj. hodnota majetkové výhody může být odhadnuta.⁷⁸ Tato úprava je zakotvena zejména za účelem procesního zjednodušení, poněvadž exaktní vyjádření rozsahu získaných výhod může být pro správní orgán velmi komplikované.

Další možným následkem protiprávního činu právnické osoby podle přestupkového práva je „zabavení“, někdy též překládané jako „konfiskace“ („*Einziehung*“ či anglicky „*Confiscation*“). Tuto možnost zakotvuje OWiG v ustanovení § 22 *et seq.*, když stanoví, že zabavení věci může být uloženo pouze v případech, kdy to zákon výslovně připouští. Tento „vedlejší“ právní následek se uplatní v zásadě za situace, kdy věc patří v době rozhodování pachateli, nebo jde o věc, která svou povahou a podle okolností ohrožuje veřejnost nebo existuje nebezpečí, že bude sloužit k činům, které jsou trestné.

---

⁷⁸ Srov. např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 418 *et seq.* Dle ustanovení § 71 zákona č. 40/2009 Sb, trestního zákoníku, může soud uložit propadnutí náhradní hodnoty až do výše, která odpovídá hodnotě takové věci. Hodnotu věci, kterou soud mohl prohlásit za propadlou, může soud stanovit na základě odborného vyjádření nebo znaleckého posudku.

Určitou podobnost této sankce lze spatřovat s českou administrativněprávní úpravou sankcí, *in concreto* s ustanovením § 15 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, který upravuje sankci propadnutí věci. Obě úpravy cílí především na situace, kdy věc náleží pachateli a byla ke spáchání přestupku užita nebo určena, anebo byla přestupkem získána nebo byla nabyta za věc přestupkem získanou.

Oproti poměrně kusé české právní úpravě je v rámci německé přestupkové úpravy řešeno též zabavení částky, která je úměrná hodnotě věci, jejíž konfiskace byla zmařena. Z pohledu sankcionování právnických osob nelze přehlédnout zvláštní ustanovení upravující možnost zabavit věci, které náleží právnické osobě. Jedná-li osoba v postavení orgánu právnické osoby nebo jejího člena a naplní podmínky pro uložení této sankce, přičítá se jednání takové osoby zastoupené právnické osobě.

Otázku právní úpravy nejcitelnější sankce, tj. sankce zrušení právnické osoby, řeší český i německý zákonodárce v rámci správního práva totožně. Tato sankce v současné době není správním právem upravena. Důvody, které zákonodárce k těmto závěrům vedly, jsou patrně zakořeněny jednak v sociální sféře, neboť negativní důsledky takových rozhodnutí by silně ovlivnily zaměstnance trestaných právnických osob, a jednak v hospodářské sféře, neboť určité případy by nepochybně byly způsobilé ovlivnit tržní prostředí. Prostředky správního práva navíc nepatří mezi *ultima ratio*, tj. ty nejzazší.

3.2.1.3. Vztah správní a trestní úpravy

Německý zákonodárce přistoupil k právní úpravě přestupků poněkud specificky, když stanovil, že přestupkem jsou ta jednání, za která je možno uložit tzv. *Geldbuße* – pokutu. Tato obecná koncepce přestupku může znamenat obtíž pro odlišení přestupku a trestného činu, kdy za trestný čin je možné v trestním řízení uložit tzv. *Geldstrafe* – peněžitý trest. Přestupky tedy spadají do oblasti jednání, pro která zákonodárce zakotvil pokutu jako dostačující sankci.

Případy souběhu přestupku s trestným činem řeší německý přestupkový zákon v § 21 tak, že stanovil princip přednosti trestného činu. Ustanovení § 21 odst. 1 OWiG výslovně stanoví, že jestliže určité jednání naplňuje zákonné znaky přestupku i

trestného činu, nastává přednost trestněprávní úpravy. Druhý odstavce stanoví, že jednání může být stíháno jako přestupek, jestliže se za toto jednání neukládá žádný trest. Přestupkový zákon rovněž upravuje povinnost správního orgánu předat věc státnímu zastupitelství, jestliže má podezření, že spáchaný skutek naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu. Určitou zvláštností v úpravě OWiG se může jevit tzv. převzetí věci státním zástupcem. Jedná se o explicitně zakotvenou možnost danou státnímu zástupci, který stíhá pachatele pro trestný čin související s takovým přestupkem. Je oprávněn tak učinit v časovém rozmezí od zahájení správního řízení až do okamžiku vydání správního rozhodnutí, avšak pouze za předpokladu, že je dána blízká souvislost těchto skutků, nebo se převzetí jeví z jiných důvodů jako prospěšné. Důvodem pro převzetí věci státním zástupcem je též předpoklad, že takové rozhodnutí přispěje k urychlení řízení. Logickým vyústěním této úpravy je stanovení příslušnosti pro projednání převzaté věci. Pokud státní zástupce stíhá pachatele trestného činu a s tím souvisejícího přestupku, zákon k projednání a následnému potrestání stanoví věcnou a místní příslušnost toho soudu, který je příslušný projednat skutek, který je trestným činem.

Vztah přestupkového a trestního zákona je rovněž řešen v ustanovení § 84 OWiG, který stanoví, že jestliže soud o jednání pachatele rozhodl pravomocným rozsudkem jako o trestném činu, nemůže být takové jednání dále stíháno jako přestupek.⁷⁹ Tato úprava je odrazem latinské zásady *ne bis in idem*, která v trestním právu znamená, že není možné pachatele za jeden trestný čin stíhat (a případně odsoudit) více než jednou.⁸⁰ Německé ústavní právo poskytuje ochranu proti dvojímu přičítání v případech, kdy je konečné rozhodnutí vyhlášeno. Rozhodnutí je konečné,

---

⁷⁹ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 6 Tdo 986/2007, ze dne 30.10.2007, dle kterého nikoliv každé pravomocné rozhodnutí o přestupku vytváří překážku věci rozhodnuté pro trestní stíhání ohledně trestného činu spáchaného na tomtéž skutkovém základě. Dle citovaného usnesení je přímá aplikace ustanovení článku 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o zákazu dvojího trestání v konkrétním případě závislá na tom, zda v přestupkovém řízení bylo rozhodnuto o tomtéž skutku, a zda se jednalo o činy se stejnými rozhodnými znaky skutkové podstaty.

⁸⁰ V anglickém jazyce bývá označována jako „*double jeopardy*“. Srov. BENÉT, S. V. A treatise on military law and the practice of courts-martial. 1864. s. 97.

pokud proti němu není přípustné odvolání. Pro ochranu před dvojitým přičítáním je klíčový článek 103 GG, který stanoví:⁸¹

Čl. 103

- 1) *Před soudem má každý nárok, aby byl podle práva slyšen.*
- 2) *Čin může být trestný jen tehdy, byla-li jeho trestnost stanovena zákonem dříve, než byl čin spáchán.*
- 3) *Nikdo nesmí být pro týž čin na základě všeobecných trestních zákonů trestán vícekrát.*

Požadavek na zákaz dvojího potrestání vyplývá též z evropského práva, např. požadavek uložený v čl.54 úmluvy přijaté dne 19. 6. 1990 v Schengenu (Luxemburg) k provedení Schengenské úmluvy ze dne 14. 6. 1985 mezi vládami států hospodářské unie Benelux, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky ohledně postupného zrušení kontrol na společných hranicích, který dle Soudního dvora Evropské unie platí také v těch případech, v nichž státní zastupitelství členského státu bez součinnosti soudu zastaví trestní řízení probíhající v tomto členském státě poté, co obviněný splnil předepsané omezující podmínky a především složil státním zastupitelstvím určenou peněžitou částku.⁸²

Určitou zvláštnost spatřuji ve vztahu trestního a správního pojetí recidivy deliktních jednání. Zatímco právní úprava trestního práva výslovně upravuje recidivní jednání pachatele trestného činu, přestupkový zákon toto výslovně nezakotvil. V rámci oddílu první části čtvrté OWiG je upraven jak jednočinný, tak vícečinný souběh přestupků, stejně tak jako souběh přestupkového jednání s trestným činem.⁸³ Soustavné

---

⁸¹ CURRIE, D. Lochner Abroad: Substantive Due Process and Equal Protection in the Federal Republic of Germany, German Law Journal 9, s.12.

⁸² ESD, rozsudek z 11. 2. 2003 – C-187/01 a C-385/01 (Hüseyin Gözütok [C-187/01] a Klaus Brügge [C-385/01]).

⁸³ Púry definuje souběh trestných činů jako případy, kdy pachatel spáchal dva nebo více tr. činů dříve, než byl pro některý z nich odsouzen, tj. než byl za takový čin vyhlášen odsuzující rozsudek soudem prvního stupně. Je-li zde mezi tr. činy takové pravomocné odsouzení, nejde o S., ale o recidivu. Podle toho, zda více tr. činů bylo spácháno jedním skutkem nebo více skutky, se rozeznává S. jednočinný a vícečinný.

páchání přestupku či jeho opakování však správním právem výslovně upraveno není.⁸⁴ Normy trestního práva však takové jednání pachatele kvalifikují jako trestný čin.

Orgánem příslušným k projednání přestupku je přestupkový správní úřad⁸⁵. Jedná se o orgán oprávněný příslušná jednání prošetřit, stíhat a potrestat. Příslušnost správních orgánů upravuje přestupkový zákon, jejich vymezení je obsaženo v části druhé oddílu prvním OWiG. Z této zákonné úpravy rovněž vyplývá, že příslušný je správní orgán, jestliže přestupkový zákon nestanoví příslušnost státního zastupitelství nebo příslušnost soudce pro jednotlivé úkony. Správní orgán je příslušný k potrestání pachatele, pokud zákon nestanoví příslušnost soudu.⁸⁶ Věcná příslušnost je upravena zvláštními zákony. Místní příslušnost je dána správnímu orgánu, v jehož obvodu byl přestupek spáchán nebo odhalen, nebo tomu správnímu orgánu, v jehož obvodu má pachatel v době zahájení řízení trvalý pobyt.

3.2.2. Zákonná úprava trestního práva

3.2.2.1. Podmínky dovození odpovědnosti

Ustanovení upravující trestní sankce můžeme nalézt v celé řadě právních předpisů (např. zákon o narkoticích přijatý v roce 1971 – „*Betäubungsmittelgesetz*“ či zákon o zbraních přijatý v roce 1972 – „*Waffengesetz*“), avšak hlavním hmotněprávním pramenem trestního práva je trestní zákoník („*Strafgesetzbuch*“, dále též jako

---

Podle toho, zda jde o více tr. činů téže skutkové podstaty, nebo o více tr. činů různých skutkových podstat, rozlišuje se S. stejnorodý a nestejnorodý. In HENDRYCH, D. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky.

⁸⁴ Šámal definuje recidivu neboli zpětnost jako „jednání, kdy se pachatel dopustí dalšího tr. činu, ačkoliv byl již dříve pro tr. čin odsouzen a toto rozhodnutí nabylo právní moci. Nejde o recidivistu, jestliže se ohledně takového předchozího odsouzení na něho hledí, jako by odsouzen nebyl (fikce o neodsouzení). Nejde také o recidivu, byl-li další tr. čin spáchán v době od vyhlášení odsuzujícího rozsudku za předchozí tr. čin do nabytí právní moci tohoto rozsudku (tzv. nepravá R.).“ In HENDRYCH, D. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky.

⁸⁵ Verwaltungsbehörde – např. Das Ordnungsamt či Die Ordnungsbehörde aj.

⁸⁶ Viz blíže § 45 OWiG.

„StGB“).⁸⁷ Německá zákonná úprava *de lege lata* nicméně nezná trestní odpovědnost právnických osob. Přesto je již z výše uvedeného patrné, že právnické osoby jsou adresáty nejen správněprávních, ale též trestněprávních norem. Jelínek k trestání právnických osob uvádí, že německý propracovaný systém správních trestních sankcí plní v podstatě podobnou funkci jako trestní sankce v zemích, kde je zakotvena trestní odpovědnost právnických osob, přičemž absence trestní odpovědnosti právnických osob v trestněprávních předpisech zjevně nevádí při posuzování, zda německá právní úprava vyhovuje mezinárodním závazkům a doporučením, pokud se jedná o deliktní odpovědnost právnických osob.⁸⁸

Stávající odpovědnost právnické osoby za spáchaný trestný čin je vnímána spíše jako netrestní. Otázka povahy sankcí ukládaných právnickým osobám není německou doktrínou řešena zcela jednotně. Přísnost sankcí a skutečnost, že se spolek může proti jejímu uložení odvolat k trestnímu soudu mohou do určité míry odůvodňovat závěr, že německá právní úprava pojímá odpovědnost spolku za trestný čin jako odpovědnost quasitrestní.⁸⁹

Německý trestní zákoník⁹⁰ v § 14 pamatuje na institut jednání za jiného, kterým rozšiřuje trestní odpovědnost fyzických osob za trestné činy ve zvláštní části i na osoby, které požadovanou vlastnost nemají a které by jinak nemohly naplnit zvláštní skutkovou podstatu, když stanoví:⁹¹

---

⁸⁷ REIMANN, M., & ZEKOLL, J. Introduction to German law. The Hague, The Netherlands: Kluwer Law International, 2005, s. 387.

⁸⁸ JELÍNEK, J. Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání. Článek byl zpracován v rámci vědeckovýzkumného záměru MSM 0021620804, „Proměny práva na počátku 3. tisíciletí – kořeny, východiska, perspektivy“, dílčího vědeckovýzkumného záměru „Trestní odpovědnost právnických osob“.

⁸⁹ KYRIAKAKIS, J. Corporate Criminal Liability And The ICC Statute: The Comparative Law Challenge. Netherlands International Law Review, 2009, s. 343.

⁹⁰ Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 5 des Gesetzes vom 10. Dezember 2015 (BGBl. I S. 2218) geändert worden ist.

⁹¹ Srov. obdobné ustanovení v českém právním řádu – § 114 odst. 2 tr. zák. v zákoně č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, dle kterého pokud zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná. Tohoto ustanovení se užije i tehdy, jestliže k jednání

§ 14

Jednání za jiného

(1) Jedná-li někdo

1. jako k zastupování oprávněný orgán právnické osoby nebo jako člen takového orgánu,
2. jako k zastupování oprávněný společník právně způsobilé osobní společnosti nebo
3. jako zákonný zástupce jiného,

použije se zákon, podle něhož trestnost odůvodňují zvláštní osobní vlastnosti, poměry nebo okolnosti (zvláštní osobní znaky), také na zástupce, jestliže tyto znaky sice nejsou dány u něho, ale u zastoupené osoby.

(2) Je-li někdo majitelem podniku nebo osobou jinak k tomu oprávněnou

1. pověřen, aby zcela nebo zčásti řídil podnik, nebo
2. výslovně pověřen, aby na vlastní odpovědnost plnil povinnosti, které přísluší majiteli podniku, a jedná-li na základě tohoto pověření, použije se zákon, podle něhož trestnost odůvodňují zvláštní osobní znaky, také na pověřenou osobu, jestliže tyto znaky jsou dány sice nikoliv u ní, ale u majitele podniku. Podniku ve smyslu odstavce 1 se rovná více spojených podniků. Jedná-li někdo na základě příslušného příkazu pro místo, které plní úkoly veřejné správy, použije se 1 věta obdobně.

(3) Odstavce 1 a 2 se užijí též tehdy, jestliže právní úkon, kterým mělo být založeno oprávnění k zastupování nebo kterým měl být založen poměr vyplývající z pověření, je neúčinný.

Jedná se o případy, které se uplatní u tzv. zvláštních trestných činů („Sonderdelikte“), přičemž postačí, pokud je zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení dána u zastupovaného. Tyto zvláštní znaky zastoupené právnické osoby se neuplatní za všech situací, nýbrž pouze v případě, že osoba, která spáchala protiprávní čin, byla:

a) statutárním orgánem právnické osoby nebo jako členem takového orgánu, nebo

b) společníkem osobní společnosti s právní subjektivitou oprávněným tuto zastupovat.

---

pachatele došlo před vznikem právnické osoby, jestliže právnická osoba vznikla, ale soud rozhodl o neplatnosti právnické osoby, nebo je-li právní úkon, který měl založit oprávnění k jednání za právnickou osobu, neplatný nebo neúčinný.

Pro ostatní zastoupené se tyto zvláštní znaky uplatní též v situaci, kdy osoba jedná jako zákonný zástupce jiného.⁹²

Příkladem dovození odpovědnosti dle tohoto ustanovení může být naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 283b StGB o porušení povinnosti vést účetnictví, jež zakotvuje trestní odpovědnost podnikatele (resp. osoby se zvláštní povinností vést účetnictví), který zanedbá povinnost vést obchodní knihy, k jejichž vedení je podle zákona povinen.⁹³

3.2.2.2. Sankční úprava

De lege lata je upraveno několik možných právních následků protiprávních jednání, které jsou kvalifikovány jako trestné činy. Ustanovení § 73 *et seq.* StGB umožňuje ukládání ochranných opatření, mezi které patří propadnutí (§ 73 StGB – „*Verfall*“) a zabránění (§ 74 StGB – „*Einziehung*“).

V případě sankce propadnutí je možné odčerpat majetkový prospěch právnické osoby za situace, kdy tato byla zastoupena a protiprávním činem pachatele či účastníka něco získala.⁹⁴ Vlastnictví věci, kterou protiprávním činem nebo pro jeho spáchání

---

⁹² HONORÉ, A. M. *International Encyclopedia of Comparative Law: under the auspices of the International Association of Legal Science*. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1971, s. 47.

⁹³ § 283b StGB - Porušení povinnosti vést účetnictví

(1) Trestem odnětí svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem se trestá, kdo

1. zanedbá povinnost vést obchodní knihy, k jejichž vedení je podle zákona povinen nebo je vede nebo pozmění tak, že je ztížen přehled o stavu jeho majetku,

2. před uplynutím zákonných lhůt pro uschování odstraní, zatají, zničí nebo poškodí účetní knihy nebo jiné podklady, k jejichž uschování je podle obchodního práva povinen a tím ztíží přehled o stavu svého majetku,

3. v rozporu s obchodním právem

a) sestaví bilance takovým způsobem, že ztěžuje přehled o stavu svého majetku, nebo

b) zanedbá sestavení bilance o svém majetku nebo inventáři v předepsané době.

(2) Kdo v případech odstavce 1 č. 1 nebo 3 jedná z nedbalosti, trestá se trestem odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.

(3) Ustanovení § 283 odst. 6 platí odpovídajícím způsobem.

⁹⁴ § 73 StGB - Předpoklady propadnutí

nabyl pachatel, účastník či zastoupená osoba (např. spolek), přechází na stát. Předmětem propadnutí jsou tzv. *scelere quaesita*, tj. v souhrnu ono majetkové obohacení, ať už v podobě bezprostředně získané kořisti, či jako náhrady za ní.

Rozdíl mezi propadnutím a zabráním spočívá především v tom, že sankci propadnutí lze uložit u věcí získaných za účelem spáchání trestného činu, tzv. *instrumenta sceleris*, a na věci trestným činem vzniklé, tzv. *producta sceleris*.⁹⁵

Majetkový prospěch právnické osoby lze rovněž odčerpat podle hospodářského trestního zákona tzv. odvodem majetkového prospěchu získaného protiprávním jednáním („*Abführung des Mehrerlöses*“).⁹⁶ Zákonná úprava však vylučuje souběžné uložení pokuty a odvodu majetkového prospěchu. Podmínkou pro uložení této sankce právnické osobě je, že se obohatila trestným činem podle zákona o hospodářských

---

(1) Byl-li spáchán protiprávní čin a pachatel nebo účastník za něj nebo z něho něco získal, nařídí soud jeho propadnutí. To neplatí, pokud poškozenému z činu vznikl nárok, jehož splnění by pachateli nebo účastníkovi odňalo hodnotu z nabytého činu.

(2) Nařízení propadnutí se vztahuje na docílené výnosy. Může se také vztahovat na předměty, které pachatel nebo účastník získal zcizením nabytého předmětu nebo jako náhradu za jeho zničení, poškození nebo odnětí nebo na základě nabytého práva.

(3) Jednal-li pachatel nebo účastník za jiného a tím tento něco získal, směřuje nařízení propadnutí podle odstavců 1 a 2 proti němu.

(4) Propadnutí předmětu se nařídí též, jestliže ten patří nebo náleží třetímu, který jej poskytl pro čin nebo jinak při znalosti okolností činu.

⁹⁵ § 74 StGB - Předpoklady zabránění

(1) Byl-li spáchán úmyslný trestný čin, mohou být předměty, které byly činem získány anebo použity nebo určeny k jeho spáchání nebo k jeho přípravě, zabráněny.

(2) Zabránění je přípustné pouze, jestliže

1. předměty v době rozhodnutí náleží pachateli nebo účastníkovi nebo mají-li na ně nárok anebo
2. předměty podle svého druhu a podle okolností ohrožují společnost nebo existuje-li tu nebezpečí, že budou sloužit k páchaní protiprávních činů.

(3) Za předpokladů odstavce 2 č. 2 je zabránění předmětů přípustné také tehdy, jestliže pachatel jednal bez viny.

(4) Je-li zabránění předepsáno nebo připuštěno zvláštním předpisem nad rámec odstavce 1, platí odstavce 2 a 3 obdobně.

⁹⁶ Gesetz zur weiteren Vereinfachung des Wirtschaftsstrafrechts (Wirtschaftsstrafgesetz) z roku 1954, ve znění pozdějších předpisů (BGBl. I 1313, III 453-11).

trestných činech. Obdobně jako ve shora popsaném případě propadnutí podle přestupkového zákona není nutné, aby pachatel jednal v postavení statutárního orgánu právnické osoby. Další podrobnosti stanoví zákon proti omezování hospodářské soutěže.⁹⁷

V neposlední řadě je v trestní rovině nutné zmínit, že pokutu podle přestupkového práva lze právnické osobě uložit nejen v přestupkovém řízení podle přestupkového zákona, ale též v řízení trestním. Pokud je protiprávní jednání kvalifikované jako přestupek, zůstávají příslušné pro projednání a potrestání správní orgány. Pokud je však skutek kvalifikován jako trestný čin, je nutno postupovat podle trestního řádu, tudíž stíhání pro takový skutek zásadně náleží státnímu zastupitelství a k projednání a uložení pokuty je příslušný soud - soudce.

Kvalifikační předpoklady pro soudcovské povolání stanoví zvláštní právní úprava, a to zákon o soudcích („*Deutsches Richtergesetz*“)⁹⁸. Tento předpis zakotvil v ustanovení § 5 *et seq.* způsobilost a požadavky na toto povolání, když stanovil, že soudcem se může stát každý, kdo získal právnické vzdělání na universitě zakončené zkouškou ze všech předepsaných povinných předmětů a dále absolvoval tzv. přípravnou službu ukončenou státní zkouškou. Tento zákon dále uvádí, že studium na universitě je čtyřleté a následující přípravná služba je dvouletá. V rámci přípravné služby se budoucí soudce vzdělává a pracuje jednak u obecných soudů ve věcech občanskoprávních, jednak u advokáta a dále též na státním zastupitelství a u soudu ve věcech trestněprávních. V neposlední řadě absolvuje část své přípravy u správního orgánu.⁹⁹ Předpoklady pro jmenování pak tento zákon uzavírá v ustanovení § 9, dle kterého je možné jmenovat pouze občana Spolkové republiky Německo, který poskytuje záruky,

---

⁹⁷ Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen ve znění z 20. 2. 1990 (BGBl. I 235, III 703-1).

⁹⁸ Deutsches Richtergesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. April 1972 (BGBl. I S. 713), das zuletzt durch Artikel 132 der Verordnung vom 31. August 2015 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist [cit. 30. 5. 2016]. Dostupný online na webových stránkách <https://www.gesetze-im-internet.de/drigr/BJNR016650961.html>

⁹⁹ Viz ustanovení § 5b Deutsches Richtergesetz.

že bude dodržovat svobodné demokratické principy obsažené v ústavě¹⁰⁰ a dostatečně prokáže potřebné sociální dovednosti.

Závěrem lze uvést, že z pohledu trestního práva je kromě prevence důležitý též odstrašující efekt sankčního aparátu, který je německým správním právem poskytnut zcela dostatečným způsobem. Při srovnání s českou úpravou je požadavek na odstrašující efekt sankčních norem dosažen neúměrně lépe, neboť správní sankce v české úpravě, zejména udělované pokuty jsou pro právnické osoby v porovnání se ziskem z nedovoleného jednání spíše nízké. Trestní úprava je z pohledu jejich zastánců vhodná v ohledu, že se do popředí dostávají též difamační účinky, k jejichž dosažení má trestní právo vhodné nástroje (kupř. zveřejnění rozsudku). V konkurenčním prostředí tržního hospodářství mají tyto účinky trestání významný kriminoinhibitivní, a tím i preventivní účinek.¹⁰¹

3.2.3. Civilní úprava

Německá právní úprava *de lege lata* nezná trest zrušení právnické osoby ani jako právní následek přestupku, ani jako právní následek trestného činu. Zrušení právnické osoby je upraveno pouze jako civilní opatření v některých zvláštních zákonech, např.:

- v zákoně o akcích („*Aktiengesetz*“)¹⁰²,
- v zákoně o společnostech s ručením omezeným („*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*“)¹⁰³,
- v zákoně o poskytování úvěru („*Gesetz über das Kreditwesen*“)¹⁰⁴,

---

¹⁰⁰ Das Grundgesetz je ústavou Spolkové republiky Německo a je závazná ve všech spolkových zemích. Tento „Základní zákon“ byl schválen 8. května 1949 v Bonnu a poté byl dne 12. května 1949 podepsán západními okupačními mocnostmi. Krátce poté dne 23. května 1949 nabyl účinnosti. Zpočátku platil jen ve spolkových zemích tzv. Západního Německa v rámci americké, britské a francouzské okupační zóny. Sjedením Německa 3. října 1990 se jeho platnost rozšířila na území bývalé Německé demokratické republiky.

¹⁰¹ MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA, F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob *de lege ferenda*. In: Trestní právo, 2001, č. 3, str. 10-12.

¹⁰² Aktiengesetz z 6. 9. 1965 (BGBl. I 1089; III. 4121-1).

¹⁰³ Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (RGrBl. 846; BGBl. III 4123-1).

¹⁰⁴ Gesetz über das Kreditwesen (BGBl. I 64, 519; III 7610-1).

- v občanském zákoníku („*Bürgerliches Gesetzbuch*“) ¹⁰⁵

Tato ustanovení se však v praxi téměř neaplikují, protože podmínky pro jejich užití jsou stanoveny tak úzce, že by zřídkla byla skutková podstata naplněna. ¹⁰⁶

V obecné rovině je civilní odpovědnost vyzdvihována zejména autory z USA, a to pro vysokou flexibilitu sankcí, jejichž účinnost je často pokládána za vyšší než u trestní odpovědnosti. ¹⁰⁷ Na druhou stranu je minimálně pochybné, zda by Německo skrze civilní právo splnilo své závazky k postihu právnických osob, neboť toto je v zásadě možné pouze prostředky veřejného práva. ¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Bürgerliches Gesetzbuch z 18. 8. 1896 (RGBl. 195; BGBl. III 400- 2).

¹⁰⁶ PRÁŠKOVÁ, H. Správní trestání právnických osob v Německu. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 9, s. 253.

¹⁰⁷ Viz KHANNA: *Politics and Corporate Crime Legislation*. s. 30; či Gainer: *A Cautinon concerning runaway criminalization of corporate activities*. s. 338 et seq.

¹⁰⁸ V rámci obdobné úvahy avšak příkladu s Rakouskem dospívá Zeder k závěru, že skrze civilní právo by nemohlo Rakousko své závazky k postihu právnických osob splnit, neboť toto je možné pouze skrze veřejnoprávní odpovědnost. In ZEDER, F.: "Ein Strafrecht juristischer Personen: Grundzüge einer Regelung in Österreich". *Österreichische Juristen-Zeitung*, 2001, Vídeň: MANZ, s. 636

3.3. Německá právní úprava de lege ferenda

3.3.1. Reformní úvahy

Přestože německé trestní právo nezná trestní odpovědnost právnických osob, diskuse o jejím zavedení probíhá desítky let. Původně odmítavý náhled na trestání právnických osob se v průběhu času mění, zejména pod vlivem měnící se legislativy okolních států Evropské unie. Ostatní evropské země postupně zavedly nebo zavádějí některou z forem trestní odpovědnosti právnických osob, ať už pravou či nepravou.¹⁰⁹ Tyto diskuse nabývají na váze zejména od druhé poloviny devadesátých let.¹¹⁰ Reformní úvahy získaly konkrétní obrysy návrhem zákona o trestání spolků, který byl představen na podzim roku 2013 ministrem spravedlnosti Severního Porýní – Vestfálska.¹¹¹

Důvodová zpráva k návrhu zákona hovoří o sílící moci a možnostech právnických osob, které se podílely na vzniku hospodářské a finanční krize, dále o boji s hospodářskou a finanční kriminalitou či o nárůstu počtu právnických osob, které jsou podnikatelsky činné.¹¹² Návrh zákona obdobně jako v české úpravě obsahuje normy hmotněprávní (§ 1 až 12), ale i normy procesněprávní (zbylá ustanovení). Česká úprava však nebyla hlavní předlohou německých legislativců, návrh je inspirován především

---

¹⁰⁹ 1976 - Nizozemí, Island; 1984 – Portugalsko; 1986 – Švédsko; 1991 – Norsko, 1992 – Francie; 1995 – Finsko, 1995 – Španělsko; 1996 – Dánsko; 1999 – Belgie; 1999 – Slovinsko; 2000 – Litva; 2001 – Estonsko; 2002 – Malta, Polsko; 2003 – Maďarsko, Chorvatsko, Švýcarsko; 2004 – Makedonie; 2005 – Lotyšsko, Rakousko; 2006 – Rumunsko; 2010 - Slovensko, Lichtenštejnsko, Lucembursko, 2012 – Česká republika.

¹¹⁰ Viz např. WEGNER. Strafrecht für Verbände? Es wird kommen! Zeitschrift für Rechtspolitik. 1999. s. 187. Dále též tzv. Hessenský diskusní projekt z roku 1997, který navrhuje doplnit trestní zákon o tresty a opatření vůči právnickým osobám, či Drucksache des Deutschen Bundestages (BTDrucks.) 13/11 425 - Spolková vláda v září 1998 rovněž dospěla k závěru, že je třeba zhodnotit efektivnost sankcí ukládaných právnickým osobám zejména s ohledem na moderní formy kriminality.

¹¹¹ Gesetzesentwurf VerbStrG, Landtag Nordrhein-Westfalen, Information 16/127.

¹¹² Srov. důvodovou zprávu k návrhu zákona. Entwurf eines Gesetzes zur Einführung der strafrechtlichen Verantwortlichkeit von Unternehmen und sonstigen Verbänden, s. 20 a násl. Dostupná online na: https://www.justiz.nrw.de/JM/justizpolitik/jumiko/beschluesse/2013/herbstkonferenz13/zw3/TOP_II_5_Gesetzesentwurf.pdf [cit. 2. 6. 2016].

rakouskou úpravou.¹¹³ Jednotlivými námitkami proti zavedení trestní odpovědnosti spolků a možností efektivnějšího využívání stávajících nástrojů přestupkového práva se zabýval např. Trestněprávní výbor Spolkové advokátní komory, který ji diskutoval již v květnu 2013.¹¹⁴ Velmi diskutované byly zkušenosti s rakouským VbVG-A, zejména studie institutu pro právní a trestní sociologii ve Vídni, která vyhodnotila dopady a praktické zkušenosti s VbVG-A po jeho pětileté platnosti v roce 2011.¹¹⁵ Studie dospěla k závěru, že očekávané motivační účinky k prohloubení compliance-programů a opatření se spíše nedostavily.¹¹⁶

Na druhé straně mezi nejčastěji citovanými body kritiky systému správního trestání v platném znění jsou uváděny následující:

- pokuty ukládané podle správního práva považují kritici této úpravy za neadekvátní,
- podnikové organizační struktury mohou být přizpůsobeny tak, aby mohly věrohodně popírat jednání zástupců společnosti,
- zástupci se mohou stát „obětními beránky“, kteří převezmou plnou odpovědnost, zatímco společnosti jsou schopny vyhnout se odsouzení za trestný čin a případným difamačním důsledkům,¹¹⁷ které jsou s dovozením odpovědnosti spojeny.

---

¹¹³ Viz důvodová zpráva k návrhu zákona VerbStrG - Entwurf eines Gesetzes zur Einführung der strafrechtlichen Verantwortlichkeit von Unternehmen und sonstigen Verbänden – dostupná na webové stránce

[https://www.landtag.nrw.de/portal/WWW/Webmaster/GB_II/II.2/Suche/Landtagsdokumentation_ALWP/Suchergebnisse_Ladok.jsp?wp=16&m=1&w=native\('\(nummer%2Cdokumentart%2Cdokumenttyp%2Csuchwort%2Cautor+phrase+like+"16%2F127"\)'\)&order=native\('DOKDATUM\(1\)%2FDescend+%2C+VA\(1\)%2FDescend+'\)&maxRows=50&view=detail](https://www.landtag.nrw.de/portal/WWW/Webmaster/GB_II/II.2/Suche/Landtagsdokumentation_ALWP/Suchergebnisse_Ladok.jsp?wp=16&m=1&w=native('(nummer%2Cdokumentart%2Cdokumenttyp%2Csuchwort%2Cautor+phrase+like+) [cit. 2. 6. 2016].

¹¹⁴ Bundesrechtsanwaltskammer Stellungnahme Nr. 9/2013 „Einführung einer Unternehmensstrafe“.

¹¹⁵ Studie des Instituts für Rechts- und Kriminalsoziologie Wien, Generalpräventive Wirksamkeit, Praxis und Anwendungsprobleme des Verbandsverantwortlichkeitsgesetz (VbVG), Wien 2011.

¹¹⁶ Ibidem s. 5.

¹¹⁷ Po uložení pokuty ve správním právu je její výše a jméno přestupce – právnické osoby – vloženo do německého spolkového obchodního rejstříku („Gewerbezentralregister“) s výjimkou pokut do 200 EUR. Tento zápis musí být vymazán po třech letech, pokud je pokuta nižší než 300 EUR a po pěti letech pokud

Od uveřejnění návrhu VerbStrG dosáhla debata o trestní odpovědnosti právnických osob nové úrovně – poté co se úvahy o možném zavedení trestní odpovědnosti právnických osob objevily v koaliční smlouvě obou vládních stran CDU a SPD¹¹⁸ a po diskusi tohoto návrhu též na výročním fóru zemských ministerstev spravedlnosti, představuje tento návrh další krok směrem k změně právní situace na spolkové úrovni.

3.3.2. Vlastní návrh

Hmotněprávní část návrhu je obsažena v 1. části a navrhovatelem byla pomyslně rozdělena do dvou úseků. První z nich se zabývá obecnými otázkami vzniku trestní odpovědnosti (§ 1 – 3 VerbStrG) a ve druhé se věnuje jednotlivým sankcím (§ 4 – 12 VerbStrG).

V samotném úvodu zákonodárce poskytuje základní definice a vymezuje základní pojmy s ohledem na předmět úpravy. Ustanovení § 1 odst. 1 VerbStrG stanoví, že spolky jsou právnické osoby, dále sdružení osob bez právní osobnosti a osobní společnosti s právní osobností ať už soukromého nebo veřejného práva. V dalším odstavci je vymezen vznik trestní odpovědnosti za protiprávní čin („*Zuwiderhandlung*“), kterým spolek porušuje zákon. Tato konstrukce nezakotvila *expressis verbis* odpovědnost spolku za spáchání takového činu, nýbrž tato úprava přičítá spolku protiprávní jednání, kterým byla porušena povinnost spolku a které tento spolek obohatilo nebo mělo obohatit. Toto ustanovení se však neaplikuje na protiprávní jednání učiněné při výkonu veřejné moci. Povinnost, jejíž porušení je jedním z předpokladů dovození odpovědnosti, může vyplývat nejen ze zákona, ale může být též smluvně převzatá, stejně jako v případě správní úpravy.

---

pokuta přesáhne 500 EUR. Tato úprava však nemá dostatečné difamační účinky, neboť tato informace je přístupná pouze sankcionované osobě a úředním osobám.

¹¹⁸ Koaliční smlouva vládních stran. Deutschlands Zukunft gestalten Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD 18. Legislaturperiode, s. 145. Dostupné na webové stránce: http://www.bundesregierung.de/Content/DE/_Anlagen/2013/2013-12-17-koalitionsvertrag.pdf?__blob=publicationFile [cit. 2. 6. 2016].

Z navrhované úpravy lze dovodit dvě základní situace, při kterých lze sankcionovat spolky:

- pokud osoba oprávněná za spolek rozhodovat¹¹⁹ jedná protiprávně v záležitosti spolku, přičemž předpokladem je zavinění této osoby ve formě úmyslu či nedbalosti,
- nebo pokud došlo v souvislosti se záležitostmi spolku ke spáchání protiprávního jednání a osoba oprávněná za spolek rozhodovat neučinila přiměřená kontrolní opatření, která by tato protiprávní jednání odvrátila nebo alespoň podstatně ztížila.

Vzhledem k poměrně strohé zákonné úpravě je v případě otázek výslovně neupravených v VerbStrG odkazováno na užití obecných trestních předpisů, pokud to povaha VerbStrG jako *lex specialis* nevylučuje. Předpokládá se tudíž subsidiární použití StGB jako *lex generalis*.

Ve druhém úseku první části je věnována pozornost jednotlivým sankcím, tj. trestům a ochranným opatřením, která jsou následující:

- peněžitý trest,
- peněžitý trest s podmíněným odkladem,
- uveřejnění rozsudku,
- zákaz přijímání subvencí,
- zákaz plnění veřejné zakázky,
- rozpuštění spolku.¹²⁰

---

¹¹⁹ Osoby oprávněné rozhodovat v rámci spolku („*Entscheidungsträger*“) jsou dle VerStrG následující:

1. statutární orgán právnické osoby nebo člen takového orgánu,
2. předseda představenstva sdružení bez právní osobnosti nebo člena takového představenstva,
3. společníka oprávněný k zastupování osobní společnosti,
4. osoba, která je odpovědná za vedení závodu nebo podniku právnické osoby nebo osobní společnosti, pokud obsahem její odpovědnosti je též dohled nad provozní činností či jiná kontrolní pravomoc.

¹²⁰ Srov. § 4 VerStrG.

První tři shora uvedené sankce řadí doktrína mezi tresty, zbylé sankce jsou řazeny mezi ochranná opatření.¹²¹ Tyto formy sankcí v mezinárodním srovnání nijak významně nevybočují z tradičně používaných sankcí, v porovnání kupř. s Českou republikou upravuje navíc pouze peněžitý trest s podmíněným odkladem.¹²² Tento trest je dle mého názoru nepochybně vhodný s ohledem na velmi silný preventivní charakter.

Peněžitý trest je zaveden s horní hranicí 360 denních sazeb s minimální výší denní sazby 100 EUR. Horní hranice, tj. maximální výše denní sazby není stanovena, avšak celková výše vyměřeného trestu nesmí překročit průměrný obrat spolku.

Peněžitý trest s podmíněným odkladem může soud uložit, pokud dojde ke kumulativnímu splnění podmínek § 7 odst. 1 VerStrG, tj. pokud s přihlédnutím k povaze a míře porušení povinnosti a vzhledem ke spolehlivosti osoby oprávněné rozhodovat v rámci spolku není uložení pokuty nezbytné, a pokud lze očekávat, že samotné uložení povede k tomu, že v budoucnu taková činnost nebude opakována. Soud zároveň určí zkušební dobu, která nesmí překročit tři měsíce a nesmí být kratší než jeden rok. Soud dále může spolku nařídit, aby odčinil či nahradil vzniklé škody, aby zaplatil peněžní obnos ve prospěch charitativní organizace nebo do státní pokladny, či aby přijal organizační či personální opatření, která by zamezila podobným činům v budoucnu a zároveň určí povinnost informovat v pravidelných intervalech o těchto opatřeních.

---

¹²¹ DUBBER, Markus Dirk a Tatjana HÖRNLE. Criminal law: a comparative approach. New York: Oxford University Press, 2014, s. 337.

¹²² Srov. § 15 TOPO - Druhy trestů a ochranných opatření

(1) Za trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit pouze tyto tresty

- a) zrušení právnické osoby,
- b) propadnutí majetku,
- c) peněžitý trest,
- d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- e) zákaz činnosti,
- f) zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži,
- g) zákaz přijímání dotací a subvencí,
- h) uveřejnění rozsudku.

V případech, kdy bylo trestným činem poškozeno větší množství osob, může soud uložit trest **uveřejnění rozsudku**. Způsob uveřejnění musí být uveden v rozsudku.

Právní úpravu trestů doplňují ochranná opatření zákaz přijímání subvencí, zákaz plnění veřejné zakázky a rozpuštění spolku.

Pokud je spolek odsouzen k peněžitému trestu, který překročí 180 denních sazeb, může soud zároveň nařídit, že spolek částečně nebo v celém rozsahu **vyklučuje z plnění veřejných zakázek**. Předpokladem pro uložení je porušení povinnosti v souvislosti s plněním veřejné zakázky.

Obdobné podmínky jsou stanoveny pro uložení ochranného opatření **zákaz přijímání subvencí**. Zde se však zákonodárce omezil na úmyslné trestné činy.

Poslední ochranné opatření je **rozpuštění spolku**. Jedná se o úpravu, která nově doplňuje trestní právo o možnost ukončit protiprávní činnost spolku trvale. Podmínky pro uložení tohoto ochranného opatření zakotvil zákonodárce pod ustanovení § 12 VerStrG, přičemž základním předpokladem pro uložení je soustavné a závažné páčání trestné činnosti spolkem nebo předpoklad dalšího páčání takové protiprávní činnosti osobami oprávněnými rozhodovat v rámci spolku.¹²³

3.3.3. Kritika reformního návrhu

Návrh zákona o trestání spolků, který byl předložen ministrem spravedlnosti Severního Porýní – Vestfálska, si v mezidobí od jeho předložení až do dnešního dne nezískal pouze své příznivce, nýbrž byl podroben poměrně silné kritice ze strany německé doktríny, ale též praxe.

Kromě zcela obecné roviny kritiky zavedení trestní odpovědnosti právnických osob jako takové, se objevila vlna kritiky předloženého návrhu. Při kritice koncepce samotné se spíše opakují argumenty již řečené, naproti tomu za přínosnou lze

---

¹²³ O jednání osob oprávněných rozhodovat v rámci spolku či porušování jejich kontrolní povinnosti viz blíže Mansdörfer, M. „Zuwiderhandlungen“ der „Entscheidungssträger“ und „Verletzung von Verbandspflichten“ Dogmatische Inkonsistenzen im nordrhein-westfälischen Entwurf eines Verbandsstrafrechts. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 1/2015. s. 29.

nepochybně označit konstruktivní kritiku nového návrhu a poukaz na konkrétní nedostatky.¹²⁴ S ohledem na rozsáhlou kritiku vyberu pouze jeden z mnoha příkladů, kterým je nedostatečná úprava možnosti vyvinut se z trestní odpovědnosti. Takto navržená úprava v podstatě nepřipouští možnost spolku vyvinut se z trestní odpovědnosti, a to ani pokud spolek vynaložil veškeré úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat, aby spáchání trestného činu oprávněnou osobou zabránil.

Za zmínku nepochybně stojí též kritika Deutsches Aktieninstitut¹²⁵, který považuje stávající úpravu v rámci správního práva za dostatečně tvrdou a účinnou, neboť i za této úpravy byly uloženy velmi citelné pokuty.¹²⁶ Oproti rakouské zkušenosti ze studie institutu pro právní a trestní sociologii ve Vídni, který vyhodnotil dopady a praktické zkušenosti s VbVG-A, byl v německém prostředí zaznamenán zvyšující se počet společností se zavedenými „compliance programy“.¹²⁷ Dále je citována Transparency International, podle které je Spolková republika Německo druhým nejúspěšnějším státem, který ratifikoval Úmluvu OECD proti podplácení zahraničních

---

¹²⁴ Viz např. Der NRW-Entwurf für ein Verbandsstrafgesetzbuch Eine Einführung in das Konzept und seine Folgefragen Von RiOLG Prof. Dr. Matthias Jahn; Rechtsanwältin Franziska Pietsch, LL.M., Frankfurt a.M.; Der NRW-Entwurf für ein Verbandsstrafgesetzbuch Gesetzgeberische Intention und Konzeption Von Karl-Heinz Krems, Düsseldorf; Zurück in die Zukunft? Zur neuen alten Diskussion um die Unternehmensstrafe und zu dem immer noch unzureichenden Verständnis des Problems Von Wiss. Mitarbeiterin Dr. Charlotte Schmitt-Leonardy, Saarbrücken; „Zuwiderhandlungen“ der „Entscheidungssträger“ und „Verletzung von Verbandspflichten“ Dogmatische Inkonsistenzen im nordrhein-westfälischen Entwurf eines Verbandsstrafrechts Von Prof. Dr. Marco Mansdörfer, Saarbrücken; Unternehmen vor Gericht? Einige Anmerkungen zu prozessualen Fragen Von VRiBGH Prof. Dr. Thomas Fischer, Baden-Baden, Dr. Elisa Hoven, Köln; Der NRW-Entwurf für ein Verbandsstrafgesetzbuch – die Perspektive der Wirtschaft Von Dr. Heiko Willems, Berlin

¹²⁵ Jedná se o organizaci, která sdružuje podnikatele a instituce německého kapitálového trhu.

¹²⁶ Viz sankce společnosti Siemens AG (pokuta 395 mil. Euro v roce 2011), sankce společnosti MAN SE (151 mil. Euro v roce 2009) či společnosti Ferrostaal GmbH (149 mil. Euro v roce 2012).

¹²⁷ Deutsches Aktieninstitut. Gegen die Einführung eines Unternehmensstrafrechts Deutsches Aktieninstitut schließt sich der Kritik der Industrie am „Verbandsstrafgesetzbuch“. Position des Deutschen Aktieninstituts vom 9. Dezember 2014 zum Gesetzesantrag für ein „Verbandsstrafgesetzbuch“ des Landes Nordrhein-Westfalen.

veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích při potírání hospodářské kriminality.¹²⁸

Až do současné doby nebyl návrh tohoto zákona schválen a nelze ani s jistotou říci, jaký legislativní osud tento návrh čeká. Bude však zajímavé sledovat legislativní proces a diskuse, které jej doprovázejí.

---

¹²⁸ Progress Report, Enforcement of the OECD Anti-Bribery Convention 2010, dostupné na webové adrese http://www.transparency.de/fileadmin/pdfs/Themen/Internationales/OECD_Progress%20Report_2010.pdf, s. 33.

3.4. Shrnutí

Tato kapitola pojednává o přístupu německého zákonodárce k postihu protiprávních jednání právnických osob. Německá úprava *de lege lata* vychází z tradičních principů trestního práva kontinentálního typu právní kultury, zejména ze zásady individuální trestní odpovědnosti fyzické osoby, která byla u jeho nejbližších sousedů poněkud upozaděna. Vyústěním tohoto pojetí je uznání sankční způsobilosti právnických osob omezené na právní následky podle správního práva (administrativněprávní odpovědnost) a rovněž jsou upraveny právní následky protiprávních jednání, které jsou kvalifikovány jako trestné činy. Stávající odpovědnost právnické osoby za spáchaný trestný čin je vnímána spíše jako netrestní, avšak otázka povahy sankcí ukládaných právnickým osobám není německou doktrínou řešena zcela jednotně a objevují se názory, že odpovědnost spolku za trestný čin je odpovědností quasitrestní.

Spolková republika Německo, jako jeden z členů Evropské unie, má povinnost dodržovat závazné normy práva Evropské unie a dále též závazné normy mezinárodního práva. Žádná z těchto úprav však Německu neukládá požadavek zavedení výlučné trestní odpovědnosti a uložení trestních sankcí v řízení před soudy. Naopak tato úprava je v mnoha ohledech hodnocena jako dostatečná a kvalitní, jako příklad lze uvést skutečnost, že Spolková republika Německo je druhým nejúspěšnějším státem, který ratifikoval Úmluvu OECD proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích při potírání hospodářské kriminality.

Administrativní odpovědnost právnických osob je v této podobě, resp. velmi obdobně, zakotvena od roku 1949 v zákoně o přestupcích (OWiG). Jedná se o pramen práva, který umožňuje uložení sankce právnické osobě, pokud její orgán, oprávněný společník nebo generální zmocněnec spáchá trestný čin nebo přestupek tím, že způsobí porušení povinnosti týkající se právnické osoby nebo sdružení osob, nebo pokud má či mělo dojít k jejich obohacení. Sankce, které lze uložit právnické osobě jsou omezeny na pokutu, propadnutí a zabavení.

V posledních letech probíhají poměrně intenzivní diskuse o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. Konkrétní rysy reformních úvah nalezneme v návrhu

zákona o trestání spolků, který byl představen na podzim roku 2013 ministrem spravedlnosti Severního Porýní – Vestfálska. Jedná se o návrh, který se snaží mj. reagovat na vývoj právních řádů okolních zemí a také na sílící zejména hospodářskou sílu národních a nadnárodních korporací. Do budoucna bude jistě zajímavé sledovat legislativní vývoj navrhované úpravy, který ale považuji za velmi nejistý. Jedno však již v tuto chvíli víme s jistotou, intenzivní diskuse spojené s návrhem jsou velmi konstruktivní a posouvají německou doktrínu kvalitativně vpřed.

Závěrem lze uvést, že dosavadní přístup německého zákonodárce není v rozporu s žádnou mezinárodní smlouvou, kterou je Spolková republika Německo vázána, ani s žádným předpisem Evropské unie, s judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo s obecnými právními zásadami práva Evropské unie. Rovněž nelze dospět k závěru, že by dosavadní úprava byla v rozporu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

4. Rakouská právní úprava odpovědnosti spolků za protiprávní činy

4.1. Úvod

Rakouská republika patřila dlouhou dobu mezi země, které se zdráhaly zakotvit do svého právního řádu trestní odpovědnost právnických osob za vybrané protiprávní činy. Rakouská odborná debata nebyla nikterak izolována od ostatních zemí Evropy, ale sledovala zejména diskusi probíhající v německy mluvících zemích a až posléze navázala na německé práce. První rozsáhlou monografií k tomuto tématu bylo až dílo Lewische a Parkera z roku 2001,¹²⁹ v němž však autoři zaujali spíše odmítavý postoj, přesto však Rakousko trestní odpovědnost právnických osob přijetím zákona č. 151/2005 Spolkové sbírky zákonů Republiky Rakousko („*Verbandsverantwortlichkeitsgesetz*“ či zkráceně „*VbVG*“) zavedlo.¹³⁰ S účinností k 1. lednu 2006 se tak rakouský zákonodárce vydal cestou modelu pravé trestní odpovědnosti spolků,¹³¹ přičemž názory odborné veřejnosti na tuto změnu se od počátku různí.¹³²

---

¹²⁹ K dílu Lewisch/Parker: *Strafbarkeit der juristischen Personen? Die Unternehmensstrafe in rechtspolitischer und rechtsdogmatischer Analyse*, Vídeň: MANZ, 2000, se vyjadřuje Bauerová v BAUER: *Fragen der Verbandsstrafbarkeit*, str. 60 nebo JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 195.

¹³⁰ *Verbandsverantwortlichkeitsgesetz sowie Änderung des Mediengesetzes, des Lebensmittelsicherheits- und Verbraucherschutzgesetzes, des Patentgesetzes, des Markenschutzgesetzes 1970, des Halbleiterschutzgesetzes, des Musterschutzgesetzes 1990 und des Gebrauchsmustergesetzes* (NR: GP XXII RV 994 AB 1077 S. 122. BR: AB 7387 S. 725.) [CELEX-Nr. 32003L0006].

¹³¹ V rámci Rakouské úpravy je nutné zdůraznit, že sousední zákonodárce rozlišuje pojmy „právnická osoba“ („*juristische Person*“) a spolek („*Verband*“). Pojem spolku je vnímán širěji než pojem právnická osoba a osobní působnost zákona tudíž není omezena pouze na právnické osoby. Viz blíže kapitolu 4.2.1.

¹³² Viz např. Boller, *Die strafrechtliche Verantwortlichkeit von Verbänden nach dem VbVG* (2007); Frank-Thomasser/Punz, *Das neue Unternehmenstrafrecht* (2006); Hilf, *Kriminalpolitische Hintergründe und ausgewählte Fragen des materiellenrechtlichen Teils*, in Landesgruppe Österreich der Internationalen Strafrechtsgesellschaft (AIDP), *Die strafrechtliche Verantwortlichkeit von Verbänden* (2009), s. 25.

Zákon o trestní odpovědnosti spolků za trestné činy se postavil po boku dalších trestněprávních předpisů,¹³³ zejména trestního zákona a trestního řádu. Jedná se o pramen práva, který obsahuje normy práva hmotného (do této oblasti spadá první a druhý oddíl) a normy práva procesního (zbylá ustanovení). Vzhledem ke zvláštní povaze tohoto zákona je *VbVG* ve vztahu *lex specialis* jak k trestnímu zákonu, tak trestnímu řádu, které se tudíž použijí subsidiárně.¹³⁴

Rakouský přístup představuje komplexní trestněprávní úpravu trestní odpovědnosti a trestních sankcí vůči spolkům a řízení proti nim. Zákon jako celek bývá vyzdvihován pro propracovanost jeho jednotlivých institutů.¹³⁵ Na druhé straně jej však není možné označit za bezchybný a považují za vhodné podrobit ho i přes stále relativně krátkou aplikační praxi bližšímu zkoumání, neboť se jedná o právní úpravu, která má k českému právnímu řádu typově velmi blízko.

---

¹³³ Např. Bundeskriminalamt-Gesetz (BKA-G), Jugendgerichtsgesetz 1988 (JGG), Staatsanwaltschaftsgesetz, Suchtmittelgesetz aj.

¹³⁴ *Lex specialis derogat generali* je právním principem, který nabývá na významu při určování priority právních norem. Dle tohoto principu má zvláštní úprava přednost před normou obecnou - subsidiární, která se uplatní jen tam, kde zvláštní právní předpis záležitost sám neupravuje.

¹³⁵ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007. s. 196.

4.2. Rakouská právní úprava de lege lata

4.2.1. Osobní působnost VbVG

Rakouský zákonodárce přistoupil v samotném úvodu trestněprávní úpravy odpovědnosti spolků k vymezení osobní působnosti *VbVG*. V ustanovení § 1 *VbVG* tak učinil jednak pozitivně a jednak negativně.

V rámci pozitivního vymezení je stanoveno, že spolkem se ve smyslu uvedené úpravy rozumí:

- právnické osoby,
- zapsané osobní obchodní společnosti a evropská hospodářská zájmová sdružení.¹³⁶

V rámci takto pojaté úpravy je nutné zdůraznit, že nelze bez dalšího zaměňovat pojmy „právnická osoba“ („*juristische Person*“) a spolek („*Verband*“). Ze shora uvedeného je zřejmé, že pojem spolku je vnímán širěji než pojem právnická osoba a osobní působnost zákona tudíž není omezena pouze na právnické osoby. Ani trestní odpovědnost podle tohoto zákona není omezena na právnické osoby, ale je stanovena poněkud širěji.

De iure je trestní odpovědností spolků aplikovatelná i na o osobní obchodní společnosti nebo evropské hospodářské zájmové sdružení, což znamená, že zákonodárce pamatuje i na další kolektivní struktury, které na rozdíl od právnických osob nemají vlastní právní osobnost.

---

¹³⁶ § 2 (2) VbVG - Verbände im Sinne dieses Gesetzes sind juristische Personen sowie eingetragene Personengesellschaften und Europäische wirtschaftliche Interessenvereinigungen. [Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Verbandsverantwortlichkeitsgesetz, Fassung vom 06.06.2016 dostupné online na webových stránkách Bundeskanzleramt <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20004425&ShowPrintPreview=True>].

Pokud se jedná o právnické osoby, zákon *expressis verbis* nerozlišuje právnické osoby soukromého a právnické osoby veřejného práva.¹³⁷ Trestně odpovědné tudíž mohou být nejen právnické osoby soukromého práva, jako např.:

- sdružení („*Vereine*“),
- akciová společnost („*Aktiengesellschaft*“),
- registrovaný podnik s jedním vlastníkem („*eingetragenes Einzelunternehmen*“),
- společnost občanského práva („*Gesellschaft bürgerlichen Rechts*“),
- společnost s ručením omezeným („*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*“),
- evropská družstevní společnost („*Europäische Genossenschaft*“),
- evropská společnost („*Europäische Gesellschaft*“);

ale i právnické osoby veřejného práva, jako např.:

- obce,
- země,
- hospodářské a profesní komory,
- vysoké školy,
- veřejnoprávní nadace,
- instituce jako Rakouská národní banka apod.

Kromě shora uvedených právnických osob jsou trestně odpovědné též:

- Evropské hospodářské zájmové sdružení („*Europäische wirtschaftliche Interessenvereinigung*“),
- veřejná společnost („*Offene Gesellschaft*“),
- komanditní výtěžná společnost („*Kommanditerwerbsgesellschaft*“),
- komanditní společnost („*Kommanditgesellschaft*“) aj.

V rámci negativního vymezení je dále stanoveno, že spolkem ve smyslu uvedené úpravy není¹³⁸ pozůstalost, federace, spolkové země, a další právnické osoby v míře v

---

¹³⁷ Ostatně ústavnost jakékoliv jiné koncepce (diskriminační) by byla z hlediska principu rovnosti před zákonem více než sporná. Jednalo by se však o otázku, k jejíž vyřešení by byl povolán rakouský Ústavní soudní dvůr.

jaké při výkonu zákona jednají v rámci působnosti svěřené zákonem; dále sem též *ex lege* nespádají uznané církve, náboženské společnosti či náboženská společenství. Vynětí těchto osob z působnosti zákona se však nevztahuje na situace mimo výkon zákona, např. výkon soustavné výdělečné činnosti, či klasické soukromoprávní vztahy.

Toto vymezení osobní působnosti je v souladu s definicí trestně odpovědné právnické osoby obsažené v mezinárodních dokumentech, které právnické osoby definují obdobným způsobem jako „*jakýkoliv subjekt, který je právnickou osobou podle příslušného vnitrostátního práva, s výjimkou států nebo jiných veřejnoprávních subjektů při výkonu veřejné moci a veřejných mezinárodních organizací.*“

4.2.2. Rozsah kriminalizace

V rámci kodifikačních prací je vždy nezbytné vyřešit otázku rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob. Jedná se o otázku velmi důležitou a odbornou veřejností hojně diskutovanou. Přístup doktríny k řešení této otázky není jednotný a různí autoři nejen v České republice, ale i v zahraničí, přistupují k řešení této otázky rozdílně. Bohuslav pokládá za správné rozdělení rozsahu kriminalizace právnických osob do zhruba pěti kategorií, kdy dle zvolené koncepce je právnická osoba odpovědná za:

- všechny trestné činy
- všechny trestné činy, u kterých to povaha skutkové podstaty připouští,
- vypočtené trestné činy, ať už v trestním zákoně, či zvláštních zákonech,
- vypočtené trestné činy, pokud potřeba postihu vyplývá z mezinárodních smluv či evropských předpisů,

---

¹³⁸ § 1 (3) VbVG

Keine Verbände im Sinne dieses Gesetzes sind

1. die Verlassenschaft;

2. Bund, Länder, Gemeinden und andere juristische Personen, soweit sie in Vollziehung der Gesetze handeln;

3. anerkannte Kirchen, Religionsgesellschaften und religiöse Bekenntnisgemeinschaften, soweit sie seelsorgerisch tätig sind.

- vypočtené trestné činy s modifikací některých skutkových podstat.¹³⁹

Obecně však mezi nejčastěji zakotvené varianty patří odpovědnost za všechny trestné činy¹⁴⁰, či trestné činy vypočtené v trestním zákoně, či zvláštních zákonech¹⁴¹. Právě k první variantě rozsahu kriminalizace se přiklonil rakouský zákonodárce, když v ustanovení § 1 odst. 1 VbVG stanovil, že spolky jsou odpovědné za všechny trestné činy. Vzhledem k tomu, že se trestným činem ve smyslu VbVG rozumí jednání ohrožená trestem podle spolkového nebo zemského zákona, vztahuje se odpovědnost na trestné činy uvedené nejen v trestním zákoně, ale též na trestné činy uvedené v tzv. vedlejších trestních zákonech.¹⁴²

Takto zvolená kriminalizace je nepochybně méně náchylná k legislativním nedostatkům v tom ohledu, že eliminuje případné riziko opomenutí některé ze skutkových podstat trestných činů v rámci taxativního výčtu.¹⁴³ Přičemž dlužno dodat, že takové případy nejsou v právních řádech jednotlivých zemí s takto pojatým rozsahem kriminalizace ojedinělé.¹⁴⁴ Jelínek za výhodu této koncepce považuje skutečnost, že

---

¹³⁹ Dále blíže k rozsahu kriminalizace viz Bohuslav, L.: K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. In: Kriminalistika. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, č. 3, 2011, s. 161 a n.

¹⁴⁰ Např.: V Belgii je trestní odpovědnost právnických osob upravena v ustanovení § 5 trestního zákoníku, ve spojení s ustanovením § 100 trestního zákoníku, který stanoví, že pokud ve zvláštních právních předpisech není uvedeno jinak, ustanovení obecné části trestního zákoníku se vztahuje na trestné činy podle těchto předpisů. Kromě Belgie se k této koncepci přiklonili též v Dánsku, Nizozemí, či Norsku.

¹⁴¹ Ke koncepci výpočtu jednotlivých trestných činů se přiklonil český zákonodárce – ustanovení § 7 ZTOPO obsahuje taxativní výčet trestných činů, kterých se může dopustit právnická osoba, či finský zákonodárce, kde výčet trestných činů nalezneme ve finském trestním zákoníku v hlavách 11 až 50. K této úpravě se přiklonili mimo jiné též v Lucembursku, Polsku anebo Slovinsku.

¹⁴² JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 198.

¹⁴³ Příbělský, P.: Trestná zodpovednosť právnických osôb v Rakúsku. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 1, 2007, s. 13 an.

¹⁴⁴ Jako příklad takového opomenutí lze uvést nedostatek českého zákonodárce kriminalizovat též jednání právnických osob, kterými naplní skutkovou podstatu pytláctví, in concreto jednání spočívající v roli „pytláka podílníka“. Viz blíže Slobodník, M.: Trestní odpovědnost právnických osob v případech pytláctví. In Myslivosť, Stráž myslivosti. č. 1/2016, str. 57. Jediným vhodným a přínosným krokem, který toto dokáže napravit, je novelizace seznamu trestných činů v ZTOPO.

takto zvolená trestní odpovědnost je ucelené povahy a shodná s trestní odpovědností fyzických osob.¹⁴⁵

Rakouskem zvolenou koncepci však nelze přijmout bez určitých výhrad. Nepochybně problematické se jeví právě *de iure* zakotvení odpovědnosti za trestné činy, které však *de facto* právnická osoba z povahy věci nemůže spáchat. Typicky do této oblasti budou spadat některé trestné činy podle devátého oddílu rakouského trestního zákoníku, nazvané trestná jednání proti manželství a rodině. Pro lepší přehlednost uvádím všechny trestné činy této hlavy níže:

- § 192 Vícenásobné manželství nebo zapsané partnerství
- § 193 Oklamání při uzavření manželství
- § 193a Oklamání při založení partnerství
- § 194 Zakázané zprostředkování adopce
- § 195 Odnětí dítěte
- § 196 Maření úředně nařízených výchovných opatření
- § 198 Porušení vyživovací povinnosti
- § 199 Zanedbání péče, výchovy a dozoru
- § 200 Podvržení dítěte.

Na shora uvedeném výčtu trestných činů lze bez větších obtíží ilustrovat též další zjevný nedostatek takto zvolené úpravy, a to nepochybné oslabení právní jistoty. K naplnění požadavku právní jistoty v tomto případě nepostačuje pouze vytvořit podmínky pro to, aby bylo objektivní právo dlouhodobě stabilní, jednotné a relativně jednoduché, ale musí být též dostatečně předvídatelné. Dle mého názoru však tato úprava není dostatečně předvídatelná, a to přinejmenším v počátcích její aplikace. Zákonodárce tímto přístupem staví orgány činné v trestním řízení do velmi nelehké pozice, ve které musí u každého jednotlivého činu uvážit, zda je vůbec možné, aby se ho právnická osoba mohla dopustit.¹⁴⁶

---

¹⁴⁵ JELÍNEK, J.: Op. cit., s. 48.

¹⁴⁶ Srov. obdobné trestné činy v českém právním řádu v hlavě IV. (§ 194 – 204 TZ) Trestné činy proti rodině a dětem - § 194 Dvojí manželství, § 195 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby, § 196 Zanedbání povinné výživy, § 198 Týrání svěřené osoby, § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí, § 201

Dle názoru některých autorů lze tyto aplikační problémy překlenout judikatorně, to znamená vyčkat sjednocující judikatury vyšších soudů.¹⁴⁷ Obávám se však, že ani při aplikaci této koncepce po určitém časovém odstupu nemusí být veškeré otázky vyřešeny definitivně. Nebývá ojedinělé, že v právu se to správné řešení může v čase měnit a nejen soudy vyšších stupňů, ale též nejvyšší soudy různých zemí mění v čase svůj právní názor.

V rakouské literatuře je toto pojetí odůvodňováno tím, že s ohledem na vývoj právní agendy v Evropské unii lze očekávat, že v budoucnu budou vytvořeny nové skutkové podstaty a varianta taxativního seznamu trestných činů by musela být doplňována novelizací.¹⁴⁸

I přes určité nedostatky takto pojatého rozsahu osobní působnosti trestněprávních norem upravujících odpovědnost právnických osob je i v jiných státech Evropské unie patrná snaha zakotvit tento model, samozřejmě s určitými modifikacemi. Jen namátkou zmíním právní úpravu ve Francii a České republice. Ve Francii byla původně stanovena trestní odpovědnost právnických osob pouze ve vztahu k trestným činům, u nichž je to výslovně stanoveno zákonem nebo nařízením a právnické osoby, s výjimkou státu, byly trestně odpovědné za podmínek stanovených v zákoně a v případech předpokládaných zákonem nebo nařízením, za trestné činy spáchané na jejich účet jejich orgány nebo zástupci. Zákon označovaný jako tzv. Perben II však s účinností od 31. prosince 2005 změnil dikci článku 121-2 trestního zákona, kdy vypustil slova „v případech předpokládaných zákonem nebo nařízením“ a pro právnické osoby v této

---

Ohrožování výchovy dítěte, § 202 Svádění k pohlavnímu styku, § 204 Podání alkoholu dítěti. Právnické osoby jsou však trestně odpovědné pouze za trestné činy uvedené v § 7 ZTOPO, přičemž ze shora uvedených je v jejich případě trestní odpovědnost stanovena pouze na TČ ohrožování výchovy dítěte (§ 201 trestního zákoníku) a svádění k pohlavnímu styku (§ 202 trestního zákoníku). [cit. 7. 6. 2016]

¹⁴⁷ KRÁL, V.: K trestní odpovědnosti právnických osob- východiska, obsah a systematika zákonné úpravy. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 8, 2002, s. 222 *et seq.*

¹⁴⁸ LÖFF, M.: Das neue Verbandsverantwortlichkeitsgesetz – Strafrechtliches Risikomanagement als neue Herausforderung bei der Unternehmensführung. Zeitschrift für Recht und Rechnungswesen. 2005, č. 12, s. 355.

oblasti začala platit stejná pravidla jako pro osoby fyzické pouze s určitými výjimkami.¹⁴⁹

Obdobně i v České republice doznal původní rozsah osobní působnosti trestněprávní normy o odpovědnosti právnických osob řady změn. Z důvodové zprávy vyplývá, že při přípravě návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim byly zvažovány následující dvě varianty vymezení okruhu trestných činů, za jejichž spáchání bude právnická osoba trestně odpovědná, a to:

- právnické osoby budou odpovědné za tytéž trestné činy jako osoby fyzické, pokud jejich spáchání právnickou osobou není z povahy věci vyloučeno;
- právnické osoby budou odpovědné pouze za vyjmenované trestné činy, přičemž tento výčet se omezí pouze na ty přečiny a zločiny, k jejichž stíhání se Česká republika zavázala v mezinárodních smlouvách, popř. u kterých povinnost postihnout právnickou osobu za jejich spáchání vyplývá z požadavků práva Evropské unie.

Původně zvolené užší vymezení odpovědnosti za vybrané trestné činy bude zákonodárcem nahrazeno s účinností od 1. 12. 2016 zákonem 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Zákonodárce se tímto krokem přiklonil k variantě, kdy se právnická osoba může dopustit všech trestných činů podle trestního zákoníku s výjimkou taxativně vypočtených trestných činů.¹⁵⁰

---

¹⁴⁹ Ve Francii proběhla v roce 1994 rekodifikace trestního zákoníku *Nouveau Code Penal*, která zakotvila trestní odpovědnost právnických osob. Zhruba po 11 letech aplikační praxe však legislativa přichází s novelizací původní úpravy, kdy namísto trestní odpovědnosti právnických osob pouze v případech stanovených zákonem zakotvuje obecnou trestní odpovědnost s určitými výjimkami.

¹⁵⁰ Mezi důvody, které zákonodárce vedly k zakotvení širší odpovědnosti právnických osob se uvádí, že to jsou především jednoduchost a přehlednost právní úpravy. Při změně trestního zákoníku nemusí docházet k novelizaci zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Dále bude postaveno najisto, kterých trestných činů se právnická osoba dopustit nemůže. Zároveň navržená varianta umožní vyloučit trestní odpovědnost právnických osob nejen v těch případech, kdy z povahy věci nelze

Ze shora uvedeného je patrné, že různé modalities odpovědnosti za všechny trestné činy nejsou v zemích Evropské unie ničím neobvyklým a Rakousko se příklonem k tomuto modelu a jeho výhodám nijak zásadně nevymyká. Navíc průběh více než desetileté aplikační praxe nepoukázal na žádný problém, který by nebylo možno výkladem či aplikačně jinak překlenout.

4.2.3. Konstrukce odpovědnosti

Rakouská právní úprava byla mj. reakcí na jeho mezinárodní právní závazky a právě i v těchto pramenech byla nalezena inspirace pro vymezení trestní odpovědnosti.¹⁵¹

Rakouský zákonodárce se rozhodl pro zakotvení modelu založeného na přičítání činu fyzické osoby spolku, a to obdobným způsobem jako později český zákonodárce. Patrná je zde inspirace finským nedbalostním modelem odpovědnosti, byť se uplatní mírně odlišné standardy při přičítání jednání různých skupin osob.¹⁵² Zároveň je však v ustanovení § 3 odst. 4 VbVG výslovně připouštěna možnost paralelní odpovědnosti osob právnických a fyzických, čímž byla ve své podstatě zakotvena obdoba pozdější české trestněprávní úpravy – zásada souběžné a nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob. Skutečnost, že odpovědnost právnické a fyzické osoby za tentýž čin se vzájemně nevylučují, znamená, že za následek (účinek) mohou odpovídat jak fyzická, tak právnická osoba. *In concreto* tudíž může být trestně odpovědná fyzická či právnická osoba, a to každá sama, anebo fyzická i právnická osoba zároveň. Zákon zároveň nestanovil jako podmínku trestní odpovědnosti spolku, aby též fyzická osoba byla trestně odpovědná. Je však zřejmé, že vzhledem k situaci, kdy spolky jednají pouze prostřednictvím fyzických osob, bude spolek odpovědný

---

předpokládat spáchání trestného činu právnickou osobou, ale i v těch případech, u kterých trestní postih není z hlediska uplatnění principu *ultima ratio* vhodný nebo žádoucí.

¹⁵¹ Viz např. STEININGER, E.: *Verbandsverantwortlichkeitsgesetz - Ein Lehrbuch*. Linde Verlag, Wien. 2006, str. 5.

¹⁵² ROBINSON, A. Report on 'Corporate Culture' as a basis for the Criminal Liability of Corporations for the use of the United Nations Special Representative of the Secretary General for Business and Human Rights (UNSRSG). Dostupné online na webové adrese <http://198.170.85.29/Allens-Arthur-Robinson-Corporate-Culture-paper-for-Ruggie-Feb-2008.pdf> [cit. 12. 7. 2016].

pouze za existence činu fyzické osoby a bez takového činu nebude možné dovést ani odpovědnost spolku. S ohledem na shora uvedené vyvstává otázka, zda potrestáním fyzické i právnické osoby nebude narušen trestněprávní zákaz ukládat za stejné provinění stejnou sankci. Vzhledem k odlišnosti charakteru provinění právnické osoby a osoby fyzické, jakož i odlišným důvodům, které vedou k jejich potrestání, nelze porušení tohoto zákazu dovést.

Rakouská úprava v ustanovení § 3 odst. 1 VbVG dále předpokládá, že trestný čin bude spáchán ve prospěch právnické osoby, nebo založí porušení povinnosti právnické osoby. Tato porušení je nutno dovozovat z právního řádu jako celku, nikoli pouze z norem práva veřejného, avšak též z norem práva občanského, obchodního či pracovního.¹⁵³

Samotná odpovědnost je vymezena v § 3 VbVG způsobem, který vychází z modelu založeném na přičitatelnosti jednání. Právnické osobě lze přičítat pouze protiprávní jednání přesně vymezeného okruhu osob s určitým vztahem ke spolku. Těmito osobami jsou:

- „osoba s rozhodovací pravomocí“¹⁵⁴ („*Entscheidungsträger*“) a
- „spolupracovník“¹⁵⁵ („*Mitarbeiter*“).

Osobou s rozhodovací pravomocí se ve smyslu shora uvedeného zákona rozumí:

- jednatel, člen představenstva, prokurista nebo osoba, která je na základě plné moci z důvodů organizačních nebo srovnatelných oprávněna spolek navenek zastupovat,
- člen dozorčí rady, člen správní rady nebo ten, kdo jinak vykonává kontrolní pravomoci ve vedoucím postavení,
- kdo jinak vykonává rozhodující vliv na obchodní vedení spolku.¹⁵⁶

---

¹⁵³ MITGUTSCH, I.: Country report: Austria. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 210.

¹⁵⁴ Viz blíže definice v ustanovení § 2 odst. 1 VbVG.

¹⁵⁵ Viz blíže definice v ustanovení § 2 odst. 2 VbVG.

Osobou s rozhodovací pravomocí je tudíž nutno rozumět osoby, které vystupují za spolek, dále ty, které vykonávají vnitřní kontrolu, či ty s významným vlivem na vedení spolku, který je vykonáván jiným než shora uvedeným způsobem. Statutárním orgánem může být též právnická osoba. I zde však za tuto osobu vždy jedná konkrétní fyzická osoba ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 VbVG. Pokud se osoba s rozhodovací pravomocí dopustí trestného činu, může být takový čin přičítán právnické osobě. Jelínek k tomuto uvádí, že podle vůle zákonodárce nemají být osoby s podstatným vlivem na obchodní vedení posuzovány jako osoby s rozhodovací pravomocí ve smyslu této úpravy v situaci, kdy byly povolány na základě soudního rozhodnutí (např. nucený správce či nucený jednatel), a to z důvodu, že spolek jejich jednání nemůže nijak ovlivňovat.¹⁵⁷

Obdobně jako v české úpravě se přičítání odpovědnosti neomezuje na jednání osob, kterým náleží obchodní vedení korporace, či obecně vedení spolku. Oba zákony pamatují též na přičitatelnost jednání osob, které mají *ex lege* či *ex contractu* (např. stanovy, společenská smlouva apod.) povinnost dohlížet a kontrolovat jednání osob ve vedení spolku. Pojem „kdo jinak vykonává kontrolní pravomoci ve vedoucím postavení“ však nelze vykládat extenzivně tím způsobem, že do uvedené definice budou spadat i osoby zcela mimo strukturu spolku, jako např. auditoři apod.

Do kategorie osob, které jinak vykonávají rozhodující vliv na vedení spolku, nespádají osoby vyjmenované v předchozích odstavcích, tj. osoby v řídicích a

---

¹⁵⁶ Srov. § 8 ZTOPO

(1) Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,

b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen "zaměstnanec") při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c).

¹⁵⁷ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 200.

kontrolních orgánech spolku. Jedná se o ustanovení, jehož aplikační dosah bude dopadat na fyzické a právnické osoby, které stojí mimo oficiální strukturu spolku a tudíž ve spolku nevykonávají žádné funkce. Tyto osoby mohou přesto činnost spolku významným způsobem ovlivnit tím, že vykonávají faktický rozhodný vliv na řízení spolku. Rakouská úprava koncernového práva je však poněkud odlišná od úpravy např. v České republice či v Německu. Zatímco česká úprava se po rekodifikaci zákonem o obchodních korporacích přiklání k širšímu pojetí koncernu podle německého vzoru, kdy je nutné ovládat alespoň jednu z významných složek nebo činností,¹⁵⁸ opačné je užší pojetí, ve kterém řídicí osoba musí koordinovat všechny základní činnosti řízených podniků.¹⁵⁹ Ani zde však nebude důležité, zda je tento vliv vykonáván právními nástroji nebo jen fakticky. Faktický rozhodný vliv na řízení spolku se neomezuje pouze na osoby v rámci koncernu, byť jsou tyto příklady nejčastější.

Z uvedeného je patrné, že ačkoliv se toto ustanovení aplikuje beze zbytku na všechny spolky, bude v praxi nejčastěji aplikováno v oblasti podnikání obchodních korporací, zejména právě v rámci tzv. koncernů.

„Spolupracovníka“ definuje rakouský zákonodárce jako osobu, která na základě pracovního, vzdělávacího nebo jiného učebního poměru, vykonává pracovní činnost ve prospěch spolku. Kromě těchto osob ustanovení § 2 odst. 2 VbVG výslovně uvádí též osoby na základě poměru založeného zákonem č. 105/1961 BGBl, tj. zákonem o domácí práci jako postoupená pracovní síla. Nelze opomenout ani osoby podléhající služebnímu nebo jinému obdobnému veřejnoprávnímu vztahu.

Jednání osoby v pozici „spolupracovníka“ však není přičitatelné bez dalšího a je nutné naplnit další zákonné podmínky pro založení trestní odpovědnosti. Základní podmínky, které takové jednání musí naplnit jsou:

- spáchání činu ve prospěch spolku a
- porušení povinností, které mu byly uloženy.

---

¹⁵⁸ CHALOUPKA J.: České a evropské koncernové právo - Východiska a perspektivy, 2010, s. 78.

¹⁵⁹ Obdobná úprava jako v Rakousku je např. ve Švýcarské konfederaci.

Dále je podstatné, že ze strany osoby s rozhodovací pravomocí bylo deliktní jednání usnadněno tím, že tato nezachovala náležitou a odpovědnou péči, neboť neučinila potřebná opatření k zabránění protiprávních jednání. I v rámci rakouské úpravy je nutno odmítnout myšlenku, že by takto konstruovaná trestní odpovědnost spolků byla odpovědností ryze objektivního charakteru. Rakouská odpovědnost spolků, obdobně jako česká či polská úprava, vyžaduje jednak souvislost se spácháním trestného činu a jednak přihlíží i k povaze spolku a jeho zájmům, které mohou být mnohdy odlišné od zájmů konkrétních fyzických osob. Na rozdíl od objektivní odpovědnosti rakouský zákonodárce upravil podmínky vzniku odpovědnosti tak, že základním předpokladem je zaviněné spáchání trestného činu osobami v řídicím, kontrolním či jiném vlivném postavení, nebo zaviněný nedostatek kontroly či organizace v rámci spolku. V rámci právě oné druhé kategorie osob (zejména zaměstnanců) nemůže zůstat bez povšimnutí přičitatelnost jejich jednání s ohledem na subjektivní stránku. Situace, ve které zaměstnanec jedná úmyslně, ačkoliv osoba v rozhodujícím postavení selhala v kontrole zaměstnance pouze jednáním z nedbalosti, odpovídá konstrukci zavinění ve formě úmyslu ze strany spolku. Tatáž konstrukce úmyslného zavinění se *a fortiori* uplatní za situace, kdy osoba v rozhodujícím postavení selhala v kontrole zaměstnance úmyslným jednáním. Naproti tomu v případech, ve kterých zaměstnanec naplnil skutkovou podstatu trestného činu nedbalostním jednáním, bude i spolek odpovědný za nedbalostní trestný čin, přestože osoba s rozhodovací pravomocí jednala v přímém či nepřímém úmyslu.¹⁶⁰ Tím spíše bude nutné dovést odpovědnost za nedbalostní trestný čin za situace, kdy spolupracovník i osoba s rozhodovací pravomocí jednali z nedbalosti.

Je tedy zřejmé, že z hlediska subjektivní odpovědnosti spolku za trestný čin je vždy klíčové zavinění osoby, která se dopustila protiprávního jednání. U první skupiny osob bude rozhodné zavinění osoby s rozhodovací pravomocí, v případě druhé skupiny bude pro dovození zavinění spolku rozhodné zavinění spolupracovníka, přestože zavinění osoby s rozhodovací pravomocí bude odlišné.

---

¹⁶⁰ MITGUTSCH, I.: Country report: Austria. In: GOBERT, J., PASCAL, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 210.

Obecný požadavek náležitě péče na osoby v řídicích a kontrolních funkcích ve vztahu k zabránění protiprávních jednání osob v rámci spolku však není přijímán bez výhrad. Řada větších nevládních organizací upozorňuje na interpretační problémy spojené s nedostatečnou určitostí daného pojmu. Problém dle těchto nevládních organizací spočívá v tom, že požadavek náležitě péče je natolik vágní, že je velmi obtížné pro obžalobu prokázat nade vší pochybnost porušení takto obecného požadavku.¹⁶¹ Z procesního hlediska je to obžaloba, která předkládá důkazy o tom, že postup obžalovaného spolku nebyl v souladu s požadavkem náležitě péče, a která tudíž srovnává postup tohoto spolku *in concreto* s postupem a běžnou praxí spolků stejného, případně obdobného odvětví.¹⁶² I toto je jedním z důvodů, proč aplikační praxe v prvních letech po účinnosti zákona nebyla tak výrazná, jak se původně očekávalo.

V letech 2006 až 2010 bylo zahájeno zhruba na 350 trestní řízení, ve kterých byla obviněna právnická osoba spolu s osobou fyzickou. Významně nižší však byl počet obžalob a odsouzených spolků – bylo podáno pouze 25 obžalob, z toho v pouhé polovině případů došlo i k odsouzení.¹⁶³ V Rakousku je patrný obdobný trend jako v České republice, a to postupně se zvyšující počet trestních řízení proti právnickým osobám.¹⁶⁴ Důvody spočívají zejména ve větším počtu již vyřešených případů, které jsou pro státní zástupce při stíhání významnou oporou.

---

¹⁶¹ OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Austria, s. 20, odst. 47. Dostupné online na webové adrese <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Austriaphase3reportEN.pdf> [cit. 15. 7. 2016].

¹⁶² Ibidem.

¹⁶³ Ibidem s. 304.

¹⁶⁴ Statistická data o počtu právnických osob, které byly stíhány nebo odsouzeny v České republice ukazují, že v roce v roce 2013 bylo prověřováno celkem 558 právnických osob, o rok později v roce 2014 bylo prověřováno celkem 626 právnických osob. Počet trestně stíhaných právnických osob za uvedené dva roky činí zhruba 100 právnických osob. V roce 2012 byl počet trestně stíhaných právnických osob, vzhledem k stejnému roku účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob velmi nízký. V roce 2014 již bylo vyneseno nejméně 22 pravomocných rozsudků. Nejčastěji se objevuje trest peněžitý, jenž byl uložen v 10 případech. Dále byl 5x uložen trest uveřejnění rozsudku, 5x byl rovněž uložen trest zákazu činnosti a 2x zrušení právnické osoby.

4.2.4. Trestní sankce

Poté, co byly zodpovězeny otázky konstrukce trestní odpovědnosti, nezbývá než přistoupit k zodpovězení základních otázek týkajících se trestního sankcionování spolků v Rakousku. Rakouská republika je signatářem obdobných mezinárodních smluv jako ostatní země střední Evropy a dále je vázána normami práva Evropské unie, které v obecné rovině stanoví, že sankce ukládané právnickým osobám mají být účinné, přiměřené a odrazující. Některé z těchto nadnárodních závazků demonstrativně uvádějí i typy sankcí, avšak nezakotvují výslovný závazek implementovat tyto sankce do národních právních řádů. Púry uvádí, že se jedná především o následující sankce:

- zbavení oprávnění pobírat veřejné výhody nebo podpory,
- dočasný nebo trvalý zákaz provozování obchodní činnosti,
- uložení soudního dohledu nad právnickou osobou
- zrušení právnické osoby rozhodnutím soudu,
- dočasné nebo trvalé uzavření provozoven právnické osoby užívaných pro spáchání trestného činu,
- propadnutí látek, jež jsou předmětem trestných činů, nástrojů používaných nebo zamýšlených k použití při těchto trestných činech a výnosů z těchto trestných činů nebo propadnutí majetku v hodnotě odpovídající těmto výnosům, látkám či nástrojům.¹⁶⁵

Rakouský zákonodárce se přesto přiklonil k zakotvení monismu trestněprávních sankcí, když zavedl pouze jedinou možnou sankci, kterou lze uložit za spáchání trestného činu spolkem. Evropské a mezinárodní dokumenty zásadně požadují, aby jednotlivé státy zakotvili především finanční postih právnických osob v podobě pokuty nebo peněžitého trestu. Od těchto požadavků se rakouský zákonodárce neodchýlil, když jako jedinou¹⁶⁶ možnou sankci zvolil sankci peněžitou, a to pokutu

---

¹⁶⁵ ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 338.

¹⁶⁶ Obdobně nízký počet trestních sankcí se objevuje např. ve Finsku, kde ve finském trestním zákoníku v hlavě deváté nalezneme možnost uložit tzv. podnikovou pokutu (§ 5), která dosahuje výše mezi cca 850 až 850 000 euro. Tento zákon dále připouští uložení tzv. společné podnikové pokuty právnické osobě,

(„*Verbandsgeldbuße*“). Zároveň však tento institut upravil velmi kvalitně, neboť jednotlivá ustanovení pojednávající o ukládání pokuty se vyznačují svou propracovaností.¹⁶⁷

S ohledem na ustanovení § 4 VbVG *et seq.* soudy vyměřují pokutu v tzv. denních sazbách („*Tagessätze*“), kdy vyměří jejich výši a počet za možnosti podmíněného prominutí uložené pokuty nebo její části. Povaha výsledného plnění je výlučně v penězích, které je spolek povinen zaplatit ve stanovené částce bez nároku na náhradu. Výše jednotlivých pokut se bude lišit v závislosti na povaze trestného činu a majetkových poměrech spolku jako pachatele. Je to právě majetková povaha, která z pokuty vytváří vhodný prostředek k působení na právnickou osobu jako pachatele a zároveň k ochraně společnosti, neboť právě zásah do ekonomické sféry je spolek schopen „pocítit“, ač se jedná o fiktivní útvar, který není z masa a kostí a pocity mu nejsou vlastní. Obzvláště významná je úloha pokuty za situace, kdy se právnická osoba dopustí trestného činu majetkové povahy, který je motivován snahou získat některou z forem majetkového prospěchu. Páchání trestné činnosti může být zároveň poměrně nákladné, proto je v mnoha ohledech vhodné odčerpat finanční prostředky, které by jinak sloužili k dalšímu páchání trestné činnosti.¹⁶⁸

Počet denních sazeb v sobě odráží závažnost protiprávního jednání spolku, přičemž minimální počet uložených denních sazeb je jedna. Podstatným vodítkem pro stanovení počtu denních sazeb je úměra s délkou trestu odnětí svobody. Počet denních sazeb je upraven následujícím způsobem:

---

kteřá se dopustila souběhu dvou a více trestných činů. Právnické osoby lze sankcionovat též propadnutím finančního prospěchu nebo majetku užitého ke spáchání trestného činu. Naproti tomu za více obvyklé považují zakotvení většího počtu trestních sankcí jako např. v Maďarsku, kde je možné zrušení právnické osoby, omezení činnosti právnické osoby a pokuta. Při omezení činnosti lze uložit a) zákaz emitování akcií pomocí veřejné nabídky, b) zákaz účasti na veřejných zakázkách, c) nemožnost udělení koncese k provozování činnosti, d) zákaz mít užitek jako organizace veřejné služby, e) zákaz přijímat podporu od obecní nebo centrální vlády, cizích států, Evropské unie či dalších mezinárodních organizací, f) zákaz provozování dalších činností, které soud zakázal. Obdobně pestrý katalog sankcí obsahuje polská úprava, avšak o té pojednává samostatná podkapitola.

¹⁶⁷ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 196.

¹⁶⁸ Trestněprávní nauka v těchto případech hovoří o tzv. zábranné funkci sankce.

- 180 - jedná-li se o trest odnětí svobody na doživotí nebo trest odnětí svobody až na dvacet let,
- 155 - jedná-li se o trest odnětí svobody až na patnáct let,
- 130 - jedná-li se o trest odnětí svobody až na deset let,
- 100 - jedná-li se o trest odnětí svobody až na pět let,
- 85 - jedná-li se o trest odnětí svobody až na tři roky,
- 70 - jedná-li se o trest odnětí svobody až na dva roky,
- 55 - jedná-li se o trest odnětí svobody až na jeden rok,
- 40 - ve všech ostatních případech.¹⁶⁹

Pro stanovení výše denní sazby je klíčová hospodářská výkonnost spolku. Ustanovení § 4 odst. 4 VbVG výslovně uvádí, že denní sazbu je nutno stanovit ve výši odpovídající 1/360 zjištěného ročního výnosu, avšak tato částka nemusí být konečná. Tato úprava umožňuje, aby takto stanovená výše denní sazby byla snížena či naopak zvýšena, a to až o jednu třetinu. Vzhledem ke shora uvedenému výpočtu, odvozenému od ekonomické výkonnosti spolku, se jeví jako vhodné stanovit též minimální hranici pro výši denní sazby, neboť není ojedinělé, že mnohé spolky hospodaří se ztrátou. V opačném případě by tyto spolky snadno unikly trestnímu postihu. Tato minimální výše by zároveň měla odrážet skutečnost, že výše pokuty jako sankce nemá být vnímána jako příliš mírná, nebo naopak příliš přísná. Dle rakouského zákonodárce je odpovídající minimální výše denní sazby 50,- EUR a zároveň výši denní sazby ohraničil částkou 10.000,- EUR. Tyto hranice zůstali zachovány po celou dobu účinnosti tohoto zákona.

Jako určitou výjimku z obecné, shora uvedené, úpravy výpočtu výše denní sazby lze vnímat výpočet u zvláštního okruhu spolků s prospěšným účelem. Pokud spolek slouží obecně prospěšnému, humanitárnímu nebo církevnímu účelu, či pokud jde o jinou neziskovou organizaci, maximální i minimální limity pro výši denní sazby se snižují. Denní sazba činí nejméně 2 EUR a nesmí překročit 500 EUR.

Rovněž úprava zvýšení, eventuálně snížení, pokuty obsahuje poměrně přehledná pravidla v ustanovení § 5 VbVG. Ke zvýšení pokuty dochází zejména s ohledem na

---

¹⁶⁹ § 4 VbVG Verbandsgeldbuße.

situace, kdy v důsledku přičitatelného jednání vzniklo větší poškození, spolek získal větší prospěch, nebo protiprávní jednání fyzických osob v rámci spolku bylo více trpěno či podporováno. Naopak ke snížení bude docházet zejména v případech, kdy spolek již před činem činil opatření k zamezení protiprávních činů, spolek po činu významně napomohl k objasnění pravdy, či uskutečnil náležité kroky k budoucímu zamezení obdobných činů.

Za významný institut upravený VbVG lze považovat podmíněné upuštění od pokuty (§ 6 VbVG), a to s ohledem na jeho silně preventivní charakter. Pokud byl spolek odsouzen k pokutě ve výši, která nepřesahuje 70 denních sazeb, může soud stanovit zkušební dobu v rozsahu jednoho až tří let za možnosti uložení pokynů. Tyto pokyny jsou zejména:

- uložení povinnosti náhrady škody, kterou spolek přičitatelným jednáním způsobil, pokud již tuto škodu nenahradil,
- uložení technických, organizačních a personálních opatření s cílem zabránit páčání dalších protiprávních jednání, za které je spolek veden k odpovědnosti, avšak pouze za předpokladu, že s tímto souhlasí.

Soud však podmíněné upuštění od pokuty neuloží, pokud se nelze oprávněně domnívat, že podmíněné upuštění od pokuty bude postačovat, aby bylo zabráněno páčání dalších protiprávních činů. Dalším předpokladem je, že není potřeba výkonu sankce pokuty k zabránění páčání činů v souvislosti s aktivitami jiných spolků. V těchto případech je soud oprávněn podmíněně upustit od pokuty zcela.

Soud však může podmíněně upustit od pokuty též z části. Bude se jednat o případy, kdy nejsou zcela splněny podmínky pro podmíněné upuštění od pokuty. Při částečném plnění shora uvedených předpokladů má soud možnost podmíněně prominout pokutu z části, a to tak, že může prominout až dvě třetiny pokuty. Pokud se soud rozhodne pro podmíněné upuštění od pokuty z části, nesmí podmíněně prominout méně než jednu šestinu.

Zkušební doba pro tento druh sankce činí nejméně jeden rok, maximálně však může být uložena v délce tří let. Pokud se spolek v rámci soudem stanovené zkušební

doby dopustí nového trestného činu, nebo nebude plnit pokyny stanovené soudem, soud může alternativně buď uložit novou zkušební dobu nepřesahující pět let za současného uložení nových pokynů, nebo pokud se toto nejeví jako účinné, podmíněné upuštění od potrestání zruší.

Za povšimnutí stojí též přístup rakouského zákonodárce k řešení otázky, zda je vyloučen ze strany pravomocně odsouzeného spolku regresní postih proti fyzickým osobám, jejichž jednání bylo společnosti přičítáno. Logicky totiž vyvstává otázka, zda se odsouzený spolek může domoci nějaké náhrady či zadostiučinění vůči osobám, které ho svým protiprávním jednáním poškodily.

Podle rakouské úpravy není možné, aby se spolek domohl po svém zaměstnanci zaplacení peněžité pokuty, byť v důsledku jeho jednání a následného odsouzení musel tuto uhradit. Zůstává otázkou názoru, zda tuto úpravu vnímat pozitivně či negativně, avšak za přínosnou pro právní jistotu považují její explicitu, neboť ponechání jejího vyřešení na praxi je zejména v počátcích nové úpravy nevhodné.¹⁷⁰

Ze shora uvedeného je patrné, že Rakouský zákonodárce neporušil své nadnárodní závazky, když do svého právního řádu výslovně zakotvil jednu z forem peněžitého trestu, a to pokutu, kterou svým podrobným rozpracováním učinil dostatečně účinnou, přiměřenou a odrazující.

---

¹⁷⁰ Např. česká úprava v ZTOPO neposkytuje jasnou odpověď na tuto otázku. Tu s sebou přinese nepochybně až soudní praxe, což předpokládá odstup několika let od účinnosti.

4.3 Shrnutí

Rakouský zákonodárce se rozhodl odpovědět na nadnárodní požadavky deliktní odpovědnosti právnických osob veřejnoprávními prostředky a jejich trestání účinnými, přiměřenými a odstrašujícími sankcemi tím, že zakotvil model pravé trestní odpovědnosti spolků. Přistoupil tak k řešení této problematiky podstatně odlišným způsobem než sousední Spolková republika Německo s úpravou založenou na správně-právním trestání právnických osob. Z této kapitoly však jednoznačně vyplývá, že obdobně jako v Německu tak rakouský zákonodárce učinil poměrně komplexně, podrobně a důkladně.

Tato úprava má za sebou zhruba deset let aplikační praxe, přičemž obdobně jako v jiných státech se zavedenou pravou trestní odpovědností právnických osob je zřejmá snaha orgánů činných v trestním řízení o stále častější aplikaci nového zákona. Dle sdělení tamějších advokátů je však aplikace stále poměrně řídká.¹⁷¹

Ani rakouská úprava se nevyhnula jistým legislativním nedostatkům, jako příklad lze uvést poněkud vágní požadavek náležité péče na osoby v řídicích a kontrolních funkcích ve vztahu k zabránění protiprávních jednání osob v rámci spolku. Řada větších nevládních organizací upozorňuje na interpretační problémy spojené s nedostatečnou určitostí daného pojmu. Problém dle těchto nevládních organizací spočívá v tom, že požadavek náležité péče je natolik vágní, že je velmi obtížné pro obžalobu prokázat nade vší pochybnost porušení takto obecného požadavku.

Určité kritice se nevyhne ani monistické pojetí trestních sankcí spolků. Někteří autoři dále poukazují na to, že právní úprava jediného typu sankce – peněžité pokuty, není dostatečná, a to ani přes svoji podrobnou a důkladnou úpravu.¹⁷² Ze srovnání s jinými státy, které zavedly pravou trestní odpovědnost právnických osob s pestrým katalogem trestních sankcí je zřejmé, že tyto v praxi aplikují též jiné sankce jako např. propadnutí majetku, zbavení oprávnění pobírat veřejné výhody nebo podpory, dočasný

---

¹⁷¹ JELÍNEK, J. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 346.

¹⁷² Srov. JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007. s. 214.

nebo trvalý zákaz provozování obchodní činnosti, uložení soudního dohledu nad právnickou osobou, zrušení právnické osoby rozhodnutím soudu apod. V praxi je však obecně nejčastěji používána určitá forma peněžitého trestu, jako obdoba rakouské sankce pokuty. Na druhou stranu dlužno dodat, že pokud se právnická osoba nedopouští pouze trestných činů majetkové povahy (zejména hospodářských trestných činů), je na místě zakotvit též jiné formy sankčních opatření, které budou více přiléhavým právním následkem protiprávního jednání tak, jako existuje diferenciací trestů určených fyzickým osobám.

Právní úpravu sankcionování právnických osob lze hodnotit jako dostatečnou, neboť implementuje veškeré nadnárodní požadavky, a to s jedinou zásadnější výhradou *de lege ferenda*, kterou je vhodnost zakotvení též jiné sankce než peněžité pokuty.

5. Trestní odpovědnost právnických osob na Slovensku

Tato kapitola se blíže zabývá jednotlivými aspekty přístupu slovenského zákonodárce k zavedení trestní odpovědnosti právnických osob za protiprávní jednání. Z pohledu české právní úpravy se jedná o mimořádně zajímavý exkurs, s ohledem na totožné výchozí pozice České a Slovenské republiky jako původně jednotného státu se stejným právním řádem. Tyto státy pojil po desetiletí jednotný proces tvorby a aplikace práva, stejně tak jako proces vývoje jak právního řádu jako celku, tak i jeho jednotlivých skladebných prvků. V této kapitole se pokusím o stručné a ucelené pojednání o legislativním vývoji v již samostatné Slovenské republice a o předestření právě přijaté nové úpravy, která vstoupila v účinnost 1. července 2016 a která s konečnou platností zakotvila model tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob.

5.1 Legislativní vývoj trestní odpovědnosti právnických osob

5.1.1. Cesta k zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob

Proces přijímání trestní odpovědnosti právnických osob do právního řádu Slovenské republiky byl poměrně zdoluhavý a trval od roku 2004 do roku 2010. V rámci tohoto mezidobí vzniklo několik návrhů zákonné úpravy, které počítaly jak s modelem tzv. pravé trestní odpovědnosti, tak s modelem tzv. nepravé trestní odpovědnosti. Jednotlivé návrhy nebyly pouze vládní předlohou, objevil se též opoziční poslanecký návrh.

Za první pokus o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob lze považovat návrh z roku 2004, který počítal se zavedením pravé trestní odpovědnosti. Jednalo se o návrh nového trestního zákona, který měl nahradit původní československý zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, jehož původní znění prošlo četnými novelizacemi.¹⁷³ Původní iniciativa nepočítala se samostatným zákonem komplexní povahy. Tato úprava byla vložena do nově připravovaného trestního zákona do hlavy páté nazvané „*trestná*

---

¹⁷³ Tento zákon prošel více než 30-ti novelizacemi, především po roce 1989 byl novelizován více než 20-krát.

zodpovednosť právnických osôb“). Navrhovaná úprava vychádzala z tzv. identifikačnej teórie, kedy bolo navrhované, aby trestný zákon zavedl originálnu trestnú zodpovednosť právnických osôb za chybné a nesprávne konanie jej vedenia.¹⁷⁴ Jednalo sa o celkom stručnú úpravu 11 ustanovení – tj. § 122 až § 133. V úvode bola upravená všeobecná ustanovenie, ktorá vymezila osobnú pôsobnosť navrhovanej úpravy, stanovila prechod trestnej zodpovednosti na právneho nástupcu a zakotvila inštitút pričítateľnosti právneho konania štatutárneho orgánu alebo jeho člena, člena dozorčieho orgánu alebo inej osoby oprávnenej konať za právnickú osobu. Co do rozsahu kriminalizácie návrh obsahoval zodpovednosť za všetky trestné činy až na výnimky, kedy pachateľom trestného činu mohol byť iba konkrétne alebo špeciálne subjekty. Ďalej sa návrh zaoberal jednotlivými sankciami, ktoré mohol súd uložiť právnickej osobe za vymedzené protiprávne konanie. V úvahu prichádzalo sedem druhov trestov¹⁷⁵ a dve ochranné opatrenia¹⁷⁶. Od jednotlivých sankcií si slovenský zákonodárce sľuboval efektívne postihy právnických osôb, ktoré sa dopustia závažného protiprávneho konania. V závere navrhovanej úpravy stanovil podmienky pre ukládanie a výkon jednotlivých trestov a ochranných opatrení.

O rok neskôr bol predložený ďalší vládny návrh, ktorý opäť počítal so zavedením pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb a ktorý bol obdobný návrhu z roku 2004.¹⁷⁷ Tento vládny návrh sa líšil iba v niektorých ustanoveniach z ktorých najzásadnejšou bola zmena úpravy rozsahu kriminalizácie právnických osôb. Namísto

---

¹⁷⁴ ZÁHORA, J.: Ukladanie trestných sankcií právnickým osobám v Slovenskej republike. *Kriminalistika*, 2010, roč. 43, č. 4, s. 2.

¹⁷⁵ § 124 ods. 1 návrhu trestného zákona z roku 2004

- ... a) trest zrušenia právnickej osoby,
- b) trest prepadnutia majetku,
- c) trest prepadnutia vecí,
- d) peňažný trest,
- e) trest zákazu vymedzenej činnosti,
- f) trest zákazu alebo obmedzenia prijímať dotácie alebo subvencie,
- g) trest zákazu účasti vo verejnom obstarávaní.

¹⁷⁶ § 124 ods. 2 návrhu trestného zákona z roku 2004

- ... a) zhabanie vecí,
- b) súdny dohľad nad činnosťou právnickej osoby.

¹⁷⁷ MEDELSKÝ, J. *Trestná zodpovednosť právnických osôb*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. s. 70.

původní odpovědnosti za všechny trestné činy vyjma vybraných byl navržen demonstrativní výčet trestných činů. Tato změna logicky znamenala snížení počtu trestných činů, kterých se mohla právnický osoba dopustit. Podle předkladatele šlo o minimální katalog trestných činů, které má Slovenská republika povinnost transponovat do svého právního řádu.¹⁷⁸ Tato redukce v katalogu trestných činů si našla nejen své zastánce, ale též kritiky.¹⁷⁹ Ani tento návrh však nenašel dostatečnou podporu a byl vyřazen z trestního zákona, který byl později schválen Národní radou Slovenské republiky.

Ani tímto vládním návrhem však nebyla legislativní anabáze u konce. Rok 2006 s sebou přinesl dokonce dva návrhy samostatných zákonů, kterými měla být zavedena trestní odpovědnost právnických osob. Vzhledem ke skutečnosti, že rekodifikace trestního práva byla završena novým trestním zákonem¹⁸⁰, další návrhy byly předkládány v podobě samostatných zákonů. Oba návrhy, a to jak vládní, tak poslanecký návrh JUDr. Daniela Lipšice, PhD., stále počítaly se zavedením modelu pravé trestní odpovědnosti. Tyto samostatné návrhy měly vzhledem ke své zvláštní hmotně i procesně právní úpravě působit jako *lex specialis* ve vztahu k nově vzniklé úpravě v trestním zákoně a trestním řádu.¹⁸¹ Oba tyto návrhy byly velmi podobné, počítaly se zavedením modelu pravé trestní odpovědnosti, upravovaly hmotně právní podmínky vzniku odpovědnosti právnických osob, stanovily trestní sankce a zakotvily též normy procesního práva, které upravily postup orgánů činných v trestním řízení.

---

¹⁷⁸ ZÁHORA, J.: Ukladanie trestných sankcií právnickým osobám v Slovenskej republike. Kriminológia, 2010, roč. 43, č. 4, s. 3.

¹⁷⁹ Srov. např. BURDA, E. KURILOVSKÁ, L.: Nedostatky v doterajších legislatívnych návrhoch trestnej zodpovednosti právnických osôb. In. Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava 2009, s. 163.

¹⁸⁰ Ve Slovenské republice proběhla rekodifikace trestního práva hmotného i procesního zároveň, když slovenský zákonodárce správně na rozdíl od českého přijal nový trestní zákon č. 300/2005 Z. z. a nový trestní řád č. 301/2005 Z. z.

¹⁸¹ ŠIMOVČEK, I. JALČ, A.: Riešenia problematiky trestnej zodpovednosti právnických osôb v európskom priestore a úvahy de lege ferenda. In. Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava 2009, s. 51.

Vzhledem k tomu, že pro žádný ze shora uvedených návrhů, které počítaly s modelem pravé trestní odpovědnosti, nebyl nalezen dostatečný politický konsenzus, došlo k přehodnocení dosavadního přístupu a návrh z roku 2008 již nevycházel z žádné z původně navržených koncepcí. Návrh z roku 2008 se přiklonil k modelu nepravé trestní odpovědnosti právnických osob, čímž měla být zachována individuální odpovědnost za zavinění a mělo být potvrzeno, že volní složkou potřebnou pro naplnění objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu disponuje pouze fyzická osoba.¹⁸² Tento návrh však slovenská vláda neschválila a tudíž se v rámci legislativního procesu vůbec nedostal do parlamentu. Koncepční východiska návrhu si našla řadu odpůrců.¹⁸³ Důležitost tohoto návrhu lze spatřovat zejména v tom, že se jednalo o podklad pro přijetí níže uvedeného návrhu z roku 2010.

5.1.2. Přijetí návrhu z roku 2010

Jak již bylo naznačeno shora, veškeré dosavadní legislativní aktivity, ať už se týkaly zavedení modelu pravé či nepravé trestní odpovědnosti právnických osob, byly neúspěšné. Přesto poslední navrhovaná úprava posloužila jako podklad pro návrh novelizace trestního zákona v roce 2010. Slovenský zákonodárce se rozhodl pro opuštění koncepce úpravy v samostatném zákoně a v legislativním procesu našel dostatečnou shodu zákon č. 224/2010 Z. z., kterým se mění a doplňuje zákon č. 300/2005 Z. z., trestní zákon (dále jen „STZ“). Tato novelizace, která vstoupila v účinnost dne 1. září 2010, znamenala zavedení modelu nepravé trestní odpovědnosti do slovenského právního řádu, čímž Slovensko po určité kritice ze strany mezinárodních organizací dostalo (do určité míry) svým nadnárodním závazkům.

Dnes již s určitým odstupem lze dát za pravdu kritikům modelu nepravé trestní odpovědnosti, např. Jelínkovi, který označil tento model odpovědnosti za slepou uličku,

---

¹⁸² MEDELSKÝ, J. *Trestná zodpovednosť právnických osob*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 70.

¹⁸³ Viz např. SEGEŠ, I.: *Koncepcie trestnej zodpovednosti právnických osob v slovenskom trestnom prave, Právny obzor 2002, č.4, s. 329-332*. Nebo též ČENTĚŠ, J. PRIKRYL, O.: *Úvahy o trestnej zodpovednosti právnických osôb v trestnom zákone*. In Zborník z medzinárodnej konferencie Dny práva 2008, Brno: Masarykova univerzita, 2008.

resp. za krok nesprávným směrem.¹⁸⁴ S odstupem více než šesti let se jako velmi příléhavé jeví též přirovnání Záhory, který o kompromisním řešení slovenského zákonodárce prohlásil, že „aj ovca zostala celá, aj vlk sýty“.¹⁸⁵ Důvody pro toto konstatování předložím níže.

Hmotněprávní úprava této problematiky byla vtělena do trestního zákona, procesní otázky řeší samostatně procesní kodex – trestní řád. Hmotněprávní úprava nebyla nikterak obsáhlá, klíčová ustanovení této novely byly § 83a a § 83b STZ, které upravovaly právní následky protiprávního jednání. Trestní sankce, které bylo možné právnícké osobě uložit se omezily na dvě ochranná opatření, přičemž nebylo možné uložit žádný z trestů uvedených v trestním zákoně.

První ochranné opatření bylo nazvané zabavení peněžité částky („*zhabanie peňažnej čiastky*“)¹⁸⁶ a byla *expressis verbis* vyloučena jeho kumulace s druhým

---

¹⁸⁴ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – stále otevřený problém. In *Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinarodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009*. Bratislava:Eurokódex, 2009, s.112.

¹⁸⁵ ZÁHORA, J.: Ukladanie trestných sankcií právnickým osobám v Slovenskej republike. *Kriminalistika*, 2010, roč. 43, č. 4, s. 14.

¹⁸⁶ § 83a STZ Zhabanie peňažnej čiastky

(1) Zhabanie peňažnej čiastky môže súd uložiť právnickej osobe, ak bol spáchaný trestný čin, hoci aj v štádiu pokusu, alebo ak došlo k účasti na trestnom čine v súvislosti

- a) s výkonom oprávnenia zastupovať túto právnickú osobu,
- b) s výkonom oprávnenia prijímať rozhodnutia v mene tejto právnickej osoby,
- c) s výkonom oprávnenia vykonávať kontrolu v rámci tejto právnickej osoby, alebo
- d) so zanedbaním dohľadu alebo náležitej starostlivosti v tejto právnickej osobe.

(2) Ochranné opatrenie podľa odseku 1 nemožno uložiť právnickej osobe, ktorej majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu upravujúceho konkurzné konanie, alebo ak by výkonom ochranného opatrenia bol postihnutý majetok štátu alebo Európskej únie, orgánom cudzieho štátu a medzinárodným organizáciám verejného práva. Nemožno ho uložiť ani vtedy, ak došlo k zániku trestnosti činu uvedeného v odseku 1 premlčaním trestného stíhania alebo na základe účinnej ľútosti.

(3) Zhabanie peňažnej čiastky môže súd uložiť od 800 eur do 1 660 000 eur. Pri určení výšky zhabania peňažnej čiastky súd prihliadne na závažnosť spáchaného trestného činu, rozsah činu, získaný prospech, spôsobenú škodu, okolnosti spáchania trestného činu a následky pre právnickú osobu. Zhabanie peňažnej čiastky súd neuloží, ak ukladá právnickej osobe ochranné opatrenie zhabania majetku podľa § 83b.

ochranným opatrením, ktorým bolo zabavení majetku („*Zhabanie majetku*“)¹⁸⁷. Tato dvě ochranná opatření se zásadně lišila rozsahem své kriminalizace. Zabavení věci bylo možné uložit za kterýkoliv trestný čin, pokud došlo k jeho spáchání v souvislosti s výkonem oprávnění zastupovat tuto právnickou osobu, s výkonem oprávnění přijímat rozhodnutí jménem této právnické osoby, s výkonem pravomoci vykonávat kontrolu v

---

(4) Ak ide o zlúčenie, splynutie alebo rozdelenie právnickej osoby, uloží súd ochranné opatrenie podľa odseku 1 právnemu nástupcovi zaniknutej právnickej osoby.

(5) Zaplatená alebo vymožená peňažná čiastka pripadá štátu, ak súd nerozhodne inak na základe vyhlásenej medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná.

¹⁸⁷ § 83b STZ - Zhabanie majetku

(1) Zhabanie majetku súd uloží právnickej osobe, ak bol spáchaný trestný čin, hoci aj v štádiu pokusu, alebo ak došlo k účasti na trestnom čine uvedenom v § 58 ods. 2, a ak právnická osoba nadobudla majetok alebo jeho časť trestnou činnosťou alebo z príjmov pochádzajúcich z trestnej činnosti, v súvislosti

a) s výkonom oprávnenia zastupovať túto právnickú osobu,

b) s výkonom oprávnenia prijímať rozhodnutia v mene tejto právnickej osoby,

c) s výkonom oprávnenia vykonávať kontrolu v rámci tejto právnickej osoby, alebo

d) so zanedbaním dohľadu alebo náležitej starostlivosti v tejto právnickej osobe.

(2) Ochranné opatrenie podľa odseku 1 nemožno uložiť právnickej osobe, ktorej majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu upravujúceho konkurzné konanie, alebo ak by výkonom ochranného opatrenia bol postihnutý majetok štátu alebo Európskej únie, orgánom cudzieho štátu a medzinárodným organizáciám verejného práva. Nemožno ho uložiť ani vtedy, ak došlo k zániku trestnosti činu uvedeného v odseku 1 premlčaním trestného stíhania alebo na základe účinnej ľútosti.

(3) Ochranné opatrenie podľa odseku 1 súd neuloží, ak vzhľadom na závažnosť spáchaného trestného činu, rozsah činu, získaný prospech, spôsobenú škodu, okolnosti spáchania trestného činu, následky pre právnickú osobu alebo dôležitý verejný záujem je možné ochranu spoločnosti zabezpečiť aj bez zhabania majetku právnickej osoby. Ak súd neuloží zhabanie majetku, uloží právnickej osobe ochranné opatrenie zhabania peňažnej čiastky podľa § 83a.

(4) Zhabanie majetku postihuje v rozsahu, ktorý patrí právnickej osobe pri výkone ochranného opatrenia zhabania majetku po ukončení konkurzného konania

a) výťažok zo speňaženia majetku,

b) majetok vylúčený zo súpisu majetku podstát,

c) majetok podliehajúci konkurzu, ak nedošlo k speňaženiu majetku.

(5) Ak ide o zlúčenie, splynutie alebo rozdelenie právnickej osoby, uloží súd ochranné opatrenie podľa odseku 1 právnemu nástupcovi zaniknutej právnickej osoby.

(6) Vlastníkom zhabaného majetku sa stáva štát, ak súd nerozhodne inak na základe vyhlásenej medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná."

rámci této právnické osoby, nebo v souvislosti se zanedbáním dohledu nebo náležité péče v této právnické osobě.

Naproti tomu ochranné opatření zabavení majetku bylo možné uložit pouze za taxativně stanovené trestné činy¹⁸⁸ při splnění dalších podmínek. Zákon obligatorně vyžadoval, aby právnická osoba nabyla majetek trestnou činností nebo z výnosů z trestné činnosti. Soud mohl uložit ochranné opatření zabavení majetku pouze za současného splnění všech shora vymezených podmínek. Pokud by kterákoliv ze shora uvedených podmínek nebyla naplněna, soud nemohl toto ochranné opatření uložit a musel by zvážit uložení ochranného opatření zabavení peněžité částky.

Dále si dovoluji krátké zastavení u osobní působnosti úpravy z roku 2010, které bylo poněkud odlišné od jiných úprav, kterými se tato práce zabývá. Z pohledu osobní působnosti je rozhodující negativní vymezení v ustanovení § 83a odst. 2 STZ, které stanoví, že ochranné opatření nelze uložit právnické osobě, jejíž majetkové poměry jako

---

¹⁸⁸ Ochranné opatření zabavení majetku bylo možné uložit pouze za spáchání trestného činu nedovolené výroby omamných a psychotropních látek, jedů nebo prekurzorů, jejich držení a obchodování s nimi podle § 172 odst. 2, 3 nebo 4 nebo § 173, trestného činu obchodování s lidmi podle § 179, trestného činu obchodování s dětmi podle § 180 odst. 2 nebo 3 nebo § 181, trestného činu vydírání podle § 189 odst. 2 písm. c), trestného činu hrubého nátlaku podle § 190 odst. 1, 3, 4 nebo 5 nebo § 191 odst. 3 nebo 4, trestného činu nátlaku podle § 192 odst. 3 nebo 4, trestného činu podílnictví podle § 231 odst. 2, 3 nebo 4 nebo § 232 odst. 3 nebo 4, trestného činu legalizace příjmu z trestné činnosti podle § 233 nebo 234, trestného činu padělání, pozměňování a neoprávněné výroby peněz a cenných papírů podle § 270, trestného činu udávání padělaných, pozměněných a neoprávněně vyrobených peněz a cenných papírů podle § 271 odst. 1, trestného činu výroby a držení padělatelského náčiní podle § 272 odst. 2, trestného činu zkrácení daně a pojistného podle § 276, trestného činu neodvedení daně a pojistného podle § 277, trestného činu nezaplacení daně podle § 278 odst. 2 nebo 3, trestného činu porušení předpisů o státních technických opatřeních k označení zboží podle § 279 odst. 2 nebo 3, trestného činu založení, zosnování a podpory zločinného spolčení podle § 296, trestného činu založení, zosnování a podpory teroristické skupiny podle § 297, trestného činu teroru podle § 313 nebo 314, trestného činu přijímání úplatku podle § 328 odst. 2 nebo 3 nebo § 329 odst. 2 nebo 3, trestného činu podplácení podle § 334 odst. 2 nebo § 335 odst. 2, trestného činu padělání a pozměňování veřejné listiny, úřední pečeti, úřední uzávěry, úředního znaku a úřední značky podle § 352 odst. 6, trestného činu převaděčství podle § 355 nebo 356, trestného činu kuplířství podle § 367 odst. 3, trestného činu výroby dětské pornografie podle § 368, trestného činu rozšiřování dětské pornografie podle § 369, trestného činu ohrožování mravnosti podle § 372 odst. 2 nebo 3 nebo trestného činu terorismu a některých forem účasti na terorismu podle § 419.

dlužníka nelze uspořádat podle zvláštního předpisu upravujícího insolvenční řízení¹⁸⁹, nebo pokud by výkonem ochranného opatření byl poškozen majetek státu nebo Evropské unie, orgánů cizího státu a mezinárodních organizací veřejného práva. Tato úprava především vylučuje trestní odpovědnost právnických osob s majetkovou účastí státu. Omezení osobní působnosti je stanoveno spíše extenzivně oproti ostatním evropským úpravám, což nelze hodnotit pozitivně. Někteří slovenští autoři dokonce poukazují na konkrétní trestnou činnost právnických osob s majetkovou účastí státu. Medelský jako příklady uvádí Pozemkový fond ve věci pozemků pod Vysokými Tatrami či kauzu TIPOS – národní loterijní společnosti, a.s. a obrovského uznaného dluhu aj. Korupce a podvody jsou dle názoru autora častým jevem ve slovenském prostředí.¹⁹⁰

Závěrem této podkapitoly uvedu ve stručnosti několik bodů kritiky této právní úpravy, které se nepochybně spolupodílely na nefunkčnosti této novely. Jelínek podrobil oprávněně kritice mj. procesní aspekty této úpravy, které počítají s postavením právnické osoby v řízení proti osobě fyzické jako s tzv. zúčastněnou osobou. Toto postavení je totiž nepochybně slabším postavením než postavení obviněného v trestním řízení.¹⁹¹ Záhora poukazuje na skutečnost, že o předložené novele nebylo konané meziresortní připomínkové řízení, díky čemuž nebyly zapracovány výtky příslušných orgánů a institucí. Medelský v otázkách této úpravy poukazuje na nedostatečný sankční aparát.¹⁹² S tímto názorem se zcela ztotožňuji, neboť při bližším zkoumání shora uvedené slovenské úpravy nalezneme propastné rozdíly např. od Rakouska, které se rovněž vydalo cestou zakotvení menšího počtu trestních sankcí (resp. se omezilo na monismus trestních sankcí), avšak svou propracovaností lépe vyhovuje mezinárodním

---

¹⁸⁹ Ustanovení § 2 zákona č. 7/2005 Z. z. hovoří o dlužníku, kterým je stát, státní rozpočtová organizace, státní příspěvková organizace, státní fond, obec, vyšší územní celek, rozpočtová organizace a příspěvková organizace ve zřizovatelské působnosti obce a vyššího územního celku nebo jiná osoba, za jejíž všechny závazky odpovídá nebo ručí stát. Tento zákon se nevztahuje ani na uspořádání majetkových poměrů dlužníka, kterým je Národní banka Slovenska, Fond pojištění vkladů nebo Garanční fond investic.

¹⁹⁰ MEDELSKÝ, J. *Trestná zodpovednosť právnických osob*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 109.

¹⁹¹ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – stále otevřený problém. In *Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinarodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009*. Bratislava: Eurokódex, 2009, s.112.

¹⁹² MEDELSKÝ, J. *Trestná zodpovednosť právnických osob*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 165.

požadavkům na zakotvení sankcí, které jsou přiměřené, účinné a odstrašující. Kromě shora uvedených odborníků v oblasti trestního práva nezůstávají pozadu se svou kritikou ani nadnárodní organizace. Ve dnech 7. - 9. 2. 2012 na Slovensku proběhla hodnotící návštěva OECD, která byla zaměřena na praktické provádění Úmluvy o boji s uplácením zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních obchodních transakcích. Nejzávažnějším zjištěným nedostatkem byla dlouhodobá absence efektivní odpovědnosti právnických osob v právním řádu Slovenské republiky.¹⁹³ OECD dále doporučila, aby Slovensko:

- aktivněji přistupovalo k trestání podplácení zahraničních veřejných činitelů,
- posílilo schopnost orgánů činných v trestním řízení vyšetřovat a stíhat případy korupce zahraničních veřejných činitelů,
- přijalo legislativu na ochranu informátorů ve veřejném a soukromém sektoru.¹⁹⁴

---

¹⁹³ Hodnotiaca správa Slovenskej republiky pracovné skupiny OECD pre boj proti podplácaniu zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách prijatá 15. júna 2012 na plenárnom zasadnutí, dostupné online na webovej adrese <http://www.vlada.gov.sk/hodnotenie-sr-v-3faze-hodnoteni-wgboecd/>.

¹⁹⁴ Ibidem.

5.2 Trestní odpovědnosti právnických osob *de lege lata*

Z předchozí podkapitoly je patrné, že Slovenské republice se v minulosti nepodařilo zakotvit právní úpravu, která by efektivně sankcionovala protiprávní jednání právnických osob. V rámci administrativněprávní odpovědnosti slovenský zákonodárce stanovil objektivní odpovědnost právnické osoby, přesto shodně dle názoru doktríny a mezinárodních organizací slovenské sankce za správní delikty nelze považovat za dostačující. Záhora navíc platné správní úpravě vytýká její roztržitost, nejednotnost, komplikovanost a absenci úpravy všeobecných hmotněprávních institutů jako okolnosti vylučující protiprávnost a trestnost, zánik trestnosti, zásady pro ukládání sankcí apod.¹⁹⁵

Ani dosavadní úprava prostředky trestního práva nebyla uspokojivá. Pokusy o přijetí některé z forem trestní odpovědnosti právnických osob probíhaly od roku 2004, avšak vyjma návrhu z roku 2010 žádný z předložených dokumentů nebyl potřebnou většinou schválen. Tato politicky kompromisní úprava však v aplikační praxi selhala a takřka nebyla aplikována. Medelský vidí příčiny neúspěchu především v odmítavém přístupu ve věcech vzniku kolektivní odpovědnosti a možnosti zasáhnout sankcí též třetí osoby, například zaměstnance obchodní korporace, ale též v nedostatku politické vůle z důvodu časté propojenosti politického prostředí a ekonomicky silných právnických osob s vlivem na toto prostředí.¹⁹⁶

Negativní zkušenosti s úpravou z roku 2010 a mezinárodní doporučení přiměly slovenského zákonodárce k znovuotevření tématu účinného sankcionování právnických osob a vyústily v přijetí zákona č. 91/2016 Z.z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov (dále též „STOPO“). Důvodová zpráva odkazuje na implementaci zhruba 33 mezinárodních dokumentů, které jsou mj. vyjmenovány v samostatné kapitole této práce věnované mezinárodním závazkům.¹⁹⁷

---

¹⁹⁵ ZÁHORA, J. ŠIMOVČEK, I. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb – komentár*, Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 22.

¹⁹⁶ MEDELSKÝ, J. *Trestná zodpovednosť právnických osôb*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 163.

¹⁹⁷ Důvodová zpráva mezi podněty pro přijetí uvádí, že: ... „návrh zákona bol vypracovaný na základe Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2013, ako aj na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 137 z 20. marca 2013 k Návrhu opatrení na zabezpečenie plnenia odporúčaní

Schválená úprava se vrací k původně navržené koncepci pravé trestní odpovědnosti právnických osob, objevují se však některé modifikace. Slovenský zákonodárce se vydal cestou samostatné a komplexní úpravy ve zvláštním zákoně, který obsahuje nejen hmotněprávní ustanovení, ale též úpravu procesní.

Jako již tradičně se jedná o úpravu, která je ve vztahu k hmotněprávní úpravě v trestním zákoně, jakož i ve vztahu k procesní úpravě v trestním řádu, v postavení *lex specialis*. Lze tudíž bez větších obtíží využít dosavadních propracovaných institutů trestního procesu, ale též skutkových podstat hmotného práva. Nespornou výhodou takto zvoleného modelu oproti trestání prostředky správního práva je využití osvědčených institutů trestního řádu, např. podrobnější úprava práv a povinností obviněného či poškozeného, úprava připojení se s náhradou škody apod.

Vzhledem k datu účinnosti, tj. 1. července 2016, však v současné chvíli neexistují žádné praktické zkušenosti s aplikací tohoto předpisu. Lze však očekávat, že obdobně jako v České republice bude počet jednotlivých případů, které budou orgány činné v trestním řízení řešit, každoročně stoupat. Již v tuto chvíli lze konstatovat, že i ve Slovenské republice byla zavedena kolektivní trestní odpovědnost právnických osob a došlo k průlomů do dosavadního systému trestního práva, založeného na individuální trestní odpovědnosti fyzických osob. Rovněž slovenské dogmatické učení o skutkové podstatě bylo přizpůsobeno potřebě odpovědnosti právnických osob a některá původní dogmata ztratila na svém významu.

---

prijatých Pracovnou skupinou OECD pre úplatkárstvo v medzinárodných obchodných transakciách pre Slovenskú republiku v rámci Fázy 3 hodnotení, uznesenia vlády č. 235 z 31. mája 2012 k Akčnému plánu boja proti daňovým podvodom na roky 2012 až 2016, uznesenia vlády č. 380 z 8. júla 2015 k Aktualizácii Akčného plánu boja proti daňovým podvodom na roky 2012 – 2016 a uznesenia vlády č. 403 z 8. júla 2015 k Akčnému plánu na posilnenie Slovenskej republiky ako právneho štátu.“ Viz blíže NÁRODNÁ RADA SR. *Dôvodová správa k zákonu o trestnej zodpovednosti právnických osob*. 2015. Dostupné online na [webové adrese http://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2016/91-2016-z-z.html#S%20p%20o%20i%20o%20č%20n%20á%20%20%20s%20p%20r%20á%20v%20a](http://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2016/91-2016-z-z.html#S%20p%20o%20i%20o%20č%20n%20á%20%20%20s%20p%20r%20á%20v%20a).

5.2.1. Osobní působnost

Při bližším zkoumání okruhu subjektů, na které se nová právní úprava vztahuje, lze vysledovat poměrně podstatný posun od dnes již neúčinné právní úpravy. Okruh právnických osob, na které se trestněprávní úprava nebude vztahovat je i nadále poměrně široký, přesto již není pojat natolik extenzivním způsobem jako v úpravě zákona z roku 2010. Předchozí úprava především vyloučila trestní odpovědnost právnických osob s majetkovou účastí státu. Takové omezení osobní působnosti nelze hodnotit příliš pozitivně. Nově zákonodárce *expressis verbis* stanovil, že majetková účast osob, které požívají imunitu dle STOPO nevyklučuje trestní odpovědnost takové osoby.

Právní úprava osobní působnosti je zakotvena v ustanovení § 5 STOPO, který stanoví:

§ 5

Vylúčenie trestnej zodpovednosti niektorých právnických osôb

(1) Podľa tohto zákona nie sú trestne zodpovedné

a) Slovenská republika a jej orgány,

b) iné štáty a ich orgány,

c) medzinárodné organizácie zriadené na základe medzinárodného práva verejného a ich orgány,

d) obce a vyššie územné celky,

e) právnické osoby, ktoré sú v čase spáchania trestného činu zriadené zákonom,

f) iné právnické osoby, ktorých majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu upravujúceho konkurzné konanie.

(2) Majetková účasť právnických osôb uvedených v odseku 1 na právnickej osobe nevyklučuje trestnú zodpovednosť takejto právnickej osoby podľa tohto zákona.

Osobní působnost slovenský zákonodárce vymezil negativním způsobem, když výslovně uvedl právnické osoby, které nejsou trestně odpovědné. Stát se tím snažil především zajistit, aby nedocházelo k situacím, kdy trestá sám sebe či jiné státy. Trestně

odpovědné tudíž nejsou Slovenská republika a její orgány, jiné státy a jejich orgány, mezinárodní organizace zřízené na základě mezinárodního práva veřejného a jejich orgány, obce a vyšší územní celky, právnické osoby, které jsou v době spáchání trestného činu zřízené zákonem, a jiné právnické osoby, jejichž majetkové poměry jako dlužníka nelze uspořádat podle zvláštního předpisu upravujícího insolvenční řízení.

Ve vztahu k okolním státům je okruh osob požívajících imunity pojat stále spíše širěji, přesto pozitivně hodnotím ústup od imunity vztahující se na osoby s majetkovou účastí státu.

5.2.2. Rozsah kriminalizace

V rámci kodifikačních prací vyřešil slovenský zákonodárce otázku rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob obdobně jako český zákonodárce v původně účinném znění. STOPO zavádí taxativní výčet trestných činů upravených ve zvláštní části trestního zákona, u kterých dochází ke vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby, pokud jsou spáchány právnickou osobou způsobem určeným v ustanovení § 4 STOPO. Vymezený katalog trestných činů zohledňuje dle důvodové zprávy jednak mezinárodní závazky Slovenské republiky, které pro ni vyplývají z mezinárodních nástrojů, kterými je Slovenská republika vázána, jakož i závazky vyplývající z členství v Evropské unii. Seznam mezinárodních nástrojů, jakož i příslušných právně závazných aktů Evropské unie, které zavazují k vyvození odpovědnosti vůči právnické osobě za spáchání trestného činu nebo její účast na trestné činnosti, je uveden v obecné části důvodové zprávy.¹⁹⁸ Katalog trestných činů je zároveň doplněn o ty trestné činy, u nichž je s ohledem na jejich povahu a na poznatky aplikační praxe jejich stíhání v zájmu Slovenska (tzv. daňové trestné činy).¹⁹⁹ Pro ilustraci níže uvádím jednotlivé trestné činy, za jejichž spáchání jsou právnické osoby trestně odpovědné.

---

¹⁹⁸ Viz blíže NÁRODNÁ RADA SR. *Dôvodová správa k zákonu o trestnej zodpovednosti právnických osob*. 2015. Dostupné online na webové adrese <http://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2016/91-2016-z-z.html#S%20p%20o%20l%20o%20č%20n%20á%20%20%20%20s%20p%20r%20á%20v%20a>.

¹⁹⁹ NÁRODNÁ RADA SR. *Dôvodová správa k zákonu o trestnej zodpovednosti právnických osob*. 2015. Dostupné online na webové adrese <http://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2016/91-2016-z-z.html#S%20p%20o%20l%20o%20č%20n%20á%20%20%20%20s%20p%20r%20á%20v%20a>.

§ 3 STOPO

Trestné činy právnických osôb

Na účely tohto zákona sa trestnými činmi rozumejú trestné činy upravené v osobitnej časti Trestného zákona, a to nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172 a 173, šírenie toxikománie podľa § 174, obchodovanie s ľuďmi podľa § 179, sexuálne násilie podľa § 200, sexuálne zneužívanie podľa § 201 až 202, ohrozovanie mravnej výchovy mládeže podľa § 211, podielníctvo podľa § 231 a 232, legalizácia príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 a 234, úžera podľa § 235, neoprávnený prístup do počítačového systému podľa § 247, neoprávnený zásah do počítačového systému podľa § 247a, neoprávnený zásah do počítačového údajov podľa § 247b, neoprávnené zachytávanie počítačových údajov podľa § 247c, výroba a držba prístupového zariadenia, hesla do počítačového systému alebo iných údajov podľa § 247d, neoprávnené zamestnávanie podľa § 251a, poškodzovanie finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 až 263, poškodzovanie spotrebiteľa podľa § 269, nekalé obchodné praktiky voči spotrebiteľovi podľa § 269a, falšovanie, pozmeňovanie a neoprávnená výroba peňazí a cenných papierov podľa § 270, uvádzanie falšovaných, pozmenených a neoprávnené vyrobených peňazí a cenných papierov podľa § 271, výroba a držba falšovateľského náčinia podľa § 272, skrátenie dane a poistného podľa § 276, neodvedenie dane a poistného podľa § 277, daňový podvod podľa § 277a, nezaplatenie dane a poistného podľa § 278, marenie výkonu správy daní podľa § 278a, všeobecné ohrozenie podľa § 284 a 285, nedovolené ozbrojovanie a obchodovanie so zbraňami podľa § 294 a 295, založenie, zosnovanie a podporovanie zločineckej skupiny podľa § 296, založenie, zosnovanie a podporovanie teroristickej skupiny podľa § 297, nedovolená výroba a držanie jadrových materiálov, rádioaktívnych látok, vysoko rizikových chemických látok a vysoko rizikových biologických agensov a toxínov podľa § 298 a 299, ohrozenie a poškodenie životného prostredia podľa § 300 a 301, neoprávnené nakladanie s odpadmi podľa § 302, neoprávnené vypúšťanie znečisťujúcich látok podľa § 302a, porušovanie ochrany vôd a ovzdušia podľa § 303 a 304, porušovanie ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305, porušovanie ochrany stromov a krov podľa § 306, teror podľa § 313 a 314, prijímanie úplatku podľa § 328 až 330, podplácanie podľa § 332 až 334, nepriama korupcia podľa § 336, prevádzáčstvo podľa § 355 a 356, kupliarstvo podľa § 367, výroba detskej

pornografie podľa § 368, rozširovanie detskej pornografie podľa § 369, prechovávanie detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení podľa § 370, ohrozovanie mravnosti podľa § 371 a 372, terorizmus a niektoré formy účasti na terorizme podľa § 419, podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421 a 422, výroba extrémistických materiálov podľa § 422a, rozširovanie extrémistických materiálov podľa § 422b, prechovávanie extrémistických materiálov podľa § 422c, popieranie a schvaľovanie holokaustu a zločinov politických režimov podľa § 422d, hanobenie národa, rasy a presvedčenia podľa § 423, podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424 a podnecovanie, hanobenie a vyhrážanie osobám pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine alebo pôvodu rodu podľa § 424a.

S ohľadom na neustály vývoj mezinárodnej agendy lze do budúcnosti očakávať častejšiu novelizáciu uvedeného katalogu trestných činů. Bylo by na mieste zvážiť výčet demonstratívni, či vymezení negatívni výčet, u ktorých je menší náchylnosť na následné novelizácie.

5.2.3. Konstrukce odpovědnosti

Tato podkapitola je zaměřena na vymezení podmínek trestní odpovědnosti právnických osob v STOPO. Slovenský zákonodárce vychází stejně jako další evropské legislativci z modelu založeného na teorii přičitatelnosti. Předpokladem pro dovození odpovědnosti za protiprávní jednání právnické osoby zůstává protiprávní jednání fyzické osoby, která spadá do okruhu osob, jejichž jednání je *ex lege* přičitatelné právnické osobě při splnění dalších zákonných podmínek.

Trestní odpovědnost právnické osoby lze dovodit pouze za situace, při které je trestný čin spáchán v její prospěch, jejím jménem, v rámci její činnosti nebo jejím prostřednictvím, pokud protiprávně jednala některá z níže uvedených osob:

- statutární orgán nebo člen statutárního orgánu,
- ten, kdo provádí kontrolní činnost nebo dohled v rámci právnické osoby, nebo
- jiná osoba, která je oprávněna zastupovat právnickou osobu nebo za ni rozhodovat,

- osoba, která jednala v rámci oprávnění, které jí bylo svěřeno právnickou osobou, pokud některá ze shora uvedených osob (byť i z nedbalosti) nedostatečným dohledem nebo kontrolou, které byly její povinností, umožnila spáchat takový trestný čin.

Důležité je zakotvení liberačního důvodu u poslední shora zmíněné osoby. Jednání osoby, která jednala v rámci oprávnění svěřeného právnickou osobou (typicky se jedná o její zaměstnance, ale může to být též osoba v postavení příkazníka apod.) se právnické osobě nepříčte, pokud vzhledem k předmětu činnosti právnické osoby, způsobu spáchání trestného činu, jeho následku a okolnostem, za kterých byl trestný čin spáchán, je význam nesplnění povinnosti v rámci dohledu a kontroly ze strany orgánu právnické osoby nepatrný.

Za jednu z klíčových novinek nové trestněprávní úpravy považují zakotvení zásady souběžné a nezávislé trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby. Trestní odpovědnost právnické osoby není podmíněna dovozením trestní odpovědnosti vůči fyzické osobě uvedené v ustanovení § 4 odstavci 1 STOPO a není podmíněna ani zjištěním, která konkrétní fyzická osoba jednala. Tento významný posun by do budoucna mohl zajistit lepší aplikovatelnost této úpravy, na rozdíl úpravy dosavadní.

V případech, kdy dojde k naplnění shora vymezených podmínek trestní odpovědnosti, nenastane zánik této odpovědnosti prohlášením konkursu, vstupem do likvidace, zrušením právnické osoby, ani zavedením její nucené správy. Jedná se o skutečnosti, které nemají vliv na trvání trestní odpovědnosti a právnickou osobu její odpovědnosti nezavazují. Na vznik a trvání trestní odpovědnosti nemají vliv ani následující skutečnosti, tj. že:

- ke spáchání trestného činu došlo v době od založení právnické osoby do jejího vzniku,
- právnická osoba vznikla, ale soud rozhodl o její neplatnosti,
- právní úkon, který měl založit oprávnění k jednání za právnickou osobu, je neplatný nebo neúčinný,
- fyzická osoba, která jednala za právnickou osobu, není za takový trestný čin trestně odpovědná.

5.2.4. Trestní sankce

Nová trestně právní úprava sankcionování právnických osob s sebou přináší též odlišné právní následky spáchání trestných činů. Dosavadní dvě ochranná opatření byla nahrazena devíti tresty. Úprava sankcí je obsažena v třetí části zákona STOPO nazvané „*tresty*“, přičemž umožňuje pouze uložení vybraných trestů a žádných ochranných opatření. Přestože dřívější úprava včetně návrhů, které v legislativním procesu nezískaly potřebnou většinu, počítaly s možností uložení ochranných opatření, stávající úprava s jejich ukládáním nepočítá. Bohužel ani ve slovenské úpravě nenalezneme vymezení účelu sankcionování právnických osob.

V katalogu trestů nalezneme následující sankce:

- trest zrušení právnické osoby,
- trest propadnutí majetku,
- trest propadnutí věci,
- peněžitý trest,
- trest zákazu činnosti,
- trest zákazu přijímat dotace nebo subvence,
- trest zákazu přijímat pomoc a podporu poskytovanou z fondů Evropské unie,
- trest zákazu účasti ve veřejných zakázkách,
- trest zveřejnění odsuzujícího rozsudku.

Ustanovení § 10 STOPO je naplněním zásady *nulla poena sine lege* a stanoví taxativní výčet trestů, které lze právnické osobě uložit. Tresty zde uvedené lze uložit samostatně, nebo lze uložit více těchto trestů vedle sebe. Vedle sebe nelze uložit trest zrušení právnické osoby a trest propadnutí majetku, trest propadnutí majetku a peněžitý trest, nebo trest propadnutí majetku a trest propadnutí věci. Trest zveřejnění odsuzujícího rozsudku lze uložit pouze vedle některého ze shora uvedených trestů a nelze ho uložit jako trest samostatný.

Trest zrušení právnické osoby je nejpřísnějším právním následkem protiprávního jednání právnické osoby, který je v čistě teoretické rovině srovnatelný s trestem smrti u osoby fyzické.

Soud obligatorně uloží trest zrušení právnické osoby za situace, kdy její činnost byla zcela nebo převážně využívána k páčání trestné činnosti a pokud se sídlo této právnické osoby nachází ve Slovenské republice. Soud fakultativně uloží tento trest tehdy, když odsuzuje právnickou osobu za trestný čin, za který slovenský trestní zákon umožňuje uložit trest odnětí svobody na dvacet pět let nebo trest odnětí svobody na doživotí. Slovenská právní úprava na rozdíl od české nezakotvila, že právnickou osobu nelze zrušit, pokud to vylučuje její povaha. To však dle mého názoru není zcela správně. Tento nedostatek slovenský zákonodárce zřejmě řešil významně širším negativním vymezením osobní působnosti zákona, když tento zákon se v zásadě neaplikuje na osoby, u kterých by uložení tohoto trestu neumožňovala jejich povaha. Takové tvrzení však neplatí beze zbytku. Je jisté, že povaha právnické osoby vylučuje tento trest u právnických osob zřízených zákonem, neboť tyto lze opět rušit pouze právním předpisem se silou alespoň zákona, dále územní samosprávné celky aj. Problém však dle mého názoru nastane např. u právnických osob, které monopolně zajišťují strategické dodávky určitého druhu zboží či služeb, neboť interpretací ustanovení § 5 STOPO nelze dospět k závěru, že by byla vyloučena aplikace tohoto předpisu na takový subjekt.²⁰⁰

Právní mocí rozhodnutí, kterým byl uložen trest zrušení právnické osoby, vstupuje právnická osoba do likvidace.

Trest propadnutí majetku je rovněž upraven mírně odlišně od české úpravy v ZTOPO.²⁰¹ Jednotlivé podmínky pro jeho obligatorní uložení jsou odlišné, neboť soud

---

²⁰⁰ Jedná se o právnickou osobu, kterou nelze subsumovat pod žádnou abstrakci uvedenou v § 5 odst. 1 písm. a) až e), ale ani pod odkaz pod písm. f), podle které se tento zákon se nevztahuje na právnické osoby, kterými jsou stát, státní rozpočtová organizace, státní příspěvková organizace, státní fond, obec, vyšší územní celek, rozpočtová organizace a příspěvková organizace v zřizovatelské působnosti obce a vyššího územního celku nebo jiná osoba, za jejíž všechny závazky odpovídá nebo ručí stát. Tento zákon se nevztahuje ani na Národní banku Slovenska, Fond pojištění vkladů či Garanční fond investic.

²⁰¹ § 13 STOPO Propadnutí majetku

(1) Trest propadnutí majetku soud uloží právnické osobě, která spáchala trestný čin uvedený v § 58 odst. 2 trestního zákona, pokud získala majetek alespoň ve značném rozsahu trestnou činností nebo z výnosů z trestné činnosti, nebo pokud právnická osoba spáchala trestný čin uvedený v § 58 odst. 3 trestního zákona.

tento trest uloží vždy, pokud odsuzuje pachatele za spáchání trestného činu nedovolené výroby omamných a psychotropních látek, jedů nebo prekurzorů, jejich držení a obchodování s nimi podle § 173 odst. 3, trestného činu obchodování s lidmi podle § 179, trestného činu svěřením dítěte do moci jiného podle § 180 odst. 2 nebo 3 nebo § 181, trestného činu vydírání podle § 189 odst. 2 písm. c), trestného činu hrubého nátlaku podle § 190 odst. 1, 3, 4 nebo 5 nebo § 191 odst. 3 nebo 4, trestného činu nátlaku podle § 192 odst. 3 nebo 4, trestného činu podílnictví podle § 231 odst. 2, 3 nebo 4 nebo § 232 odst. 3 nebo 4, trestného činu legalizace příjmu z trestné činnosti podle § 233 odst. 1 nebo 2 nebo § 234, trestného činu padělání, pozměňování a neoprávněné výroby peněz a cenných papírů podle § 270, trestného činu udávání padělaných, pozměněných a neoprávněně vyrobených peněz a cenných papírů podle § 271 odst. 1, trestného činu výroby a držení padělatelského náčiní podle § 272 odst. 3, trestného činu zkrácení daně a pojistného podle § 276 odst. 2, 3 nebo odst. 4, trestného činu neodvedení daně a pojistného podle § 277 odst. 2, 3 nebo odst. 4, trestného činu daňového podvodu podle § 277a odst. 2 nebo odst. 3, trestného činu nezaplacení daně a pojistného podle § 278 odst. 2 nebo 3, trestného činu porušení předpisů o státních technických opatřeních k označení zboží podle § 279 odst. 2 nebo 3, trestného činu teroru podle § 313 nebo § 314, trestného činu přijímání úplatku podle § 328 odst. 2, trestného činu padělání a pozměňování veřejné listiny, úřední pečeti, úřední uzávěry, úředního znaku a úřední značky podle § 352 odst. 6, trestného činu převaděčství podle § 355 nebo § 356, trestného činu kuplířství podle § 367 odst. 3, trestného činu výroby dětské pornografie podle § 368, trestného činu rozšiřování dětské pornografie podle § 369, trestného činu ohrožování mravnosti podle § 372 odst. 2 nebo 3 nebo trestného činu terorismu a

---

(2) Trest propadnutí majetku postihuje majetek odsouzené právnické osoby, který jí zůstane po skončení konkurzního řízení vyhlášeného na výkon trestu propadnutí majetku, po uspokojení všech pohledávek proti podstatě a všech přihlášených pohledávek.

(3) Vlastníkem propadlého majetku se stává stát, pokud soud nerozhodne jinak na základě vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterou je Slovenská republika vázána.

(4) Je-li právnickou osobou dozorovaný subjekt finančního trhu podléhající dohledu ze strany Národní banky Slovenska, soud mu může uložit trest propadnutí majetku až po vyjádření Národní banky Slovenska k možnostem a důsledkům jeho uložení; k tomuto vyjádření soud při svém rozhodování přihlédne.

některých forem účasti na terorismu podle § 419 a pachatel nabyl majetek alespoň ve značném rozsahu trestnou činností nebo z výnosů z trestné činnosti.

Pokud se jedná o **trest propadnutí věci**, slovenský zákon obdobně jako česká úprava pouze odkazuje na obecnou úpravu obsaženou v trestním zákoně.

Peněžitý trest je upraven v ustanovení § 15 STOPO, dle kterého soud může uložit právnické osobě peněžitý trest od 1.500 EUR do 1.600.000 EUR. Úprava je v podstatě opakem propracované rakouské úpravy peněžitého trestu a je rovněž koncipována odlišně od českého zákona, jelikož není stanoven počet denních sazeb a jejich výše. Slovenský zákonodárce pouze určil rozmezí celkové výše trestu. Jednotlivé zásady pro uložení peněžitého trestu nejsou uvedeny výslovně a musí být dovozeny z ustanovení § 11 STOPO, např. že nesmí být uložen k újmě práv poškozeného, nebo že při určování jeho výše musí soud zohlednit majetkové poměry trestané právnické osoby.

Trest zákazu činnosti může soud uložit na jeden rok až deset let, pokud právnickou osobu odsuzuje za trestný čin spáchaný v souvislosti s touto činností. Právnické osobě je po dobu výkonu tohoto trestu zakázán výkon jednoho nebo více předmětů podnikání nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje zvláštní předpis. Je-li právnickou osobou dozorovaný subjekt finančního trhu podléhající dohledu ze strany Národní banky Slovenska, může soud takovému subjektu uložit trest zákazu činnosti až po vyjádření Národní banky Slovenska k možnostem a důsledkům jeho uložení; k tomuto vyjádření soud při svém rozhodování přihlédne.

Trest zákazu přijímat dotace nebo subvence soud uloží na jeden rok až deset let, pokud právnickou osobu odsuzuje za trestný čin spáchaný v souvislosti s žádostí o dotaci, subvenci, příspěvek nebo jiné plnění ze státního rozpočtu, z rozpočtu veřejnoprávní instituce, rozpočtu státního fondu, rozpočtu vyššího územního celku nebo rozpočtu obce, nebo v souvislosti s jejich poskytováním nebo využíváním. Podstata tohoto trestu spočívá v tom, že se právnické osobě po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje ucházet se nebo přijmout dotaci či subvenci. Jedná se o úpravu téměř totožnou s českou právní úpravou.

Trest zákazu přijímat pomoc a podporu poskytovanou z fondů Evropské unie soud uloží na jeden rok až deset let, pokud právnickou osobu odsuzuje za trestný čin spáchaný v souvislosti s žádostí o pomoc a podporu poskytovanou z fondů Evropské unie podle zvláštního předpisu nebo o jiné plnění z fondů Evropské unie, či v souvislosti s jejich poskytováním nebo využíváním. Jedná se o trest, který považují za nadbytečný, neboť svým účelem a obsahem se do značné míry překrývá se zákazem přijímat dotace nebo subvence. Za vhodnější bych považoval extenzivnější pojetí trestu zákazu přijímat dotace nebo subvence.

Trest zákazu účasti ve veřejných zakázkách („*trest zákazu účasti vo verejnom obstarávaní*“)²⁰² soud uloží na jeden rok až deset let, pokud právnickou osobu odsuzuje za trestný čin spáchaný v souvislosti s veřejnými zakázkami nebo se žádostí o pomoc a podporu poskytovanou z fondů Evropské unie podle zvláštního předpisu²⁰³ nebo o jiné plnění z fondů Evropské unie, v souvislosti s jejich poskytováním nebo využíváním. Právnické osobě se po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje účastnit se ve veřejných zakázkách.

Soud může uložit **trest zveřejnění odsuzujícího rozsudku nebo jeho části**, pokud je třeba seznámit veřejnost s odsuzujícím rozsudkem, zejména vzhledem k okolnostem nebo závažnosti trestného činu, nebo vyžaduje-li to zájem na ochraně bezpečnosti nebo zdraví lidí, zvířat nebo majetku. Odsuzující rozsudek se zveřejňuje v Obchodním věstníku, přičemž současně musí být určen rozsah a způsob uveřejnění odsuzujícího rozsudku a lhůta, ve které má být rozsudek zveřejněn. Odsouzená právnická osoba zveřejní na své náklady odsuzující rozsudek nebo soudem určenou část takového rozsudku spolu s uvedením názvu a sídla odsouzené právnické osoby.

---

²⁰² Pojem veřejného obstarávání si ke dni 18.4.2016 prošel drobnou legislativní změnou, kdy dle dosavadní úpravy se ve smyslu § 1 odst. 1 zákona č. 25/2006 Z.z., o veřejnom obstarávaní tímto pojmem rozuměli postupy, kterými se zadávají zakázky na dodání zboží, uskutečnění stavebních prací, poskytnutí služeb, koncese na stavební práce, soutěž návrhů, a na správu ve veřejném obstarávaní. Dle nové úpravy zákona č. 343/2015 Z.z., o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, se tímto pojmem ve smyslu § 2 rozumí postupy, kterými se zadávají zakázky, koncese a soutěže návrhů.

²⁰³ Zákon č. 528/2008 Z.z. o pomoci a podpore poskytovanéj z fondov Európskeho spoločenstva v znení neskorších predpisov. Zákon č. 292/2014 Z.z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov.

5.3 Trestní odpovědnosti právnických osob *de lege ferenda*

Jak již bylo naznačeno v předchozí podkapitole, s ohledem na datum účinnosti 1. července 2016 v současné chvíli neexistují žádné praktické zkušenosti s aplikací nového předpisu a jednotlivé návrhy *de lege ferenda* tudíž vychází pouze ze zkušeností obdobných úprav v jiných státech, či teoretického předpokladu aplikačních problémů uvedeného předpisu. Na předchozích stranách byly čtenáři předloženy některé body kritiky nové úpravy, níže předložím dílčí možné změny.

Slovenský zákon obdobně jako český neobsahuje vymezení účelu sankcionování právnických osob, proto lze předpokládat, že vymezení účelu sankcionování právnických osob bude úkolem nauky. Obecně lze konstatovat, že základním problémem sankcionování právnických osob je vymezení účelu sankcionování. Slovenský zákonodárce zřejmě obdobně jako ten český dospěl k závěru, že vymezení účelu trestu bude ponecháno trestní nauce a v zákoně bude nahrazeno promítnutím jednotlivých zásad ukládání trestů do STOPO. Tyto zásady, formulované jak obecně pro všechny tresty (§ 11), tak i speciálně v rámci ustanovení o konkrétních trestech, budou přímo aplikovatelné na konkrétní případy. Účel trestu bude nezbytné dovodit nejen z těchto obecných zásad, ale i z celkového pojetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.

Je nepochybné, že účel trestu pro fyzické a právnické osoby není totožný a pro účely trestání právnických osob je nutné účel trestu fyzických osob modifikovat. V případě účelu trestu by tak bylo nepochybně vhodné, aby se zákonodárce do budoucna pokusil tento v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob vymežit (nejen pro účely sankcionování) alespoň tak, jak to kupříkladu český zákonodárce učinil v případě zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Dalším bodem nové úpravy, u kterého by byla vhodná širší odborná debata, je ústup od dualismu trestních sankcí v případech trestání právnických osob. Předchozí návrhy počítaly se zavedením ochranného opatření soudního dohledu nad činností právnické osoby. Možnost ukládání ochranných opatření však byla opuštěna a zákonodárce se přiklonil k monismu sankcí v podobě devíti možných trestů. Jsem však přesvědčen, že též ukládání ochranných opatření má své místo při sankcionování

právnických osob. Obdobně jako tresty jsou možnými právními následky trestného činu a rovněž působí určitou újmu na právech pachatele. Jedná se však o specifický právní následek se kterým není spojen společenský odsudek jako v případě sankce v podobě trestu. Stále se však jedná o prostředek státního donucení, který mj. chrání hodnoty a zájmy společnosti s určitými odlišnostmi od klasického trestu, přičemž působí, resp. by měl působit zejména individuálně preventivně. Spolu se zakotvením ochranných opatření by bylo vhodné vymezit též jejich účel.

Další změny právní úpravy budou nepochybně vhodné v oblasti sankcionování. V případě trestu zrušení právnické osoby byl nedostatek této úpravy předestřen v předcházející podkapitole. Slovenská právní úprava na rozdíl od české nezakotvila, že právnickou osobu nelze zrušit, pokud to vylučuje její povaha. To však dle mého názoru není zcela správně. Tento nedostatek slovenský zákonodárce zřejmě řešil významně širším negativním vymezením osobní působnosti zákona, když tento zákon se v zásadě neaplikuje na osoby, u kterých by uložení tohoto trestu neumožňovala jejich povaha. Takové tvrzení však neplatí beze zbytku. Je jisté, že povaha právnické osoby vylučuje tento trest u právnických osob zřízených zákonem, neboť tyto lze opět rušit pouze právním předpisem se silou alespoň zákona, dále územní samosprávné celky aj. Problém však dle mého názoru nastane např. u právnických osob, které monopolně zajišťují strategické dodávky určitého druhu zboží či služeb, neboť interpretací ustanovení § 5 STOPO nelze dospět k závěru, že by byla vyloučena aplikace tohoto předpisu na takový subjekt. Proto by *de lege ferenda* bylo vhodné právě výslovné zakotvení formulace, že právnickou osobu nelze zrušit, pokud to vylučuje její povaha.

De lege ferenda považuji za vhodné zvážit zakotvení možnosti podmíněného odkladu výkonu trestu, či upravit upuštění od potrestání právnické osoby. Domnívám se, že tyto instituty mají i v případě sankcionování právnických osob své opodstatnění a v praxi by mohly nalézt své uplatnění.

5.4 Shrnutí

Negativní zkušenosti s trestní úpravou z roku 2010 a mezinárodní doporučení přiměly slovenského zákonodárce k znovuotevření tématu účinného sankcionování právnických osob. Dne 13.11.2015 byl v Národní radě Slovenské republiky schválen zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, který vstoupil v účinnost dne 1.7.2016. a který zavedl do právního řádu Slovenské republiky model tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob. S nahrazením dosavadní nefunkční legislativy počítal Plán legislativních úkolů vlády Slovenské republiky na rok 2013, jakož i usnesení vlády o zajištění plnění doporučení OECD o podplácení v mezinárodních obchodních transakcích pro Slovenskou republiku, a dále též usnesení vlády k Akčnímu plánu pro boj proti daňovým podvodům na období 2012 až 2016.

Jedná se o komplexní úpravu v samostatném zákoně, která hmotněprávně upravila nejen základy trestní odpovědnosti právnických osob, či devět druhů trestů, kterými je možno sankcionovat právnické osoby, ale z procesního pohledu je upraven též postup orgánů činných v trestním řízení a soudů v trestním řízení proti právnickým osobám.

Jedná se o velmi mladou úpravu, u které zcela chybí aplikační praxe. I přes některé dílčí výhrady k přijaté úpravě považuji zavedené řešení za kvalitativní posun vpřed oproti naprosto disfunkční dosavadní úpravě.

6. Trestní odpovědnost právnických osob v Polsku

6.1 Legislativní vývoj trestní odpovědnosti právnických osob

Polská právní tradice zahrnující trestní odpovědnost právnických osob sahá dále do minulosti, než v některých jiných členských státech Evropské unie. Za zmínku nepochybně stojí ustanovení dovozující odpovědnost kartelů ve 20. a 30. letech minulého století. Za podstatnou považují novelu kartelového zákona z roku 1933,²⁰⁴ která posílila vládní dohled nad kartely a zároveň představila nové sankce trestní povahy.²⁰⁵ Polská vláda se však krátce poté rozhodla, že tento zákon není dostatečně omezující a připravila návrh nového zákona. Návrh byl přijat dne 13. července 1939²⁰⁶ a oproti předchozí úpravě byl podstatně obsáhlejší. Některá ustanovení, včetně těch upravujících sankce, však zůstala beze změn.²⁰⁷ Vzhledem k německé agresi v září 1939 se sice tento zákon stal právně závazným, ale nikdy nebyl prováděn.

V období poválečných let až do roku 1989 byla původní antimonopolní úprava silně kritizována komunistickým režimem, rovněž diskuse o trestní odpovědnosti právnických osob nebyly s ohledem na totalitní režim příliš na místě. Změnu s sebou přinesl až zlomový rok 1989, kdy spolu s proměnou státního režimu na demokratický byly možné též úpravy právního řádu.

Trestní odpovědnost právnických osob byla v Polské republice zavedena zákonem č. 197/2002 Dz. U., o odpovědnosti kolektivních (hromadných) subjektů za činy zakázané pod hrozbou trestu,²⁰⁸ ze dne 28. října 2002. Zákon se vztahuje na odpovědnost kolektivních subjektů jednak za trestné činy podle trestního zákona, jednak

---

²⁰⁴ Decree of the President of Poland of 27 November 1935 on amending the Act on cartels of 28 March 1933, Journal of Laws No. 86, item 529. (Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27. listopada 1935 roku o zmianie ustawy o kartelach z dnia 28 marca 1933, Dz.U. Nr 86, poz 529.)

²⁰⁵ Błachucki, M. Polish Competition Law, UOKiK, Warsaw 2013. s. 9.

²⁰⁶ Zákon se stal formálně účinný ke dni 20. října 1939.

²⁰⁷ Błachucki, M. Polish Competition Law, UOKiK, Warsaw 2013. s. 10.

²⁰⁸ Dz.U. 2002 nr 197 poz. 1661, Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary.

za trestné činy finanční. Tato úprava zůstává i nadále v platnosti, přestože byla v minulosti opakovaně novelizována a v praxi vyvolává nejen výkladové, ale též aplikační problémy.

V dalších podkapitolách nalezneme rozbor jednotlivých aspektů trestní odpovědnosti kolektivních subjektů za trestné činy v platné právní úpravě a jejich aplikaci v praxi.

6.2 Trestní odpovědnosti právnických osob de lege lata

6.2.1. Osobní působnost

Zákonná úprava č. 197/2002 Dz. U., o odpovědnosti kolektivních (hromadných) subjektů (dále jen „PZ“) za činy zakázané pod hrozbou trestu, je poměrně obsáhlá a komplexní povahy. Obsahuje celkem 48 článků, které upravují vymezení trestní odpovědnosti nejen po stránce hmotněprávní, ale nalezneme též ustanovení o řízení proti kolektivním subjektům a částečnou úpravu výkonu rozhodnutí. Mezi ostatními prameny trestního práva, tj. zejména trestním zákonem, trestním řádem a zákonem upravujícím vykonávací řízení, platí vztah speciality, kdy zákon o odpovědnosti kolektivních subjektů musí být užit jako *lex specialis* a ostatní shora uvedené úpravy působí jako *lex generalis*.

Ustanovení čl. 2 odst. 1 PZ upravuje osobní působnost zákona způsobem, který přihlíží k osobě pachatele a který zároveň stanoví výjimky z osobní působnosti zákona. Trestní odpovědnost dle PZ je zakotvena vcelku široce, neboť tento zákon neomezuje osobní působnost pouze na právnické osoby, nýbrž dle tohoto zákona odpovídají i tzv. kolektivní/hromadné subjekty („*podmiot zbiorowy*“). Pojem hromadného subjektu je v polském právu koncipován širěji než pojem právnické osoby, tudíž i dosah tohoto zákona bude obdobně jako např. v Rakousku širší.²⁰⁹

Opět i v rámci polské úpravy je subjekt trestní odpovědnosti vymezen nejen pozitivně, tj. ony kolektivní/hromadné subjekty jako právnické osoby a organizace bez právní osobnosti, které mají dle zvláštních předpisů způsobilost k právnímu jednání, ale též negativně, když zákon upravuje výjimky z osobní působnosti. Zákon o odpovědnosti kolektivní subjektů *expressis verbis* vylučuje trestní odpovědnost u následujících subjektů:

- státní pokladna, jakožto státní majetek spravovaný zvláštním ministerstvem („*Skarbu Państwa*“),

---

²⁰⁹ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007. s. 180.

- organizace místní samosprávy a jejich svazy (*„jednostek samorządu terytorialnego i ich związków“*),
- státní orgány (*„organów państwowych“*),
- orgány místní samosprávy (*„samorządu terytorialnego“*).

PZ zároveň v ustanovení čl. 2 odst. 1 upřesňuje, že kolektivním subjektem ve smyslu zákona o odpovědnosti kolektivních subjektů je též:

- obchodní společnost se státní účastí (*„spółka handlowa z udziałem Skarbu Państwa“*),
- obchodní společnost s účastí organizace místní samosprávy nebo svazu těchto organizací (*„spółka handlowa z udziałem jednostki samorządu terytorialnego lub związku takich jednostek“*),
- kapitálová společnost (*„spółka kapitałowa“*),
- subjekt v likvidaci (*„podmiot w stanie likwidacji“*),
- podnikatel, který není fyzickou osobou (*„przedsiębiorca niebędący osobą fizyczną“*),
- organizační jednotka zahraniční právnické osoby (*„zagraniczna jednostka organizacyjna“*).

Jak vyplývá ze shora uvedeného, okruh kolektivních subjektů, u kterých je vyloučena trestní odpovědnost, není příliš široký. Obdobně je tomu i u ostatních zemí, kterým se autor v této práci věnuje. Ani v České republice není okruh právnických osob, u kterých je vyloučena trestní odpovědnost příliš široký. Řada autorů zastává názor, že v opačném případě, tj. při snaze o rozšiřování katalogu vyloučených subjektů na další právnické osoby, by taková úprava nemusela být dostatečně účinná.²¹⁰ Zároveň bývá upozorňováno na situace, ve kterých je absolutní vyloučení dalších vybraných subjektů z odpovědnosti za trestné činy v porovnání s jejich odpovědností za správní delikty v oblasti správního práva trestního neodůvodněná.

---

²¹⁰ Srov. např. ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 127.

Opět stejně jako v předchozích případech Rakouska a Německa je toto vymezení osobní působnosti v souladu s definicí trestně odpovědné právnické osoby obsažené v mezinárodních dokumentech, které právnické osoby definují obdobným způsobem jako „*jakýkoliv subjekt, který je právnickou osobou podle příslušného vnitrostátního práva, s výjimkou států nebo jiných veřejnoprávních subjektů při výkonu veřejné moci a veřejných mezinárodních organizací.*“

6.2.2. Rozsah kriminalizace

V rámci úvah o rozsahu kriminalizace se polský zákonodárce přiklonil ke koncepci odpovědnosti za taxativní výčet trestných činů uvedených v zákoně.²¹¹ Zcela v souladu se základní zásadou *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, je výčet trestných činů uveden v ustanovení čl. 16 PZ, když jednotlivé trestné činy jsou ve zhruba 15 dalších zákonech,²¹² jen namátkou lze uvést trestní zákon („*Kodeks karny*“) či zákon o finančních trestných činech („*Kodeks karny skarbowy*“).

Právnické osoby jsou trestně odpovědné za trestné činy proti hospodářským pravidlům, proti pravidlům peněžního oběhu a nakládání s cennými papíry, úplatkářství a protekce za úplatu, proti ochraně informací, proti věrohodnosti dokumentů, proti majetku, proti sexuální svobodě a mravnosti, proti životnímu prostředí, proti veřejnému pořádku, v oblasti nekalé konkurence, proti duševnímu vlastnictví, o teroristickém charakteru, proti prevenci narkomafie, vyplývající z farmaceutického kodexu,

---

²¹¹ K zakotvení taxativního výčtu trestných činů se přiklonil zákonodárce např. v Estonsku, Finsku, Litvě, Lucembursku či ve Slovinsku.

²¹² Jedná se o tyto zákony – Kodeks karny, Ustawa o działalności ubezpieczeniowej, Ustawa o obligacjach, Prawo bankowe, Prawo własności przemysłowej, Kodeks spółek handlowych, Ustawa o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz o zmianie niektórych ustaw, Ustawa o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, Ustawa o listach zastawnych i bankach hipotecznych, Ustawa o substancjach i preparatach chemicznych, Ustawa o odpadach, Ustawa o organizmach genetycznie zmodyfikowanych, Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Kodeks karny skarbowy.

vyplývající ze zákona o bezpečnosti veřejných hromadných akcí, proti daňovým povinnostem a povinnostem vyúčtování dotace, či subvence, proti celním povinnostem, proti devizovému hospodářství a proti pravidlům organizování hazardních her.²¹³

Přístup polského zákonodárce je obdobný jako v sousedním Slovensku či České republice před novelizací zákona č. 418/2011 Sb., zde se spíše vymyká rakouská úprava odpovědnosti za všechny trestné činy.²¹⁴ Jak již bylo naznačeno v samostatné kapitole o rakouské úpravě, Rakouskem zvolená kriminalizace je nepochybně méně náchylná k legislativním nedostatkům v tom ohledu, že eliminuje případné riziko opomenutí některé ze skutkových podstat trestných činů v rámci taxativního výčtu. Na druhé straně však nesporná výhoda polského přístupu spočívá v právní jistotě nejen orgánů činných v trestním řízení, ale též samotných občanů. Tato úprava staví na jisto, kterých trestných činů se právnická osoba (v rámci polské terminologie kolektivní subjekt) může dopustit a trestné činy, kterých se *ex lege* naopak dopustit nemůže. Toto pojetí rovněž lépe vyhovuje požadavku předvídatelnosti práva a zásadě *nullum crimen sine lege certa*.

Nevýhodou takto zvoleného rozsahu kriminalizace je budoucí nutnost novelizace výčtu trestných činů při změnách trestněprávní úpravy, či při zakotvení nové skutkové podstaty v rámci mezinárodního nebo evropského práva.

6.2.3. Konstrukce odpovědnosti

Polský zákonodárce přistoupil ke konstrukci trestní odpovědnosti kolektivních subjektů poněkud odlišně od ostatních zákonodárců v zemích, kterým se tato práce věnuje. I přesto jsou některé prvky přičitatelnosti trestného činu kolektivnímu subjektu konstruovány obdobně jako v okolních zemích. I v Polsku byla zakotvena souběžná odpovědnost fyzické a právnické osoby, nicméně rozhodnutí o odpovědnosti

---

²¹³ KUDRNA, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v polském právu. In: VANDUCHOVÁ, M., HOŘÁK, J. (eds.): Na křižovatkách práva. Pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 195.

²¹⁴ Tento přístup v českém prostředí obhajoval zejména KRÁL, V.: K trestní odpovědnosti právnických osob - východiska, obsah a systematika zákonné úpravy. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck. č. 8. 2002. Podobně s k tomuto přístupu staví též VANTUCH, P.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 10, 2003.

kolektivního subjektu za trestný čin nemá vliv na případnou administrativněprávní či civilní odpovědnost.²¹⁵

Kolektivní subjekt je odpovědný za trestný čin, kterého se dopustila fyzická osoba, která:

- jednala jménem nebo v zájmu kolektivního subjektu v rámci jeho zastupování, rozhodování, nebo vnitřní kontroly, ale též při překročení nebo nedodržení svého oprávnění či povinnosti při těchto činnostech,
- jednala v důsledku překročení oprávnění nebo nesplnění povinnosti osobou uvedenou v prvním odstavci,
- jednala jménem nebo v zájmu kolektivního subjektu se souhlasem nebo za vědomí osoby uvedené v prvním odstavci.

Dalším kumulativním předpokladem odpovědnosti kolektivního subjektu je, že jednáním shora vymezených osob došlo nebo mělo dojít k majetkovému nebo nemajetkovému prospěchu, tzn. je zde zakotven požadavek jednání fyzické osoby, které přineslo právnické osobě finanční či jinou výhodu.²¹⁶

Ze shora uvedeného je zároveň patrné, že okruh osob, jejichž jednání je přiřítelné kolektivnímu subjektu, není omezen na osoby, které jsou členy orgánů kolektivního subjektu, zaměstnance a osoby s rozhodujícím vlivem na kolektivní subjekt. Zákon umožňuje přiřítelnost jednání všech osob, které mají vztah ke kolektivnímu subjektu, což je podstatně širší koncepce, než kterou známe z okolních zemí. Tento přístup polského zákonodárce však nepochybně není na škodu a lze ho hodnotit spíše pozitivně.

Problematická se však jeví konstrukce trestní odpovědnosti kolektivního subjektu, která je podmíněna předchozím pravomocným rozhodnutím o odpovědnosti

---

²¹⁵ Srov. čl. 6 PZ.

²¹⁶ Poland: Phase 2. Report on the application on the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions, s. 53, odst. 160. Dostupné na <http://www.oecd.org/investment/anti-bribery/anti-briberyconvention/38030514.pdf>

konkrétní fyzické osoby. Zákon o odpovědnosti kolektivních subjektů totiž v čl. 4 výslovně stanoví následující:

„Kolektivní subjekt podléhá odpovědnosti, jestliže o trestném činu nebo daňovém trestném činu osoby uvedené v článku 3 PZ, bylo pravomocně rozhodnuto konečným odsuzujícím rozsudkem, trestním příkazem, konečným rozhodnutím, kterým bylo povoleno dobrovolné podřízení se odpovědnosti nebo konečné rozhodnutí o podmíněném zastavení řízení nebo konečné rozhodnutí o zastavení řízení v důsledku okolností vylučujících možnost potrestání pachatele.“²¹⁷

Tato úprava jakési sekundární odpovědnosti, tedy trestní odpovědnosti kolektivního subjektu jako následku odpovědnosti osoby fyzické, a vztahu mezi odpovědností fyzické a právnické osoby, byla v minulosti předmětem kritiky Evropské komise. Tento požadavek byl též předmětem zkoumání OECD, když v jedné ze zpráv (z ledna 2007) o uplatňování Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích se můžeme dočíst, že pracovní skupina doporučuje, aby Polsko, pokud jde o vyšetřování a stíhání zahraničního úplatkářství a souvisejících trestných činů, pozměnilo zákon o odpovědnosti kolektivních subjektů tak, že eliminuje požadavek na pravomocné odsouzení fyzické osoby jako předpoklad k řízení proti kolektivnímu subjektu.

Někteří polští autoři dokonce dovozují, že v případě, pokud nebude trestní stíhání zahájeno, například z důvodu úmrtí domnělého pachatele, nebo toto stíhání bude zastaveno, nebudou splněny podmínky pro zahájení trestního stíhání proti kolektivnímu subjektu.²¹⁸

---

²¹⁷ Stov. čl. 4 PZ:

Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności, jeżeli popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego przez osobę, o której mowa w art. 3, zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem skazującym, nakazem karnym, prawomocnym orzeczeniem o zezwoleniu na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności lub prawomocnym orzeczeniem warunkowo umarzającym postępowanie albo prawomocnym orzeczeniem o umorzeniu postępowania z powodu okoliczności wyłączających ściganie sprawy.

²¹⁸ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 181.

Jednotlivé požadavky čl. 4 PZ bývají důvodně označovány jako největší nedostatek polské úpravy trestání právnických osob. Nepochybně je to též jeden z důvodů, proč tato úprava v praxi nenachází potřebné uplatnění. Zákon vstoupil v účinnost již v roce 2003, avšak za první 4 roky své aplikační praxe nebyl obžalován žádný kolektivní subjekt.²¹⁹ Situace se postupně začala zlepšovat, když mezi roky 2011 a 2013 obdržely trestní soudy zhruba 20 návrhů na zahájení řízení proti kolektivním subjektům.²²⁰ Většina těchto případů je výsledkem trestních a daňových řízení proti členům orgánů společností, nebo společníků či akcionářů obchodních společností.²²¹ Jedná se o mimořádně nízká čísla, která mají též za následek velmi nízký zájem médií a širší veřejnosti o tuto problematiku. Dle Wasowicze navíc trestní řízení ve vztahu k fyzickým osobám obvykle trvá příliš dlouho, čímž odrazuje orgány činné v trestním řízení od pokračování v řízení proti právnickým osobám, které mohly mít prospěch z takového trestného činu.²²²

Posledním předpokladem dovození odpovědnosti kolektivního subjektu je zanedbání náležité opatrnosti kolektivního subjektu či zanedbání náležitého dozoru příslušného orgánu nad jednáním pachatele fyzické osoby.²²³

6.2.4. Trestní sankce

Sankční úprava zakotvená v polském zákoně o odpovědnosti kolektivních subjektů je do určité míry vyústěním právě opačného přístupu polského zákonodárce, na rozdíl od rakouského zákonodárce, k promítnutí závazků z mezinárodních smluv a norem evropského práva, které se vztahují k postihu deliktního jednání právnických

---

²¹⁹ Poland: Phase 2. Report on the application on the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions, s. 53, odst. 160. Dostupné na <http://www.oecd.org/investment/anti-bribery/anti-briberyconvention/38030514.pdf>

²²⁰ WASOWICZ, W. Persona immoralis? – criminal liability of legal persons. 2014, dostupné online na webové adrese <http://www.disputeresolutionpoland.com/2014/04/02/persona-immoralis-criminal-liability-of-legal-persons/> [cit. 19. 7. 2016].

²²¹ Ibidem.

²²² Ibidem.

²²³ Srov. čl. 5 PZ.

osob efektivními sankcemi. Rozdíl v implementaci mezinárodních závazků těchto dvou států v oblasti sankcí je velmi markantní.

Rakouská i Polská republika jsou signatáři obdobných mezinárodních smluv a rovněž jsou vázány normami práva Evropské unie, které v obecné rovině stanoví, že sankce ukládané právnickým osobám mají být účinné, přiměřené a odrazující. Některé z těchto nadnárodních závazků demonstrativně uvádějí i typy sankcí, avšak nezakotvují výslovný požadavek implementovat tyto sankce do národních právních řádů. Jako příklad je možné uvést společný závazek Polské a Rakouské republiky z rámcového rozhodnutí 2003/568 / SVV o boji proti korupci v soukromém sektoru, které ve svém čl. 6 stanoví, že právnické osoby by měly být postihovány pokutami trestní nebo jiné povahy s tím, že mohou být postihovány i jinými sankcemi, např.:

- zbavením oprávnění pobírat veřejné výhody nebo podpory,
- dočasným nebo trvalým zákazem provozování obchodní činnosti,
- uložením soudního dohledu,
- či zrušením na základě rozhodnutí soudu.²²⁴

Z uvedeného vyplývá, že sankční ustanovení by měla pokrývat alespoň pokutu, ale přijetí dalších sankcí není na škodu, ba naopak jsou demonstrativním způsobem předestřena. Vyjma shora uvedených sankcí jsou běžně uváděny též dočasné nebo trvalé uzavření provozoven právnické osoby užívaných pro spáchání trestného činu, či propadnutí látek, jež jsou předmětem trestných činů, nástrojů používaných nebo

---

²²⁴ Článek 6 rámcového rozhodnutí 2003/568 / SVV o boji proti korupci v soukromém sektoru

Sankce ukládané právnickým osobám

1. Každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby právnickou osobu odpovědnou podle čl. 5 odst.1 bylo možné postihnout účinnými, přiměřenými a odrazujícími sankcemi, které zahrnují pokuty trestní nebo jiné povahy a mohou zahrnovat i jiné sankce, například

- a) zbavení oprávnění pobírat veřejné výhody nebo podpory,
- b) dočasný nebo trvalý zákaz provozování obchodní činnosti,
- c) uložení soudního dohledu,
- d) zrušení rozhodnutím soudu.

2. Každý členský stát přijme opatření nezbytná k zajištění možnosti postihnout právnickou osobu odpovědnou podle čl. 5 odst. 2 účinnými, přiměřenými a odrazujícími sankcemi nebo opatřeními.

zamýšlených k použití při těchto trestných činech a výnosů z těchto trestných činů nebo propadnutím majetku v hodnotě odpovídající těmto výnosům, látkám či nástrojům.

Na rozdíl od rakouského monismu sankcí, které upravuje pouze pokutu, polský zákonodárce články 7 až 14 PZ připravil poměrně pestrý katalog sankcí, které lze kolektivnímu subjektu uložit. Svým postupem jednal spíše nad rámec svých mezinárodních závazků, což však není v tomto konkrétním případě na škodu. Kolektivní subjekt může být potrestán:

- peněžítým trestem („*karę pieniężną*“),
- propadnutím („*przepadek*“),
- zákazem propagace či reklamy provozované činnosti, vyráběných či prodávaných výrobků, poskytovaných služeb či jiných plnění („*zakaz promocji lub reklamy prowadzonej działalności, wytwarzanych lub sprzedawanych wyrobów, świadczonych usług lub udzielanych świadczeń*“),
- zákazem čerpání dotací, subvencí či jiných forem finanční podpory z veřejných prostředků („*zakaz korzystania z dotacji, subwencji lub innych form wsparcia finansowego środkami publicznymi*“),
- zákazem čerpání pomoci pocházející od mezinárodních organizací, kterých je Polsko členem („*zakaz korzystania z pomocy organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem*“),
- zákazem ucházet se o veřejné zakázky („*zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne*“),
- zákazem provozování hlavní či vedlejší činnosti („*zakaz prowadzenia określonej działalności podstawowej lub ubocznej*“),
- zveřejněním odsuzujícího rozsudku („*podanie wyroku do publicznej wiadomości*“).

V souladu s čl. 7 PZ může být peněžítý trest uložen ve výši od 5.000 do 20.000.000 PLN,²²⁵ avšak nikoliv ve výši přesahující 10% příjmu dosaženého

---

²²⁵ Kurzy devizového trhu dle údajů České národní banky ke dni 27.7.2016 činí:

Polsko (zlotý) – 1,00 PLN	=	6,180 CZK
1,00 EUR	=	4,37217 PLN

v příslušném daňovém roce, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání, ze kterého je dovozena odpovědnost kolektivního subjektu. Pro srovnání lze uvést výši peněžitého trestu v České republice, která se může pohybovat v rozmezí celkové výměry od 20.000,- Kč do 1.460.000.000,- Kč.²²⁶ Polský peněžitý trest se v českých korunách může pohybovat v rozmezí celkové výměry od 30.900,- Kč do 123.600.000,- Kč. Je na první pohled zřejmé, že výše dolní hranice trestní sazby je v Polsku téměř 1,5 násobná, nicméně horní hranice trestní sazba je téměř 12ti násobně nižší než v České republice. Tento druh trestní sankce má v Čechách podstatně represivnější charakter než v sousedním Polsku, byť jejich podstata je obdobná, tj. postihnout majetek trestně odpovědné právnické osoby. Polská úprava rovněž činí výši peněžitého trestu závislou na majetkových poměrech kolektivního subjektu jako pachatele, když výše peněžitého trestu nesmí přesáhnou 10% zisku dosaženého v příslušném roce. Peněžité tresty se *in concreto* mohou podstatně lišit u různých kolektivních subjektů, což je s ohledem na povahu tohoto trestu pochopitelné, neboť majetkové poměry kolektivního subjektu významně ovlivňují vymožitelnost této sankce.

Dle ustanovení § 8 PZ může soud uložit sankci propadnutí věci pocházející (být i nepřímou) z nedovoleného jednání nebo věci, která ke spáchání nedovoleného jednání sloužila či k němu byla určena, dále majetkového prospěchu pocházejícího z nedovoleného jednání, či ekvivalentu hodnoty věci nebo majetkového prospěchu pocházejícího z nedovoleného jednání.

Ustanovení § 9 PZ představuje taxativní výčet dalších 6 druhů trestních sankcí. Vyjma sankce zveřejnění odsuzujícího rozsudku může soud uložit každou z nich na dobu jednoho roku až pěti let.

Mezi zbývajících sankcemi se jako méně obvyklá jeví sankce zákazu propagace či reklamy provozované činnosti, která není zakotvena v žádném z právních řádů, kterými se tato práce zabývá. Stávající velmi omezená praxe však uplatňuje spíše

---

²²⁶ Srov. § 18 ZTOPO.

ustanovení o peněžitých trestech a na širší prvostupňovou, či dokonce odvolací praxi bude nutné ještě vyčkat.²²⁷

Zbylé druhy trestních sankcí zakotvují různé podoby zákazu určitého jednání a mezi ostatními státy nejsou nikterak neobvyklé. Jedná se o zákaz čerpání dotací, subvencí či jiných forem finanční podpory z veřejných prostředků, zákaz čerpání pomoci pocházející od mezinárodních organizací, kterých je Polsko členem, zákaz ucházení se o veřejné zakázky, zákaz provozování hlavní či vedlejší činnosti.

Poslední sankcí, která vhodně doplňuje shora uvedený výčet je zveřejnění odsuzujícího rozsudku. Jedná se o sankci, která nepostihuje majetek kolektivního subjektu, ani nikterak neomezuje jeho činnost. Smyslem této sankce je spíše působit na kolektivní subjekt za pomoci širšího veřejného mínění a působit difamační účinky.

---

²²⁷ WASOWICZ, W. Persona immoralis? – criminal liability of legal persons. 2014, dostupné online na webové adrese <http://www.disputeresolutionpoland.com/2014/04/02/persona-immoralis-criminal-liability-of-legal-persons/> [cit. 27. 7. 2016].

6.3 Trestní odpovědnosti právnických osob *de lege ferenda*

Polská úprava trestání kolektivních subjektů prostředky trestního práva je v účinnosti výrazně déle než v sousední Slovenské nebo České republice, přesto se významnější aplikace v praxi nedočkala. Polský zákonodárce zakotvil mechanismus, který by v praxi měl vést k dovození trestní odpovědnosti právnických osob (kolektivních subjektů), ale s přihlédnutím k počtu obviněných osob a k jednotlivým případům lze konstatovat, že tento mechanismus funguje pouze stěží. Namísto toho polské orgány využívají některé dosavadní mechanismy typu občanského zabavení či daňové konfiskace, které jsou hlouběji zakořeněny v polské právní tradici a právním vědomí. Je tudíž na místě uvažovat o změně dosavadní úpravy.

Jako vhodná východiska z této situace vidím následující dvě. Prvním z nich je zrušení nefunkční úpravy trestního práva a návrat k dosavadním mechanismům, které se již v průběhu let osvědčily. Toto je samozřejmě možné pouze v případě, že do této úpravy budou promítnuty závazky Polské republiky z mezinárodního a evropského práva, kterými jsou především zakotvení účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí, odpovědnost právnických osob za vymezené delikty, zajištění práva na spravedlivý proces *etc.* V rámci této varianty by bylo vhodné přiklonit se k modelu, který zná právní řád Spolkové republiky Německo, tj. zakotvit systém administrativněprávní odpovědnosti právnických osob. Tento model zachovává tradiční zásady kontinentálního trestního práva založeného na individuální trestní odpovědnosti právnických osob a upravuje postih právnických osob prostředky správního práva.

Kromě toho lze nepochybně zvažovat též úpravu stávajících mechanismů, které polská praxe využívá podstatně častěji. Jako příklad lze uvést právě občanskoprávní zabavení či daňovou konfiskaci.

Při odstranění trestní úpravy však může nastat ztížená situace u odčerpání výnosů z trestné činnosti, eventuálně při odebrání nástrojů trestné činnosti. Kierzyńska uvádí, že polské právo nestanoví jiný mechanismus, který by umožnil konfiskaci

výnosů z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti bez odsouzení za trestný čin.²²⁸ Hlavní překážky pro zakotvení obdobného mechanismu v jiném právním odvětví jsou dle této autorky ústavní povahy – takové opatření by mohlo porušit základní ústavní principy polského právního řádu, *in concreto* ochranu majetku a presumpci nevinu, tj. obdobné principy uvedené v člancích 17 (1) a 48 (1) Listiny základních práv Evropské unie.

Avšak ani shora uvedený institut civilního práva, zcela oddělený od trestního řízení není příliš hojně využíván – v roce 2011 bylo žalobci podáno na 276 žalob.²²⁹ Dle ustanovení čl. 412 polského občanského zákoníku může soud uložit propadnutí prospěchu, pokud byl záměrně poskytnutý výměnou za spáchání skutku, který je zákonem zakázán.²³⁰ Tento institut se zcela zaměřuje na osobu (*in personam*), nikoliv na věc takto získanou (*ad rem*). Tato úprava se tudíž výnosů z trestné činnosti týká spíše okrajově, přestože má některé společné rysy.

Dalším zmíněným a užívaným institutem je daňová kvazikonfiskace podle ustanovení čl. 30 zákona o dani z příjmu z roku 1991. Tato úprava jednoznačně vylučuje zdanění výnosů z trestné činnosti, tudíž může být užita bez předchozího trestního řízení, avšak může být užita po trestním řízení, pokud je zřejmé, že „skryté příjmy“ plynou z trestné činnosti. Sazba daně u skrytých příjmů činí 75 %.

Kromě transformace stávající trestní úpravy do úpravy správněprávní a případné změny a provázání s dalšími odvětvími především veřejného práva přichází v úvahu novelizace dosavadní trestní úpravy v zákoně o odpovědnosti kolektivních subjektů.

---

²²⁸ KIERZYNKA, R. Liability of legal persons in Poland - Legal framework, its advantages, shortcomings and auxiliary institutions - Confiscation of assets as the way of counteraction and fighting the corporate crimes. Dostupné na webové adrese https://www.pism.pl/files/?id_plik=11310

²²⁹ Ibidem.

²³⁰ Kodeks cywilny

Artykuł. 412. ... Sąd może orzec przepadek świadczenia na rzecz Skarbu Państwa, jeżeli świadczenie to zostało świadomie spełnione w zamian za dokonanie czynu zabronionego przez ustawę lub w celu niegodziwym...

Jak bylo naznačeno v předchozích podkapitolách, některé konstrukce zákona o odpovědnosti kolektivních subjektů lze zachovat, neboť se příliš nevymykají ostatním susedním úpravám, kde v praxi nepůsobí větší obtíže. Jako příklady takového lze uvést vymezení věcné a osobní působnosti, rozsah kriminalizace, bohatou úpravu trestních sankcí či právní úpravu promlčení a zahlazení odsouzení.

Největší potíže v praxi působí čl. 4 PZ a tímto zakotvená podmíněnost trestní odpovědnosti kolektivních subjektů předchozím pravomocným rozhodnutím o odpovědnosti osoby fyzické. Jedná se o úpravu kritizovanou polskou doktrínou,²³¹ Evropskou Komisí či orgány OECD. O důvodnosti této kritiky svědčí též tristní statistiky uvedené v předchozích podkapitolách. Dílčím řešením by mohlo být například vyškrtnutí článku čtvrtého, jak již řada autorů v minulosti navrhovala.²³²

---

²³¹ KULESZA, C.: *Prawo krzywdzace przedsiębiorców*, Białystok: Temida 2, 2004, s. 165 *et seq.*

²³² JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, s. 182.

6.4 Shrnutí

Polská úprava trestání kolektivních subjektů je stále relativně mladou právní úpravou, když v účinnost vstoupila v roce 2003. Již v tuto chvíli je ale možné vyhodnotit první roky aplikační praxe polských orgánů činných v trestním řízení a zabývat se pozitivními a negativními aspekty přístupu polského zákonodárce.

Zkušenosti našeho severního souseda potvrzují a ukazují, že ani zde nedochází k intenzivní aplikaci norem, vztahujících se k trestní odpovědnosti právnických osob. Několik úvodních let po vstupu PZ v účinnost nevedlo prakticky k žádným aplikačním výsledkům. Změna situace nastala teprve v posledních letech, ve kterých lze vysledovat mírně vzrůstající trend v počtu zahájených řízení proti kolektivním subjektům. Stále však uvažujeme pouze v počtu desítek, nikoliv stovek či dokonce tisíců případů.

Patně nejvíce je řádná aplikace zákona znemožněna ustanovením čl. 4 PZ, který váže odsouzení kolektivního subjektu na předchozí odsouzení osoby fyzické. Na toto ustanovení se snesla kritika nejen z řad polských trestněprávních autorů, ale též z nadnárodních organizací, ve kterých je Polsko členem.

Na druhou stranu však dlužno uvést, že co do ostatních prvků konstrukce trestní odpovědnosti kolektivních subjektů polský zákonodárce nijak významně nevybočuje z evropských standardů a v některých ohledech lze danou úpravu hodnotit i pozitivně. Jako příklad lze uvést pestrý katalog trestních sankcí, který soudu umožňuje lépe vyhodnotit a individualizovat sankci ve vztahu ke konkrétnímu protiprávnímu jednání. Rovněž přičitatelnost protiprávního jednání všech osob, které mají vztah ke kolektivnímu subjektu lze hodnotit spíše pozitivně, přestože se jedná o podstatně širší koncepci, než kterou známe z okolních zemí.

7. Závěr

Institut trestní odpovědnosti právnických osob není z těch, které by ve střední Evropě prošly dalekosáhlým historickým vývojem. Svým původem se jedná o institut, jehož historické kořeny sahají především do Anglie a Walesu, tedy zemí zcela odlišného typu právní kultury. Jednotlivé státy, kterými se tato práce zabývá, tudíž v různě modifikovaných variantách převzaly tento institut a inkorporovaly do svého právního řádu jakýsi cizí prvek. Pohledem střední Evropy se jedná o institut, který je poměrně nový, mladý a který výrazně zasáhl do existujících osvědčených principů kontinentální právní kultury. I z tohoto důvodu je právní naukou označován za mimořádně sporný.

Zákonodárce jednotlivých zemí střední Evropy a jejich legislativní činnost významným způsobem ovlivňují mezinárodněprávní nástroje odlišné právní síly. Může se jednat o závazné mezinárodní smlouvy, které mají mnohdy v jednotlivých právních řádech přednost před zákonem, pokud nastane jejich kolize se zákonem, či řada mezinárodních požadavků a doporučení právně nezávazné povahy. Obecně se však jedná o nástroje, jenž vyžadují po svých adresátech zakotvení účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí. Tato opatření jsou co do způsobu implementace obsažených závazků zpravidla flexibilní. Jednotlivým státům je nabídnuta volnost při volbě odpovídajícího právního odvětví, tj. zda zvolí cestu sankcionování prostředky trestního práva či práva správního.

Přestože zkoumané právní řády spadají do germánského okruhu kontinentálního typu právní kultury a jsou si vzájemně poměrně blízké, jednotliví zákonodárci přistoupili k řešení účinného sankcionování právnických osob odlišně. Například státy s totožnou výchozí pozicí jako Česká a Slovenská republika, které po desetiletí pojil jednotný proces tvorby a aplikace práva, stejně tak jako proces vývoje jak právního řádu jako celku, tak i jeho jednotlivých skladebných prvků, využili v původně zakotvené podobě zcela odlišné modely trestní odpovědnosti právnických osob.

V této práci byly předestřeny základní skladební prvky německé úpravy, která postihuje protiprávní jednání právnických osob za pomoci administrativněprávních sankcí. Německá úprava *de lege lata* vychází z tradičních principů trestního práva

kontinentálního typu právní kultury, zejména ze zásady individuální trestní odpovědnosti fyzické osoby, která byla u jeho nejbližších sousedů poněkud upozaděna. Vyústěním tohoto pojetí je uznání sankční způsobilosti právnických osob omezené na právní následky podle správního práva a rovněž jsou upraveny právní následky protiprávních jednání, které jsou kvalifikovány jako trestné činy. Stávající odpovědnost právnické osoby za spáchaný trestný čin je vnímána spíše jako netrestní, avšak otázka povahy sankcí ukládaných právnickým osobám není německou doktrínou řešena zcela jednotně a objevují se názory, že odpovědnost spolku za trestný čin je odpovědností quasitrestní.

Model administrativní odpovědnosti byl v posledních letech podroben poměrně zásadní odborné debatě, kdy i nadále probíhají intenzivní diskuse o zavedení pravé trestní odpovědnosti právnických osob. Konkrétní reformní podobu ukázal návrh zákona o trestání spolků, který byl představen na podzim roku 2013 ministrem spravedlnosti Severního Porýní – Vestfálska. Jedná se o návrh, který se snaží mj. reagovat na vývoj právních řádů okolních států a také na stále sílící hospodářskou sílu národních a nadnárodních korporací. I na této debatě je možné sledovat evoluci a vzájemné prolínání, sblížování a přizpůsobování právních úprav a institutů odlišných právních oblastí. Jelínek v této souvislosti hovoří o době tzv. transnacionalizace a transglobalizace právních řádů, ve které je ovlivňování právních řádů navzájem přirozeným procesem.²³³

Rakouský zákonodárce se rozhodl odpovědět na nadnárodní požadavky deliktní odpovědnosti právnických osob veřejnoprávními prostředky a jejich trestání účinnými, přiměřenými a odstrašujícími sankcemi tím, že zakotvil model pravé trestní odpovědnosti právnických osob. Učinil tak poměrně komplexně, podrobně a důkladně. Tato úprava má za sebou zhruba deset let aplikační praxe, přičemž obdobně jako v jiných státech se zavedenou pravou trestní odpovědností právnických osob je zřejmá snaha orgánů činných v trestním řízení o stále častější aplikaci nového zákona.

Zřejmě nejvíce se rakouská úprava vymyká svým monistickým pojetím trestních sankcí. Někteří autoři dále poukazují na to, že právní úprava jediného typu sankce –

---

²³³ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007. s. 216.

peněžité pokuty není dostatečná, a to ani přes svoji podrobnou a důkladnou úpravu.²³⁴ Ze srovnání s jinými státy, které zavedly pravou trestní odpovědnost právnických osob s pestrým katalogem trestních sankcí je zřejmé, že tyto v praxi aplikují též jiné sankce jako např. propadnutí majetku, zbavení oprávnění pobírat veřejné výhody nebo podpory, dočasný nebo trvalý zákaz provozování obchodní činnosti, uložení soudního dohledu nad právnickou osobou, zrušení právnické osoby rozhodnutím soudu apod. V praxi je však přesto nejčastěji používána určitá forma peněžitého trestu, jako obdoba rakouské sankce pokuty.²³⁵ Na druhou stranu však dlužno dodat, že pokud se právnická osoba nedopouští pouze trestných činů majetkové povahy (zejména hospodářských trestných činů), je na místě zakotvit též jiné formy sankčních opatření, které budou více příléhavým právním následkem protiprávního jednání tak, jako existuje diferenciací trestů určených fyzickým osobám. V opačném případě by bylo ke zvážení, zda nepostačí sankční úprava prostředky správního práva, které jakousi obdobu této sankce zakotvuje.

Slovenského zákonodárce přiměly negativní zkušenosti s modelem tzv. nepravé trestní odpovědnosti a dále též mezinárodní doporučení k znovuotevření tématu účinného sankcionování právnických osob. Dne 13. 11. 2015 byl v Národní radě Slovenské republiky schválen zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, který vstoupil v účinnost dne 1. 7. 2016. a který zavedl do právního řádu Slovenské republiky model tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob. Jedná se o další stát, který upřednostnil právě tento model trestní odpovědnosti. Slovensko se rozhodlo pro komplexní úpravu v samostatném zákoně, která obsahuje základy trestní odpovědnosti právnických osob, devět druhů trestů, kterými je možno sankcionovat právnické osoby, a z procesního pohledu nezůstal opomenut ani postup orgánů činných v trestním řízení a soudů v trestním řízení proti právnickým osobám. Jedná se o úpravu takřka bez aplikační praxe. I přes některé dílčí výhrady k přijaté úpravě lze zavedené řešení považovat za kvalitativní posun vpřed oproti naprosto disfunkční dosavadní úpravě.

---

²³⁴ Srov. JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 214.

²³⁵ „Poznatky z praxe ukazují, že dosud nejčastěji ukládaným trestem v České republice je trest peněžitý, který byl uložen ve 40 % z celkového počtu pravomocně uložených trestů v letech 2013 a 2014.“ In: JELÍNEK, J.: Nad koncepcí trestní odpovědnosti právnických osob, Kriminální právo, Praha: Ministerstvo vnitra ČR, č. 1. 2016.

Polský zákonodárce pristoupil k trestání kolektivních subjektů v roce 2003. Zkušenosti našeho severního souseda potvrzují a ukazují, že ani zde nedochází k intenzivní aplikaci norem, vztahujících se k trestní odpovědnosti právnických osob. Několik úvodních let po vstupu PZ v účinnost nevedlo prakticky k žádným aplikačním výsledkům, situace se mění teprve v posledních letech, kdy lze vysledovat mírně vzrůstající trend v počtu zahájených řízení proti kolektivním subjektům. Stále však uvažujeme pouze v počtu desítek, nikoliv stovek či dokonce tisíců případů.

Patrně nejvíce je řádná aplikace zákona znemožněna ustanovením čl. 4 PZ, který váže odsouzení kolektivního subjektu na předchozí odsouzení osoby fyzické. Na toto ustanovení se snesla kritika nejen z řad polských trestněprávních autorů, ale též z nadnárodních organizací, jichž je Polsko členem. Na druhou stranu však musím uvést, že co do ostatních prvků konstrukce trestní odpovědnosti kolektivních subjektů polský zákonodárce nijak významně nevybočuje z evropských standardů a v některých ohledech lze danou úpravu hodnotit i pozitivně. Jako příklad lze uvést pestrý katalog trestních sankcí, který soudu umožňuje lépe vyhodnotit a individualizovat konkrétní sankci ve vztahu ke konkrétnímu protiprávnímu jednání. Rovněž přičitatelnost protiprávního jednání všech osob, které mají vztah ke kolektivnímu subjektu lze hodnotit spíše pozitivně, přestože se jedná o podstatně širší koncepci, než kterou známe z okolních zemí.

V samotném závěru je možno shrnout, že zcela jednoznačným zákonodárným trendem v úpravě sankcionování právnických osob je zakotvení modelu tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob v některé z norem trestního práva, ať už se jedná o trestní zákoník nebo častěji o speciální komplexní úpravu v samostatném zákoně. Jednotlivé státy volí různě širokou výšeč právnických osob, které jsou vedeny k trestní odpovědnosti, přičemž obecně se snaží zajistit, aby nedocházelo k situacím, ve kterých by státy trestaly samy sebe či jiné státy. V oblasti rozsahu kriminalizace však širší shoda nepanuje. Státy se pohybují v rozmezí restriktivního pojetí slovenského zákonodárce, tj. odpovědnosti za vymezený katalog trestných činů, který zohledňuje pouze mezinárodní závazky Slovenské republiky, které pro ni vyplývají z mezinárodních nástrojů, kterými je Slovenská republika vázána, a dále závazky vyplývající z členství v Evropské unii, až po extenzivní pojetí rakouského zákonodárce, který zakotvil odpovědnost za všechny

trestné činy. Osobně se však přikláním k úpravě odpovědnosti formou negativního taxativního výčtu, který považuji z pohledu právní jistoty za nejvhodnější. Vyjma Rakouska zákonodárci při zakotvení právních následků protiprávního jednání právnických osob využily systém sankcí, který je dostatečně členitý a který umožňuje soudu výběr nejvhodnější sankce, případně jejich kombinaci. Inspiračním zdrojem byla pro jednotlivé státy nepochybně doporučení obsažená v rámcových rozhodnutích uvedených ve druhé kapitole. Pestrý katalog sankcí hodnotím spíše pozitivně.

Do budoucna bude zajímavé sledovat další proces sbližování legislativy v oblasti trestání právnických osob v právních řádech evropských států.

Seznam zkratk

Sb.	Sbírka zákonů
Sb. m. s.	Sbírka mezinárodních smluv
Sb. rozh. tr.	Sbírka rozhodnutí československých soudů – část trestní (1949–1959) Sbírka rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR – část trestní (1960–1969) Sbírka soudních rozhodnutí – část trestní (1970) Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní (1971- dodnes)
sp. zn.	spisová značka
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnost a právnických osob a řízení proti nim
tr. zák.	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
tr. řád.	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
zák. mládeže	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
PřesZ	zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
StGB	Strafgesetzbuch (Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322))

OWiG	Ordnungswidrigkeitengesetz - Gesetz über Ordnungswidrigkeiten in der Fassung v. 19. 2. 1987 BGBl. Teil I. S. 602. (zákon o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů)
VerbStrG	Verbandstrafgesetz - návrh zákona o trestání spolků, který byl představen na podzim roku 2013 ministrem spravedlnosti Severního Porýní – Vestfálska
VbVG	Bundesgesetz über Verantwortlichkeit von Verbänden für Straftaten (Verbandsverantwortlichkeitsgesetz – VbVG). 2005
PZ	Zákon č. 197/2002 Dz. U., o odpovědnosti kolektivních (hromadných) subjektů za činy zakázané pod hrozbou trestu (Dz.U. 2002 nr 197 poz. 1661, Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary)
STOPO	Zákon č. 91/2016 Z.z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov
STZ	Zákon č. 300/2005 Z. z., trestní zákon

Přílohy

Příloha č. 1 – Návrh VerbStrG

Entwurf eines Gesetzes zur Einführung der strafrechtlichen Verantwortlichkeit von Unternehmen und sonstigen Verbänden

Vom ...

Der Bundestag hat folgendes Gesetz beschlossen:

I. Erster Teil Verbandsstraftaten

Artikel 1

Verbandsstrafgesetzbuch

(VerbStrG)

§ 1 Persönlicher und sachlicher Anwendungsbereich

(1) Verbände im Sinne dieses Gesetzes sind juristische Personen, nicht rechtsfähige Vereine und rechtsfähige Personengesellschaften des privaten und öffentlichen Rechts.

(2) Zuwiderhandlungen im Sinne dieses Gesetzes sind Zuwiderhandlungen gegen ein Strafgesetz, soweit sie nicht in Ausübung hoheitlicher Befugnisse vorgenommen werden. Zuwiderhandlungen sind verbandsbezogen, wenn durch sie Pflichten verletzt worden sind, die den Verband treffen, oder wenn durch sie der Verband bereichert worden ist oder bereichert werden sollte.

(3) Entscheidungsträger im Sinne dieses Gesetzes sind

a) vertretungsberechtigte Organe einer juristischen Person oder Mitglieder solcher Organe,

b) der Vorstand eines nicht rechtsfähigen Vereins oder Mitglieder eines solchen Vorstandes,

c) vertretungsberechtigte Gesellschafter einer rechtsfähigen Personengesellschaft oder

d) Personen, die in einem Betrieb oder einem Unternehmen einer juristischen Person oder Personenvereinigung eine Leitungsfunktion verantwortlich wahrnehmen, wozu auch die Überwachung der Geschäftsführung oder die Ausübung von Kontrollbefugnissen in leitender Stellung gehört.

(4) Rechtsnachfolger im Sinne dieses Gesetzes ist ein Verband, der im Wege der Gesamtrechtsnachfolge oder der partiellen Gesamtrechtsnachfolge durch Aufspaltung (§ 123 Umwandlungsgesetz) an die Stelle eines anderen Verbandes getreten ist. Der Gesamtrechtsnachfolge sind andere Arten der Umwandlung sowie die Einzelrechtsnachfolge gleichgestellt, wenn der Erwerber alle wesentlichen Wirtschaftsgüter des Rechtsvorgängers übernimmt und die übernommenen Wirtschaftsgüter in im Wesentlichen gleicher Weise einsetzt.

§ 2 Verbandsstraftaten

(1) Ist durch einen Entscheidungsträger in Wahrnehmung der Angelegenheiten eines Verbandes vorsätzlich oder fahrlässig eine verbandsbezogene Zuwiderhandlung begangen worden, so wird gegen den Verband eine Verbandssanktion verhängt.

(2) Ist in Wahrnehmung der Angelegenheiten eines Verbandes eine verbandsbezogene Zuwiderhandlung begangen worden, so wird gegen den Verband eine Verbandssanktion verhängt, wenn durch einen Entscheidungsträger dieses Verbandes vorsätzlich oder fahrlässig zumutbare Aufsichtsmaßnahmen, insbesondere technischer, organisatorischer oder personeller Art, unterlassen worden sind, durch die die Zuwiderhandlung verhindert oder wesentlich erschwert worden wäre.

(3) Ist im Falle des Absatz 2 die Zuwiderhandlung im Ausland begangen worden, so wird eine Verbandssanktion nur verhängt, wenn sie auf einen Verband bezogen ist, der seinen Sitz im Anwendungsbereich dieses Gesetzes hat. Die §§ 3 bis 7 des Strafgesetzbuches bleiben unberührt.

(4) Die Verbandssanktion wird gegen den Rechtsnachfolger verhängt, wenn diesem im Zeitpunkt des Rechtsübergangs die Zuwiderhandlung ganz oder zum Teil bekannt oder aus Leichtfertigkeit nicht bekannt war. Gegen den Rechtsvorgänger verhängte Sanktionen wirken auch gegen den Rechtsnachfolger.

§ 3 Allgemeine Bestimmungen

(1) Für Straftaten im Sinne des § 2 Absatz 1 und 2 (Verbandsstraftaten) gelten die Vorschriften des Allgemeinen Teils des Strafgesetzbuchs sinngemäß, soweit sie nicht ausschließlich auf natürliche Personen anwendbar sind und dieses Gesetz nichts anderes bestimmt.

(2) Die Verjährung der Verbandsstraftat richtet sich nach der Strafdrohung des Gesetzes, dessen Tatbestand die verbandsbezogene Zuwiderhandlung verwirklicht, ohne Rücksicht auf Schärfungen oder Milderungen, die nach den Vorschriften des Allgemeinen Teils oder für besonders schwere oder minder schwere Fälle vorgesehen sind. Sie beginnt, sobald die Zuwiderhandlung beendet ist. Tritt ein zum Tatbestand der Zuwiderhandlung gehörender Erfolg erst später ein, so beginnt die Verjährung mit diesem Zeitpunkt. Sie wird unterbrochen durch die in § 78c Absatz 1 des Strafgesetzbuchs aufgeführten Handlungen gegenüber dem Verband.

(3) Ist die verbandsbezogene Zuwiderhandlung nur auf Antrag, mit Ermächtigung oder auf Strafverlangen verfolgbar, so können die entsprechenden Rechte gegenüber dem Verband nicht gesondert ausgeübt werden.

§ 4 Verbandsanktionen

(1) Verbandstrafen sind

1. die Verbandsgeldstrafe,
2. die Verbandsverwarnung mit Strafvorbehalt,
3. die öffentliche Bekanntmachung der Verurteilung.

(2) Verbandsmaßregeln sind

1. der Ausschluss von Subventionen,
2. der Ausschluss von der Vergabe öffentlicher Aufträge,
3. die Verbandsauflösung.

§ 5 Absehen von Sanktionen

(1) Das Gericht kann von einer Verbandssanktion absehen, wenn der Verband ausreichende organisatorische oder personelle Maßnahmen getroffen hat, um vergleichbare Verbandsstraftaten in Zukunft zu vermeiden und wenn ein bedeutender Schaden nicht entstanden oder dieser zum überwiegenden Teil wieder gut gemacht ist.

(2) Hat der Verband durch freiwilliges Offenbaren wesentlich dazu beigetragen, dass eine Verbandsstraftat aufgedeckt werden konnte und den Ermittlungsbehörden Beweismittel zur Verfügung gestellt, die geeignet sind, die Tat nachzuweisen, so kann das Gericht von Strafe absehen, wenn der Verband ausreichende organisatorische und personelle Maßnahmen getroffen hat, vergleichbare Verbandsstraftaten in Zukunft zu vermeiden.

(3) Die organisatorischen und personellen Maßnahmen im Sinne der Absätze 1 und 2 hat der Verband auf Verlangen darzulegen und glaubhaft zu machen.

(4) Ein Absehen von Strafe nach Absatz 2 ist ausgeschlossen, wenn der Verband die zum Tatnachweis geeigneten Beweismittel erst offenbart, nachdem die Eröffnung des Hauptverfahrens (§ 207 der Strafprozessordnung) beschlossen worden ist.

§ 6 Verbandsgeldstrafe

(1) Die Verbandsgeldstrafe wird in Tagessätzen verhängt. Sie beträgt mindestens fünf und, wenn das Gesetz nichts anderes bestimmt, höchstens dreihundertsechzig volle Tagessätze.

(2) In der Entscheidung werden Zahl und Höhe der Tagessätze angegeben.

(3) Bei der Zu messung wägt das Gericht die Umstände, die für und gegen den Verband sprechen, gegeneinander ab. Dabei kommen namentlich in Betracht das Gewicht und die Auswirkungen der verbandsbezogenen Zuwiderhandlung, Art, Schwere und Dauer des Organisationsmangels im Verband, etwaige Vorkehrungen des Verbandes zur Vermeidung vergleichbarer Taten, die Gefahr der Wiederholung sowie sein Verhalten nach der Tat, besonders sein Bemühen, den Schaden wiedergutzumachen.

(4) Der Tagessatz ist nach der Ertragslage des Verbandes unter Berücksichtigung seiner sonstigen wirtschaftlicher Leistungsfähigkeit zu bemessen. Er ist mit einem Betrag festzusetzen, der dem 360. Teil des Jahresertrages entspricht, mindestens jedoch mit 100 Euro. Die Verbandsgeldstrafe darf insgesamt 10 von Hundert des durchschnittlichen Gesamtumsatzes des Unternehmens oder der Unternehmensvereinigung nicht übersteigen.

(5) Ertragslage und Gesamtumsatz können geschätzt werden. Bei der Ermittlung ist der weltweite Umsatz aller natürlichen und juristischen Personen der letzten drei Geschäftsjahre, die der Entscheidung vorausgegangen sind, zugrunde zu legen, soweit diese als wirtschaftliche Einheit operieren.

(6) Wird die Verbandsstrafe gegen den Rechtsnachfolger verhängt, so richtet sie sich nach der wirtschaftlichen Leistungsfähigkeit des Rechtsvorgängers zum Zeitpunkt des Übergangs der Rechte.

§ 7 Verbandsverwarnung mit Strafvorbehalt

(1) Das Gericht kann neben dem Schuldspruch den Verband verwarnen, eine Geldstrafe bestimmen und die Verurteilung zu dieser Strafe vorbehalten, wenn

1. bei Gesamtwürdigung der Tat unter Berücksichtigung von Art und Ausmaß der Pflichtverletzung des Verbandes und der Verlässlichkeit der Entscheidungsträger eine Verhängung der Geldstrafe entbehrlich ist,

2. wenn zu erwarten ist, dass durch die Verhängung von Auflagen oder Weisungen Verbandsstraftaten in Zukunft vermieden werden und
3. die Verteidigung der Rechtsordnung die Verurteilung zu Strafe nicht gebietet.

(2) Neben der Verwarnung kann auf Verfall, Einziehung oder Unbrauchbarmachung erkannt werden. Die öffentliche Bekanntmachung der Verurteilung kann angeordnet werden.

§ 8 Bewährungszeit, Auflagen und Weisungen

(1) Das Gericht bestimmt die Dauer der Bewährungszeit. Sie darf drei Jahre nicht überschreiten und ein Jahr nicht unterschreiten.

(2) Das Gericht kann den verwarnten Verband anweisen,

1. den aus der Tat entstandenen Schaden wiedergutzumachen,
2. einen Geldbetrag zugunsten einer gemeinnützigen Einrichtung oder der Staatskasse zu zahlen,
3. organisatorische oder personelle Maßnahmen zu treffen, um vergleichbare Verbandsstraftaten in Zukunft zu vermeiden und dem Gericht oder einem vom Gericht zu bestimmenden Sachverständigen in regelmäßigen Abständen über diese Maßnahmen zu berichten.

(3) Die Weisung nach Absatz 2 Nummer 3 darf nur mit Einwilligung des verurteilten Verbandes erteilt werden. Die §§ 59b und 59c des Strafgesetzbuchs geltenden entsprechend.

§ 9 Bekanntgabe der Verurteilung

(1) Ist durch eine Verbandsstraftat eine große Zahl von Personen geschädigt worden, kann das Gericht die öffentliche Bekanntmachung der Verurteilung anordnen.

(2) Die Art der Bekanntmachung ist im Urteil zu bestimmen.

§ 10 Ausschluss von der Vergabe öffentlicher Aufträge

(1) Wird der Verband wegen einer Straftat nach § 2 Absatz 1 dieses Gesetzes zu einer Geldstrafe von mehr als 180 Tagessätzen verurteilt, so kann das Gericht zugleich anordnen, dass der Verband als Bewerber oder Bieter vom Wettbewerb um Liefer-, Bau- oder Dienstleistungsaufträge öffentlicher Auftraggeber nach § 98 Nummer 1 bis 3, 5 und 6 des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen ganz oder teilweise ausgeschlossen wird, wenn die Straftat unter Verletzung von Pflichten begangen wurde, die mit der Erfüllung von Liefer-, Bau- oder Dienstleistungsaufträgen verbunden sind.

(2) Die Ausschlussfrist darf ein Jahr nicht unterschreiten. Für die Höchstfrist gilt § 46 des Bundeszentralregistergesetz entsprechend.

§ 11 Ausschluss von Subventionen

(1) Wird der Verband wegen einer Straftat nach § 2 Absatz 1 dieses Gesetzes aus Anlass einer vorsätzlichen Zuwiderhandlung zu einer Geldstrafe von mehr als 180 Tagessätzen verurteilt, so kann das Gericht zugleich anordnen, dass der Verband von Subventionen im Sinne des § 264 des Strafgesetzbuches ganz oder teilweise ausgeschlossen wird, es sei denn, dass auf die beantragte Subvention ein Rechtsanspruch besteht.

(2) Die Ausschlussfrist darf ein Jahr nicht unterschreiten. Für die Höchstfrist gilt § 46 des Bundeszentralregistergesetzes entsprechend.

§ 12 Verbandsauflösung

Ist eine Straftat im Sinne des § 2 Absatz 1 dieses Gesetzes beharrlich wiederholt worden und lässt die Gesamtwürdigung der Tatumstände und der Organisation des Verbandes die Gefahr erkennen, dass bei Fortbestand des Verbandes dessen Entscheidungsträger weiter erhebliche rechtswidrige Zuwiderhandlungen der bezeichneten Art begehen

werden, kann das Gericht die Auflösung des Verbandes anordnen, soweit diese nach bürgerlichen Recht vorgesehen ist.

II. Zweiter Teil

Verfahren gegen Verbände

§ 13 Grundsätze

(1) Für das Strafverfahren gegen Verbände im Sinne dieses Gesetzes gelten die Vorschriften der allgemeinen Gesetze über das Strafverfahren, namentlich die Strafprozessordnung und das Gerichtsverfassungsgesetz, sinngemäß, es sei denn, dass sie ausschließlich auf natürliche Personen angewendet werden können oder dieses Gesetz etwas anderes bestimmt.

(2) Für die Beteiligung des Verletzten am Verfahren gelten die Vorschriften des 5. Buches der Strafprozessordnung in Ansehung der verbandsbezogenen Zuwiderhandlung entsprechend.

(3) Ist eine Maßnahme nach der Strafprozessordnung nur bei Verdacht abschließend bestimmter Straftaten zulässig, so dürfen die auf Grund einer solchen Maßnahme oder die aufgrund einer entsprechenden Maßnahme nach anderen Gesetzen erlangten personenbezogenen Daten ohne Einwilligung der von der Maßnahme betroffenen Personen zu Beweis Zwecken zur Aufklärung einer Verbandsstraftat nur verwendet werden, wenn die Maßnahme nach der Strafprozessordnung zur Aufklärung der mit dieser in Zusammenhang stehenden verbandsbezogenen Zuwiderhandlung angeordnet wurde oder hätte angeordnet werden dürfen. § 100d Absatz 5 Nummer 1 und 3 der Strafprozessordnung gelten entsprechend. § 100i Absatz 2 Satz 2 und § 108 Absatz 2 und 3 der Strafprozessordnung bleiben unberührt.

§ 14 Legalitätsgrundsatz

- (1) Zur Erhebung der öffentlichen Klage wegen einer Verbandsstraftat ist die Staatsanwaltschaft berufen.
- (2) Sie ist, soweit nicht gesetzlich ein anderes bestimmt ist, verpflichtet, wegen aller verfolgbaren Verbandsstraftaten einzuschreiten, sofern zureichende tatsächliche Anhaltspunkte vorliegen.
- (3) Die Staatsanwaltschaft kann von der Verfolgung einer Verbandsstraftat absehen, wenn die Zuwiderhandlung außerhalb des räumlichen Geltungsbereichs dieses Gesetzes begangen wurde und wenn wegen der Tat im Ausland schon eine Strafe gegen den Verband rechtskräftig verhängt worden oder zu erwarten ist, die zur Einwirkung auf den Verband und zur Verteidigung der Rechtsordnung ausreichend erscheint. Ist die öffentliche Klage bereits erhoben, so kann das Gericht auf Antrag der Staatsanwaltschaft das Verfahren in jeder Lage vorläufig einstellen. § 154 Absatz 3 bis 5 der Strafprozessordnung gelten entsprechend.

§ 15 Gerichtliche Zuständigkeit

- (1) Ein Gerichtsstand ist auch bei dem Gericht begründet, in dessen Bezirk der Verband seinen Sitz oder eine Zweigniederlassung hat.
- (2) Ein Zusammenhang im Sinne des § 3 der Strafprozessordnung ist auch vorhanden zwischen der Verbandsstraftat und der Tat derjenigen Person, die beschuldigt wird als Täter oder Teilnehmer in Wahrnehmung der Angelegenheiten des Verbandes die verbandsbezogene Zuwiderhandlung begangen zu haben.
- (3) Die Strafkammern sind als erkennende Gerichte des ersten Rechtszuges zuständig, wenn die Verhängung einer Verbandsmaßregel zu erwarten ist oder wenn die Staatsanwaltschaft gemäß § 24 Absatz 1 Nummer 3 des Gerichtsverfassungsgesetzes Anklage beim Landgericht erhebt. § 74 Absatz 2 und die §§ 74a, 74b und 74c des

Gerichtsverfassungsgesetzes gelten in Ansehung der verbandsbezogenen Zuwiderhandlung entsprechend.

(4) Die Oberlandesgerichte sind für die Verhandlung und Entscheidung im ersten Rechtszug entsprechend § 120 des Gerichtsverfassungsgesetzes zuständig bei Verbandsstraftaten, wenn die verbandsbezogene Zuwiderhandlung zur Zuständigkeit der Oberlandesgerichte gehört.

§ 16 Ausschließung eines Richters

(1) Ein Richter ist von der Ausübung des Richteramtes kraft Gesetzes ausgeschlossen,

1. wenn er selbst, sein Ehegatte oder sein Lebenspartner zu dem Verband in dem Verhältnis eines Mitberechtigten oder Mitverpflichteten steht, auch wenn die Ehe oder Lebenspartnerschaft nicht mehr besteht;

2. wenn eine Person, mit der er in gerader Linie verwandt oder verschwägert, in der Seitenlinie bis zum dritten Grad verwandt oder bis zum zweiten Grad verschwägert ist oder war, zu dem Verband in dem Verhältnis eines Mitberechtigten oder Mitverpflichteten steht;

3. wenn er in der Sache als Prozessbevollmächtigter oder Beistand des Verbandes bestellt oder als gesetzlicher Vertreter des Verbandes aufzutreten berechtigt ist oder gewesen ist;

4. wenn er als Entscheidungsträger für den Verband tätig ist oder tätig gewesen ist.

(2) § 22 der Strafprozessordnung bleibt unberührt. § 22 Nummer 2 und 3 der Strafprozessordnung gelten entsprechend in Ansehung der Zuwiderhandlung.

§ 17 Vertretung und Zustellung

(1) Der Verband wird im Verfahren nach Maßgabe des § 51 der Zivilprozessordnung vertreten. Wer wegen einer verbandsbezogenen Zuwiderhandlung oder wegen einer

Unterlassung im Sinne des § 2 Absatz 2 beschuldigt ist oder beschuldigt gewesen ist, ist an der Vertretung des Verbandes im Strafverfahren gehindert.

(2) Entscheidungen werden dem Verband durch Verkündung gegenüber dem oder durch Zustellung an die gesetzliche Vertreter bekanntgemacht. Für das Verfahren bei Zustellungen gelten die Vorschriften der Zivilprozessordnung entsprechend.

(3) Wird die für den Verband bestimmte Zustellung an mehrere Empfangsberechtigte bewirkt, so richtet sich die Berechnung einer Frist nach der zuletzt bewirkten Zustellung.

§ 18 Beschuldigtenrechte und Verteidigung

(1) Im Verfahren gegen den Verband wegen einer Verbandsstraftat sind auch die Personen, die einer verbandsbezogenen Zuwiderhandlung oder einer Unterlassung im Sinne des § 2 Absatz 2 verdächtig sind, als Beschuldigte zu vernehmen. Sie können sich in jeder Lage des Verfahrens des Beistands eines Verteidigers bedienen. Die §§ 133 bis 136a der Strafprozessordnung gelten entsprechend.

(2) Ein Verteidiger kann gleichzeitig den Verband wegen der Verbandsstraftat und eine natürliche Person wegen der verbandsbezogenen Zuwiderhandlung oder wegen einer Unterlassung im Sinne des § 2 Absatz 2 verteidigen, sofern dies der Aufgabe der Verteidigung nicht widerspricht (gemeinschaftliche Verteidigung). § 146a der Strafprozessordnung gilt entsprechend.

(3) Im Falle der gemeinschaftlichen Verteidigung bedarf es bei der Zustellung von Schriftstücken in Angelegenheiten, die den betroffenen Verband und den Beschuldigten betreffen, nur einer Zustellung.

§ 19 Pflichtverteidigung

(1) Hat der Verband keinen gesetzlichen Vertreter oder sind alle gesetzlichen Vertreter des Verbandes wegen der verbandsbezogenen Zuwiderhandlung beschuldigt, so wird ihm auf Antrag der Staatsanwaltschaft oder eines Mitglieds des Verbandes zur Beseitigung des vertretungslosen Zustands ein Pflichtverteidiger als besonderer Vertreter für das Verfahren bestellt, falls mit dem vertretungslosen Zustand Gefahr verbunden ist. Für die Bestellung ist vor Erhebung der öffentlichen Klage das Amtsgericht zuständig, in dessen Bezirk der Verband seinen Sitz oder eine Zweigniederlassung hat.

(2) Der besondere Vertreter hat unverzüglich die erforderlichen Maßnahmen zu ergreifen, um eine ordnungsgemäße Vertretung des Verbandes im Verfahren sicherzustellen. Mit der Bestellung eines geeigneten Vertreters endet die Beiordnung.

(3) § 140 Absatz 1 Nummer 1 und 8 sowie § 140 Absatz 2 der Strafprozessordnung bleiben unberührt. Insoweit gilt § 141 Absatz 4 Satz 1 der Strafprozessordnung entsprechend.

§ 20 Verfahrenssichernde Maßnahmen

(1) Ist der Verband einer Verbandsstraftat dringend verdächtig und besteht auf Grund bestimmter Tatsachen bei Würdigung der Umstände des Einzelfalles der dringende Verdacht, dass Entscheidungsträger das Vermögen des Verbandes beiseiteschaffen oder die Auflösung des Verbandes in der Absicht betreiben, den Verband dem Strafverfahren zu entziehen, so kann bis zur Höhe von insgesamt 10 vom Hundert des im Durchschnitt der vorausgegangenen drei Geschäftsjahre erzielten Gesamtumsatzes des Verbandes der dingliche Arrest angeordnet werden. Der Gesamtumsatz kann geschätzt werden.

(2) Der Arrest wird durch schriftlichen Beschluss des Gerichts angeordnet. § 162 der Strafprozessordnung gilt entsprechend. In dem Beschluss sind anzuführen der Verband, die Tat, deren er dringend verdächtig ist, Zeit und Ort der verbandsbezogenen Zuwiderhandlung, die gesetzlichen Merkmale der Straftat und die anzuwendenden

Strafvorschriften sowie die Tatsachen, aus denen sich der dringende Tatverdacht und der Arrestgrund ergeben, soweit nicht dadurch die Staatssicherheit gefährdet wird.

(3) Ist der Verband zur Eintragung in ein öffentliches Register anzumelden, so kann das Gericht in den Fällen des Absatz 1 anordnen, dass die Eintragung der Auflösung oder Verschmelzung des Verbandes zu versagen ist (Registersperre). Der Beschluss ist dem zur Führung des Registers zuständigen Gericht bekannt zu machen.

(4) Die §§ 120 und 310 Absatz 1 Nummer 1 der Strafprozessordnung gelten entsprechend. Der Verband ist über das Recht der Beschwerde schriftlich zu belehren.

(5) Die §§ 923, 928, 930 bis 932 und 934 Absatz 1 der Zivilprozessordnung sowie § 111f Absatz 3 bis 5 der Strafprozessordnung gelten entsprechend.

(6) Eine Vollziehungsmaßnahme ist auf Antrag des Verbandes aufzuheben, soweit der Verband den Pfandgegenstand zur Aufbringung der Kosten seiner Verteidigung benötigt.

§ 21 Hauptverhandlung

(1) Die Hauptverhandlung kann ohne den gesetzlichen Vertreter des Verbandes durchgeführt werden, wenn er ordnungsgemäß geladen und in der Ladung darauf hingewiesen worden ist, dass in seiner Abwesenheit verhandelt werden kann. Die Niederschrift über eine richterliche Vernehmung des gesetzlichen Vertreters kann in diesem Falle in der Hauptverhandlung verlesen werden. § 235 der Strafprozessordnung gilt entsprechend.

(2) Erklärungen des gesetzlichen Vertreters des Verbandes können darüber hinaus gemäß § 254 der Strafprozessordnung verlesen werden.

(3) Dem abwesenden gesetzlichen Vertreter steht ein Anspruch auf Benachrichtigung über den Fortgang des Verfahrens nicht zu. Das Gericht ist jedoch befugt, ihm auf Antrag Benachrichtigungen zugehen zu lassen.

(4) Das Gericht kann zur Aufklärung des Sachverhalts das persönliche Erscheinen des gesetzlichen Vertreters des Verbandes anordnen. Bleibt er ohne genügende Entschuldigung aus, so kann das Gericht seine Vorführung anordnen, wenn er unter Hinweis auf diese Möglichkeit durch Zustellung geladen worden ist.

§ 22 Vollstreckung der Verbandssanktionen

(1) Für die Vollstreckung der Verbandsgeldstrafe gelten die Vorschriften der Justizbetriebsordnung, sofern sich aus den Vorschriften der allgemeinen Gesetze über das Strafverfahren nichts anders ergibt.

(2) Kann die Geldstrafe nicht eingebracht werden oder unterbleibt die Vollstreckung nach § 459c Absatz 2 der Strafprozessordnung, so stellt die Vollstreckungsbehörde einen Antrag nach § 14 der Insolvenzordnung.

(3) Ist eine Verbandsmaßregel nach § 12 angeordnet worden und ist der Verband zur Eintragung in ein öffentliches Register anzumelden, so teilt die Vollstreckungsbehörde nach Rechtskraft dem Registergericht die Verbandsauflösung mit. Die Vollstreckungsbehörde beantragt für die Abwicklung des Verbandes beim zuständigen Gericht die Bestellung eines Abwicklers oder Liquidators. Für das weitere Verfahren gelten die Vorschriften des bürgerlichen Rechts entsprechend.

Seznam použité literatury a pramenů

Česká a slovenská literatura

- BOHUSLAV, L. Trestní odpovědnost právnických osob. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014.
- BOHUSLAV, L.: K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. In: Kriminallistika. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. č. 3. 2011.
- BURDA, E. KURILOVSKÁ, L.: Nedostatky v doterajších legislativních návrhoch trestnej zodpovednosti právnických osôb. In. Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava 2009.
- ČENTÉŠ, J. PRIKRYL, O.: Úvahy o trestnej zodpovednosti právnických osôb v trestnom zákone. In Zborník z medzinárodnej konferencie Dny práva 2008, Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- ELIÁŠ, K. a kol.: Občanské právo pro každého: Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013.
- FENYK, J. Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob a český návrh zákona o trestním soudnictví nad právnickými osobami. Státní zastupitelství, 2003, č. 2 – 3.
- FENYK, J. Projekt Evropského veřejného žalobce (Nová podoba mezinárodní justiční spolupráce v rámci členských států Evropské unie?), otištěno v ročence mezinárodního práva – CYIL, Second Decade Ahead: Tracing the Global Crisis (eds. A. Bělohlávek, N. Rozehnalová), Juris Publishing, New York, 2010, a v monografii Europeizace trestního práva (ed. M. Tomášek), AUC Iuridica, Praha, 2008, s. 35 – 51.
- GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 5., upravené vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009.
- HENDRYCH, Dušan. Právnický slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky.
- HUBER, B. Trestní odpovědnost korporací. Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích. Trestní právo. 2000. č. 9.

- HUBER, B.: Trestní odpovědnost korporací (Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích). In: Trestní právo. Praha: ORAC. č. 9. 2000.
- HUBEROVÁ, B.: Trestní odpovědnost korporací. Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích. Trestní právo, 2000, č.9, s.2-9.
- CHALOUPKA J., České a evropské koncernové právo-Východiska a perspektivy 2010 s. 78.
- JANKŮ, L. Právní základ zřízení Zvláštního tribunálu pro Libanon. Brno : Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2011.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání. Praha: Leges, 2013.
- JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007.
- JELÍNEK, J. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- JELÍNEK, J. HERCZEG, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář s judikaturou. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012.
- JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – stále otevřený problém. In *Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinarodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009.* Bratislava: Eurokódex, 2009.
- JELÍNEK, J. Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání. Článek byl zpracován v rámci vědeckovýzkumného záměru MSM 0021620804, „Proměny práva na počátku 3. tisíciletí – kořeny, východiska, perspektivy“, dílčího vědeckovýzkumného záměru „Trestní odpovědnost právnických osob“.
- JELÍNEK, J.: Nad koncepcí trestní odpovědnosti právnických osob. Kriminálnístika. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. č. 1. 2016.
- KAVĚNA, M.: Trestní odpovědnost právnických osob ve vybraných státech EU. Praha: Parlament České republiky. Parlamentní institut. Studie č. 5. 270. 2007.

- KRÁL, V.: K trestní odpovědnosti právnických osob- východiska, obsah a systematika zákonné úpravy. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck. č. 8. 2002.
- KUDRNA, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v polském právu. In: Vanduchová, M., Hořák, J. (eds.): Na křižovatkách práva. Pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám. Praha: C.H.Beck, 2011.
- MALENOVSKÝ, J. Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2008.
- MEDELSKÝ, J. *Trestná zodpovednosť právnických osob*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.
- MIKULE, V. Poznámky k českému trestnímu právu správnímu. In: Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám. Praha: Codex Bohemia, 1998.
- MOLEK. P. in ŠIMÍČEK, V. a kol. Ústava České republiky – Komentář. 1. vydání. Praha : Linde, 2010.
- MUSIL, J. Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne? In. Trestí právo. Praha. C. H. Beck. č. 7-8. 2000.
- MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA, F. Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. Trestní právo. 2001. č. 3.
- PRÁŠKOVÁ, H. Správní trestání právnických osob v Německu. Trestněprávní revue, 2007, č. 9.
- PRÍBELSKÝ, P.: Trestná zodpovednosť právnických osôb v Rakúsku. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 1, 2007, s. 13 an.
- SEGEŠ, I.: Koncepti trestnej zodpovednosti právnických osob v slovenskom trestnom prave, Pravny obzor 2002, č.4.
- ŠÁMAL, P.: K úvodním ustanovením připravované rekodifikace trestního zákona. Trestněprávní revue 2002. č. 12.
- ŠÁMAL, P., a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck. 2012.
- ŠIMOVČEK, I - JALČ, A.: Riešenia problematiky trestnej zodpovednosti právnických osôb v európskom priestore a úvahy de lege ferenda. In. Trestná

zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava 2009.

- TICHÝ, L. a kol. Dokumenty ke studiu evropského práva. Praha. 1999.
- VANTUCH, P.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 10, 2003.
- VIDRNA, J., DOLANSKÝ, P. Trestní odpovědnost obchodních společností a územních samosprávných celků. Praha: C. H. Beck, 2014.
- WINTR, J. Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva. Praha: Karolinum, 2006.
- ZÁHORA, J.: Ukladanie trestných sankcií právnickým osobám v Slovenskej republike. Kriminalistika, 2010, roč. 43, č. 4.
- ZÁHORA, J. ŠIMOVČEK, I.: Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb – komentár. Wolters Kluwer. 2016.
- ZEŽULOVÁ, J. Corpus Juris – soubor trestněprávních ustanovení vytvořených na ochranu finančních zájmů Evropských společenství. Časopis pro právní vědu a praxi. 1999. č. 1. s. 21-25.

Zahraniční literatura

- AMBOS K. Europäisches Strafrecht post-Lissabon, Göttingen, 2011.
- BERNARDI, A. All'indomani di Lisbona: note sul principio europeo di legalità penale, in Quaderni costituzionali, 2009, n.1, p. 37 et seq.
- BERNAZ N., Including Corporate Criminal Liability for International Crimes in the Business and Human Rights Treaty: Necessary but Insufficient. Middlesex University School of Law.
- Black's Law Dictionary (10th ed. 2014: Bryan A. Garner, ed.) p. 568.
- Błachucki, M. Polish Competition Law, UOKiK, Warsaw 2013.
- BOLLER, Die strafrechtliche Verantwortlichkeit von Verbänden nach dem VbVG (2007); Frank-Thomasser/Punz, Das neue Unternehmenstrafrecht (2006).

- CRAWFORD, J. Brief of Amicus Curiae Professor James Crawford in Support of Conditional Cross-Petitioner, Presbyterian Church of Sudan v. Talisman Energy, Inc., cert. denied, 131 S.Ct. 79 (2010) (No. 09-1262) (Brief filed June 23, 2010).
- CURRIE, D. Lochner Abroad: Substantive Due Process and Equal Protection in the Federal Republic of Germany . German Law Journal 9.
- DUBBER, M., HÖRNLE, T. Criminal law: a comparative approach. New York: Oxford University Press, 2014.
- DUBBER, M. The Comparative History and Theory of Corporate Criminal Liability. 16 New Criminal Law Review. 2013.
- DUBOWSKI, T. Constitutional Law Of The European Union. Białystok Law Books. Temida. Poland. 2011.
- FRENZ, W. - WÜBBENHORST, H. Die Europäisierung des Strafrechts nach der Lissabon-Entscheidung des BVerfG, in wistra 2009, p. 449 et seq.
- GREENWOOD, C. Brief of Amicus Curiae Professor Christopher Greenwood, CMG, QC, in Support of Defendant-Appellee, Presbyterian Church of Sudan v. Talisman Energy, Inc. 582 F.3d 244 (2d Cir. 2009) (No. 07-0016) (Brief filed May 4, 2007).
- HAZLITT, W. Table Talk, World Classics, first publ. 1901, str. 359.
- HERLIN KARNELL, E. What Principles Drive (or Should Drive) European Criminal Law?, in German Law Journal, vol. 11, n. 10, 2010, p. 1117.
- HILF, Kriminalpolitische Hintergründe und ausgewählte Fragen des materiellenrechtlichen Teils, in Landesgruppe Österreich der Internationalen Strafrechtsgesellschaft (AIDP), Die strafrechtliche Verantwortlichkeit von Verbänden (2009).

- HONORÉ, A. M. International Encyclopedia of Comparative Law: under the auspices of the International Association of Legal Science. Tübingen: J.C.B. Mohr. 1971.
- CHIOMENTI, C.: Corporations and the International Criminal Court. In: De Schutter, O. (ed.): Transnational Corporations and Human Rights. Oxford: Hart, 2006.
- KULESZA, C.: Prawo krzywdzace przedsiębiorców, Białystok: Temida 2, 2004.
- KYRIAKIS, J. Corporate Criminal Liability And The ICC Statute: The Comparative Law Challenge. Netherlands International Law Review, 2009, s. 343.
- LEWISCH/PARKER: Strafbarkeit der juristischen Personen? Die Unternehmensstrafe in rechtspolitischer und rechtsdogmatischer Analyse. Vídeň.
- LÖFF, M.: Das neue Verbandsverantwortlichkeitsgesetz – Strafrechtliches Risikomanagement als neue Herausforderung bei der Unternehmensführung. Zeitschrift für Recht und Rechnungswesen. 2005. č. 12.
- MALCOM, N. Brief of Amicus Curiae Professor Malcolm N. Shaw in Support of Conditional Cross- Petitioner, Presbyterian Church of Sudan v. Talisman Energy, Inc., cert. denied, 131 S.Ct. 79 (2010) (No. 09-1262) (Brief filed June 23, 2010).
- MANSDÖRFER, M. „Zuwiderhandlungen“ der „Entscheidungsträger“ und „Verletzung von Verbandspflichten“ Dogmatische Inkonsistenzen im nordrhein-westfälischen Entwurf eines Verbandsstrafrechts. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 1/2015.
- MISSONNE, A.: La responsabilité pénale des personnes morales en Belgique. Un régime complexe, une mise en oeuvre peu aisée. In: Adam, S., Colette-

- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- MITGUTSCH, I.: Country report: Austria. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 210.
  - NIETO MARTIN, A. An approach to Current Problems in European Criminal Law, in Arroyo Zapatero - Nieto Martin (eds.), European Criminal Law: An overview, Cuenca, 2010, pp. 43 et seq.;
  - PERKINS, M. R. Criminal Law. Mincola, New York: The Foundation Press, Inc. 1969.
  - REIMANN, M., & Zekoll, J. Introduction to German law. The Hague, The Netherlands: Kluwer Law International. 2005.
  - SATZGER, H. Quels principes pour une politique criminelle européenne après le Traité de Lisbonne? Le droit pénal européen, Etat des lieux et perspectives ouvertes par le Traité de Lisbonne, in Revue Internationale de Droit Pénal, 2011, p. 137-152.
  - SOTIS, C. Il Trattato di Lisbona e le competenze penali dell'Unione Europea, in Cass. pen., 2010, p. 1146 et seq.
  - STEININGER, E.: Verbandsverantwortlichkeitsgesetz - Ein Lehrbuch. Linde Verlag, Wien. 2006. str. 5.
  - SUMMERS, S., SCHWARZENEGGER, Ch. Ege, G. Young, F. The Emergence of EU Criminal Law. Cyber Crime and the Regulation of the Information Society. First Edition. 2014.
  - VERVAELE J.A.E.- Delmas – Marty, M., Corpus Juris 2000, český překlad Fenyk, J.- Kloučková S., soukromé vydavatelství P. Sypták, Brno 2000.

- WEGNER. Strafrecht für Verbände? Es wird kommen! Zeitschrift für Rechtspolitik, 1999.

Internetové zdroje

- Abschlussbericht der Kommission zur Reform des strafrechtlichen Sanktionensystem (März 2000), Teil 12 [cit. 19. 2. 2016]. Dostupný online na webové stránce <https://www.bib.uni-mannheim.de/fileadmin/pdf/fachinfo/jura/abschlussber-der-komm-strafreform.pdf>
- Amicus curiae briefs jsou dostupné na webové adrese <https://ccrjustice.org/sites/default/files/assets/2012.02%20UK%20Govt%20et%20al%20Amicus%20Brief%20.pdf>
- EUR-Lex. Právní předpisy Evropské unie dostupné na webových stránkách <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV:l33168>
- Hodnotiaca správa Slovenskej republiky pracovné skupiny OECD pre boj proti podplácaniu zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách prijatá 15. júna 2012 na plenárnom zasadnutí, dostupné online na webové adrese <http://www.vlada.gov.sk/hodnotenie-sr-v-3faze-hodnoteni-wgboecd/>
- KIERZYNKA R., Liability of legal persons in Poland - Legal framework, its advantages, shortcomings and auxiliary institutions - Confiscation of assets as the way of counteraction and fighting the corporate crimes. Dostupné na webové adrese https://www.pism.pl/files/?id_plik=11310
- NÁRODNÁ RADA SR. *Dôvodová správa k zákonu o trestnej zodpovednosti právnických osob.* 2015. Dostupné online na webové adrese <http://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2016/91-2016-z-z.html#S%20p%20o%20l%20o%20č%20n%20á%20%20%20%20s%20p%20r%20á%20v%20a>
- Nuremberg Trial Proceedings Indictment: Appendix B. Dostupné online na webových stránkách <http://avalon.law.yale.edu/imt/countb.asp>

- OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Austria, s, 20, odst. 47. Dostupné online na webové adrese <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Austriaphase3reportEN.pdf>
- POP, A. I. Criminal Liability of Corporations – Comparative Jurisprudence, s. 9. Dostupné na webových stránkách: http://www.law.msu.edu/king/2006/2006_Pop.pdf
- Progress Report, Enforcement of the OECD Anti-Bribery Convention 2010, dostupné na webové adrese http://www.transparency.de/fileadmin/pdfs/Themen/Internationales/OECD_Progress%20Report_2010.pdf, s. 33.
- REPORT FROM THE COMMISSION based on Article 9 of the Council Framework Decision of 28 November 2002 on the strengthening of the penal framework to prevent the facilitation of unauthorised entry, transit and residence; COM(2006) 770 final, dostupné online na webové adrese <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52006DC0770>
- ROBINSON, A. Report on 'Corporate Culture' as a basis for the Criminal Liability of Corporations for the use of the United Nations Special Representative of the Secretary General for Business and Human Rights (UNSRSG). Dostupné online na webové adrese <http://198.170.85.29/Allens-Arthur-Robinson-Corporate-Culture-paper-for-Ruggie-Feb-2008.pdf>
- Sněmovní tisk č. 745, IV. volební období Poslanecké sněmovny. Dostupné online na webových stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?akk=3>
- Ústav Státu A Práva Av ČR, V.v.i, dostupné na webové adrese <http://www.ilaw.cas.cz/index.php?page=55>

Abstract

The author of the propounded thesis is dealing with a controversial issue of criminal liability of legal entities in various countries of Central Europe, i.e. the Federal Republic of Germany, the Republic of Austria, the Slovak Republic, the Republic of Poland and attention is dedicated to their comparison with each other or with the relevant legal provisions of the Czech Republic. The criminal liability of legal persons is not perceived by the experts of criminal law as mere complement of the criminal liability of individuals, but as an equal branch of penal responsibility side by side with the liability of natural persons. For this reason, the author deems its closer examination to be beneficial.

This work refers to legislative activities in the Czech Republic, but also in the Slovak Republic and the Federal Republic of Germany, which clearly show that the legislation of these countries is constantly evolving and that their legislators are still looking for the optimal embedding of effective sanctioning of legal entities, including the related penal institutes.

In the introduction, the author points out the common international and European obligations of particular researched countries and also provides evaluation of the implementation of commitments by member states to the European Union or to other multinational entities. Once the reader is familiar with the requirements that are laid on lawmakers by the various legal instruments of international and European law, it is possible to approach to an assessment of their implementation in different legal orders. For completeness, the readers are also provided with the extensive demonstrative lists of these legal instruments.

In the following chapters, we cannot expect a comprehensive analysis of the country-specific legislation sanctioning the legal entities for the criminal offenses in particular States, since such analysis would greatly exceed by far the size of this thesis. The author focuses on specification of models of legal responsibility adopted by each state in question and also seeks more detailed examination of the key building blocks of legislation relating to the sanctioning of legal entities, i.e. a definition of a personal

scope of the law, extent of criminalization, the imputability of an offense to a legal entity with focus on the actions of authorities as well as employees of a legal entity, and last but not least on legal consequences of an illegal act which are contrary to the norms of criminal law. These building blocks are also continuously compared with the Czech legislation and when it is appropriate, the examined legislations are compared to each other.

In chapters devoted to each examined country, the thesis provides not only the analysis of the relevant country-specific provisions *de lege lata*, but also the authors' proposals *de lege ferenda*, which are based on the existing comparative experience. At the end of this work, a reader will find a summary of the most important partial conclusions that emerged from the various chapters of this work. It can be concluded that completely unambiguous legislative trend in the legislation dealing with sanctioning the legal entities is embedding the so called "true" corporate criminal liability model in one of the norms of criminal law, whether it is a criminal code or in separate complex act.

Resumé

Autor se v předkládané rigorózní práci zamýšlí nad kontroverzním tématem trestního sankcionování právnických osob v jednotlivých zemích střední Evropy, a to Spolkové republice Německo, Rakouské republice, Slovenské republice, Polské republice a místy též nad jejich komparací navzájem či s právní úpravou zakotvenou v České republice. Trestní odpovědnost právnických osob není odbornou veřejností považována za pouhý doplněk trestní odpovědnosti osob fyzických, nýbrž za rovnocennou větev trestní odpovědnosti stojící vedle odpovědnosti osob fyzických. I z tohoto důvodu autor považuje její bližší zkoumání za přínosné.

V práci je poukazováno na legislativní aktivity nejen v České republice, ale především na Slovensku či ve Spolkové republice Německo, které jasně ukazují, že jednotlivé úpravy prochází neustálým legislativním vývojem ve snaze najít optimální podobu účinného sankcionování právnických osob včetně institutů s tím spojených.

V úvodu této práce autor poukazuje na společné mezinárodní a evropské závazky jednotlivých zkoumaných zemí a čtenáři se poskytuje též hodnocení implementace závazků členských států vůči Evropské unii, případně vůči jiným nadnárodním subjektům. Poté, co se čtenář seznámí s požadavky, které na zákonodárce kladou jednotlivé právní nástroje mezinárodního a evropského práva, lze přistoupit k hodnocení jejich promítnutí do jednotlivých právních řádů. Pro úplnost se čtenáři poskytují též rozsáhlejší demonstrativní výčty těchto právních nástrojů.

V následujících kapitolách nelze očekávat komplexní analýzu právní úpravy sankcionování právnických osob za trestné činy v jednotlivých státech, neboť tato by výrazně přesahovala formát této práce. Autor se zaměřuje na vymezení jednotlivých modelů odpovědnosti, které tyto státy přijaly, a dále se snaží o detailnější zkoumání klíčových stavebních prvků každé úpravy sankcionování právnických osob. Těmi jsou zejména vymezení osobní působnosti zákona, rozsah kriminalizace, přičitatelnost trestného činu právnické osobě se zaměřením na jednání orgánu právnické osoby a jednání zaměstnanců právnické osoby. V neposlední řadě jsou též detailněji rozebírány právní následky jednání právnické osoby, které je v rozporu s normami trestního práva.

Tyto stavební prvky jsou průběžně porovnávány s českou právní úpravou a ve vhodných případech též mezi jednotlivými právními řády navzájem.

Práce se v kapitolách věnovaných jednotlivým státům zabývá kromě analýzy odpovídajících ustanovení *de lege lata* též návrhem úpravy *de lege ferenda*, a to na základě dosavadních komparativních zkušeností. V závěru této práce čtenář nalezne shrnutí nejdůležitějších dílčích závěrů, které vyplynuly z jednotlivých kapitol této práce, a z nichž lze uzavřít, že zcela jednoznačným zákonodárným trendem v úpravě sankcionování právnických osob je zakotvení modelu tzv. „pravé trestní odpovědnosti právnických osob“ v některé z norem trestního práva, ať už se jedná o trestní zákoník nebo častěji o speciální komplexní úpravu v samostatném zákoně.

Klíčová slova: Trestní odpovědnost právnických osob, právní následky protiprávního jednání, přičitatelnost.

Keywords: Criminal Corporate Liability, The legal consequences of the infringement, Imputability.

Název práce v anglickém jazyce: Criminal liability of corporations in selected countries of the European union